

7400 (2)

Sebestyén S.

A könyvtáros

1962. ÉVI ÁPRILIS HÓ / TIZENKETTEDIK ÉVFOLYAM

4

T A R T A L O M

	Oldal
SZABADI VIKTOR — EGRESI ISTVÁN: Társadalmi ügygé válik a könyvolvasás a Ganz— MÁVAG gyárban	185
Vita a városok könyvtári ellátásáról	
Csak tízezer forint?! (T. E. Zalai Hirlap)	188
DR. KERÉKES ANDRÁS: Városi könyvtár — járási feladattal	189
UGHY JENŐ: Az olvasás helyzete vidéki városainkban	190
Otthont kapott a Pest Megyei Könyvtár (P. E.)	192
A tanácsai könyvtárhálózatok 1961. évi eredményei	192
TÓTH ÁRPÁD: Az olvasószolgálat fejlesztésének néhány szervezési és irányítási feltételéről	194
PÁLDY RÓBERT: Berhidai tanulságok	196
DR. NYITRAI LAJOS: A könyvbarát-mozgalom kezdetei a kalocsai járásban	198
GERŐ GYULA: Az első fecskék	199
Mire figyelmeztet egy új bibliográfiai kiadvány? (na)	201
DR. TOMBOR TIBOR: A korszerű közművelődési könyvtár térképézése és berendezése (3)	202
ISZLAI ZOLTÁN: Északmagyarországi járási könyvtárosok tapasztalateseréje	204
DÖME OTTÓ: Egy bácskai községi könyvtár	205
Egyszemély a fővárosi tanácsai és szakszervezeti könyvtárak együttműködésére	207
BISZTRAY ADÁM: Mezőgazdasági szakíró—olvasó találkozók Komárom megyében	207
SZABÓ PÁL: Egy falusi irodalmi szinpad	210
SZABÓ ANDRÁS ENDRE: Gondolatok a könyvtárstatisztikáról	211
Egy érdekes könyvbarát-mozgalom	213
Újabb kerületi Szabó Ervin könyvtárak tértek át a szabadpolcos rendszerre (Sz. I.)	214
Könyvtárosok kis lexikona. VÉRTESY MIKLÓS: A könyvkötés szakkifejezései	215
„A fővárosi közkönyvtárak” — 100 évvel ezelőtt (B-II)	216
BÁRDOS LÁSZLÓ ISTVÁN: Megnyílt az ácsi „mintakönyvtár”	217
MEZEI GYÖRGY: Az olvasótérkép elkészítésének módszere Győr-Sopron megyében	218
A könyvbarát-mozgalom hírei	219
A könyvtárügy a magyar sajtóban — február	220
IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ	
Zalka Máté 1896—1937 (p. b.)	221
TOLNAI GYÖRGY: A fél évszázados Pravda	222
Madarász Emil halálára	223
Irodalmi alkotások filmen	223
SZIJ REZSŐ: Ateista és vallástörténeti könyvek	224
KRÚDY ZSUZA: Az olvasó Krúdy	226
Vita	
KELLNER BÉLA: Jókairól és a könyvtárosok tiszta lelkiismeretéről	227
NAGY MIKLÓS: Jókai és a kritikuskok	228
VARGHA BALÁZS: A cikkirő válasza	228
Új könyvek a növénytermesztésről (S. Sz. F.)	229
A világirodalmi műveltség folyóirata (L. S.)	231
Olvasás közben. Az irodalmi közvélemény és kétfajta irodalom (P. L.)	232

Könyvismertetések

A korai francia felvilágosodás (-cs-)	233
MESLIER ABBÉ testamentuma (-a-)	233
FRITZ BAADE: Versenyfutás a 2000-ik évig (D.)	234
SARKADI IMRE: A gyáva (-k-)	235
TEJSAÑSZKY JÓZSI JENŐ: Legenda a nyúlparikásról (Gönczi Imre)	235
SÓTER ISTVÁN: Bűnbeesés (S. A.)	236
SÁSDI SÁNDOR: A harmadik elme (Szappanos Balázs)	236
VICTOR HUGO: Rajnai utazás (Rubóczky István)	237
CARDUCCI válogatott versei (Katona Jenő)	237
PREZIHOV VORANC: Földindulás (Faragó László)	238
LOUIS ARAGON: Sziget a Szaján (Lipták Gábor)	238
FRANCISC MUNTEANU: A boldog kereskedő (Katona Tamás)	239
NAGY ISTVÁN: Ácsék tábort vernek (Seres József)	240
Születésnap ajándék (Bozóky Éva)	241
KÖSZEGI IMRE: A budai négylevelű (Berecz József)	241
Új Magyar Lexikon 5. kötet (L. S.)	241
NÉMETH LÁSZLÓ: Sajakdi esték (Lékay Ottó)	243
KOZOCSA SÁNDOR: A magyar irodalom bibliográfiája 1956—1957 (Pálvölgyi Endre)	243
Általános könyvjegyzék 1958—1959. (Varsányi Endréné)	244
Aki nem halad, elmarad (Dr. Molnár István)	245
Új könyvekről néhány sorban	246
Eseménynaptár	247
Hírek	248

Címlapképünk: A kommunizmus építésének útján c. kiállítás a Csepel Autógyár művelődési otthonában (János Ferenc felv.)

A könyvtáros

A Művelődésügyi Minisztérium lapja. Szerkesztőbizottság: Katona Jenő főszerkesztő, Páldy Róbert szerkesztő, Barabási Rezső, Ebergényi Tibor, Gönczi Imre, Kellner Béla, Kiss Jenő, Kondor Istvánné, Kóhalmi Béla, Maruzs Elemérné, Sallai István, Szekeres Pál, V. Dr. Waldapfel Eszter. — Kiadja a Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: Sala Sándor. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Lenin körút 9/11. Telefon 221—293. Terjeszti a MAGYAR POSTA

TÁRSADALMI ÜGGYÉ VÁLIK A KÖNYVOLVASÁS A GANZ-MÁVAG GYÁRBAN

A Ganz—MÁVAG Mozdony-, Vagon- és Gépgyár 15 ezer dolgozója közül több mint 5 ezren tagjai és rendszeres olvasói az üzemi szakszervezeti könyvtárnak. Ezt az egyharmados arányt tovább fejleszteni csak úgy tudjuk, ha a könyvtári munkát társadalmi üggyé tesszük. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a jövőben nemcsak a hivatásos könyvtárosok, tömegszervezeti vezetők és népművelők feladata lesz a könyvtári munka, hanem a társadalmi szervezetek — a párt, KISZ és szakszervezet — tevékenységének is középpontjába kerül. Elérkezettnek látjuk az időt arra, hogy társadalmi szervezeteink a jövőben ne csak „elvi” vonatkozásban, ne csak általánosságban, hanem a gyakorlatban is legfőbb szószólói, propagálói és szervezői legyenek a könyvtárnak. A társadalmi szervezetek aktívahálózata alkalmas és képes arra, hogy az egész gyárat átfogva — a több százaz létszámú gyáregységektől kezdve a nyolc-tíz tagú csoportokig — foglalkozni tudjon a könyvtárral, a könyvolvasással.

A már eddig elért eredmények tekintélyes hányadát is a társadalmi szervezetek tevékenységének, segítségének köszönhetjük. Ez a tevékeny segítség azonban korlátozott volt, mert a társadalmi szervezetek főhivatású vezetőinek munkájára szűkült csupán, és nem jutott el a kisebb hatókörű, de az emberekkel közvetlen kapcsolatban levő aktivistákig. Nagy hiba lett volna és a jövőben is hiba lenne a könyvtári munkát elvonatkoztatni a politikai, gazdasági és kulturális tényezők összességétől. Hisz ha csak saját gyárunk fejlődéstörténetét vizsgáljuk, akkor is megállapíthatjuk, hogy a könyvtári munka mindig függvénye s egyben tükörképe volt gyárunk termelési eredményeinek, a gyárban folyó politikai és kulturális nevelésnek. Másrésztől a könyvtári munka egyben befolyásolja az említett tényezők alakulását is. Ennek bizonyítására rövid áttekintést adunk könyvtári munkánk fejlődéséről.

Gyárunkban szép hagyományai vannak a könyvtárügynek. Az 1949 óta eltelt időszakot az útkeresés jellemezte, 1959-ben pedig gyökeres változás következett be a Ganz és MÁVAG gyár egyesülésével. A két gyár egyesülése helyes irányba fordította a könyvtári munkát is. Felszámoltuk az előző évek erőltetett, rohammunka jellegű könyvtárszervezési módszereit. Mintegy száz, az olvasást csak látszólag szolgáló műhelykönyvtárat megszüntettünk, könyvállományukat — leszámítva azt a több ezer kötetet, amely a hozzánemértés és hanyagság folytán elveszett — összegyűjtöttük, és létrehoztuk a korszerűen felszerelt, berendezett központi könyvtárat. A fejlődés következő lépcsőfokára 1960—61-ben jutottunk el. Hozzáálltunk a fiókkönyvtárhálózat létrehozásához. Jelenleg három fiókkönyvtár működik 2—5 ezer kötetes állománnyal, összesen 2 ezer olvasóval. A negyedik — mintegy 5 ezer kötetes állományú — fiókkönyvtár létrehozása folyamatban van. Itt egy év alatt kb. ezer új olvasóra számítnak.

A fiókkönyvtárhálózat kiépítésével megvalósult az a törekvésünk, hogy közelebb vigyük a könyvet azokhoz a dolgozókhöz, akiknek többsége vidéken lakik, s akiknek munkaidő után a járművek indulása miatt nincs idejük felkeresni a központi könyvtárat. A fiókkönyvtárak olvasóinak mintegy 50%-a tehát vidéken lakó dolgozó, ezek többsége is olyan, aki életében először fiókkönyvtárainkból kölcsönzött könyvet.

A fiókkönyvtárak vezetői szakképzett, főfoglalkozású könyvtárosok, valamenynyen hivatásuknak tekintik az egyszerű dolgozók művelődésének segítését.

A fiókkönyvtárak szervezésével párhuzamosan, 1961 első felében kezdtük el a társadalmi aktívahálózat kiépítését is. Mindenekelőtt az olvasók köréből válogattuk ki azokat, akikről olvasmányaik alapján feltételeztük, hogy hajlandók dolgozótársaik körében szószólói lenni az olvasásnak. Az ő segítségükkel elértük, hogy amíg például az 1961. évet megelőzően az olvasók számának gyarapodása évi átlagban mindössze

500 fő volt, addig 1961-ben az évi gyarapodás elérte az 1500 főt. Ez alkalommal nincs szándékunkban részletes elemzést adni arról, hogy e fiókkönyvtári hálózat, valamint a társadalmi hálózat megépítése mennyire segítette elő egész könyvtári munkánk fejlődését. Azt azonban kiemeltésként szeretnénk megemlíteni, hogy éppen társadalmi segítő-társaink önzetlen tevékenysége indított bennünket arra a következtetésre, hogy szervezett keretek között, a társadalmi szervezetek égíse alatt hozzuk létre segítő-hálózatunkat.

A gyári párt- és szakszervezeti bizottság, valamint a KISZ-vezetőség megtárgyalta javaslatunkat, és határozatot hozott a feladatok részletes kidolgozására és végrehajtására. A feladatokról részletes tájékoztatót szerkesztettünk, és megküldtük valamennyi tömegszervezet alapszervi vezetőségének, mintegy 250 helyre.

Tájékoztatónkban a fő feladatok ismertetésével összefüggésben közöltük a könyvtári munka számszerű eredményeit, valamint tájékoztatót adtunk feladatainkról. A továbbiakban ismertettük a könyvtári tanácsok és a könyvpropagandista brigádok létrehozásának, illetve működésének általános módszereit. A módszerek a következők:

a) Mind a 14 gyáregység párt-, KISZ- és szakszervezeti csúcsvezetősége összehívta a gyáregységben működő alapszervezetek titkárait. Az összejöveteleken tájékoztatták őket a felsőbb vezetőszerveknek a könyvtári munkával kapcsolatban hozott határozatairól. Egyben megbízást kaptak a feladatok végrehajtására, illetve arra, hogy a határozatokat részletesen ismertessék az alapszervezet vezetősége előtt.

b) A határozat értelmében gyáregységenként megbízták három dolgozót — egyet a párt, egyet a KISZ, egyet a szakszervezet részéről — a területileg illetékes könyvtár tanácsában való részvétellel, valamint a gyáregységi alapszervezeteknél működő „könyvpropagandista brigádok” irányításával, ellenőrzésével.

c) Az alapszervezetekben ugyancsak megtárgyalták a határozatot, és megbízták 1—1 dolgozót, összesen 3 főt a könyvpropagandista brigád-ban való tevékenykedéssel. A megbízással egyidejűleg közölték velük a feladatokat s azt, hogy a megbízás párt, KISZ, illetve szakszervezeti társadalmi munkát jelent.

d) Mind a gyáregységi csúcsvezetőség, mind az alapszervezetek vezetőségei közölték a megbízott dolgozók nevét és adatait a területileg illetékes könyvtárossal, aki most már személyesen tárgyalta meg a megbízottakkal feladataikat, átadta részükre a könyvtárak könyvállományának teljes katalógusát, valamint egy munkanaplót, amelybe be kell vezetniük mindenféle könyvtári vonatkozású teljesítményüket. A napló egy példányát havonta eljuttatják az illetékes könyvtárhoz, aki ennek alapján értékelni tudja a végzett munkát.

Ennyit a könyvtári tanácsok és a könyvpropagandista brigádok létrehozásáról. Az alábbiakban megpróbáljuk összefoglalni feladataikat is.

I. A KÖNYVTÁRI TANÁCSOK FELADATAI

1. A könyvtári tanács tagjai egy egy gyáregység képviselőitől összekötő feladatot teljesítenek az alapszervezeti könyvpropagandista brigádok és a területileg illetékes könyvtár között. Ennek megfelelően két irányú ismeretekkel kell rendelkezniük. Egyrészt ismerniük kell a könyvtári munkát (a könyvtár elhelyezését, a könyvállományt, a kölcsönzés módszereit, időpontját, az állománygyarapodás módját, a propaganda lehetőségeket stb.), másrészt ismerniük kell az alapszervezeteknél működő brigádok tevékenységének feltételeit.

2. Legfontosabb feladatuk a brigádoktól beérkező munkanapló másolatok adatainak tanulmányozása, rendszerezése, s az azok alapján a gyáregységi csúcsvezetőség megfelelő tájékoztatása. A jelentkező olvasói igények felmérése és ennek megfelelően javaslatlattétel a könyvtárnak az igényeknek megfelelő művek beszerzésére.

3. Esetenként a brigádokkal való helyszíni találkozás és közvetlen segítségadás egy egy irodalmi vonatkozású rendezvény lebonyolításában. A tapasztalatok alapján propaganda és szervezési módszerek kidolgozása és elterjesztése.

4. Feladatuk a könyvtár mellett működő, irodalommal foglalkozó „könyvbarát kör” létrehozása, irányítása is. Ilyen kör például a központi könyvtárban működő Vörösmarty irodalmi kör. A körnek mintegy 30 tagja van, vezetőjük az Írószövetség költői szakosztályának titkára.

II. A KÖNYVPROPAGANDISTA BRIGÁDOK FELADATAI

1. A brigádok tagjainak első feladatuk a tájékozódás. Meg kell ismerkedniük a területükhöz tartozó könyvtár elhelyezésével, könyvállományával, a kölcsönzés módszereivel, a kölcsönzési feltételekkel, hogy ezek ismerete alapján tájékoztatást tudja-

nak adni dolgozótársaiknak. Alapszervezetük területén fel kell mérniük, hogy a dolgozók közül hányan tagjai, illetve nem tagjai a könyvtárnak. Milyen a dolgozók műveltségi foka s ennek megfelelően milyen érdeklődési körük, irodalmi igényük. A felmérésnél különös gondot kell fordítani a szocialista brigádtagokra, illetve a szocialista brigád címért küzdő dolgozókra, valamint a vidékről bejárókra.

2. A fent említett ismeretek birtokában — akár egyéni, akár csoportos beszélgetések formájában — fel kell hívniuk a dolgozók figyelmét a rendszeres olvasás hasznos és szórakoztató voltára. Tájékoztatást kell nyújtaniuk arról, hogy milyen módjai és feltételei vannak a könyvkölcsönzésnek. Egy egy jelentős irodalmi alkotásra külön is fel kell hívniuk a dolgozók figyelmét. Csoportos könyvtárlátogatást kell szervezniük azok számára, akik még nem könyvtári tagok.

3. A dolgozók, illetve olvasók igényeinek megfelelően — a könyvtár vezetőjének és a könyvtári tanácsnak a segítségével — irodalmi ankétokat, könyvismertető előadásokat, író-olvasó találkozókat és egyéb irodalmi rendezvényeket kezdeményezhetnek.

4. Figyelemmel kell kísérniük a tanfolyamra, iskolába járó dolgozókat, s ezeknek a szükséges kötelező, illetve ajánlott irodalmat ajánlani kell a könyvtárból.

5. Rendszeresen be kell jegyezniük naplójukba, hogy mit tettek területükön a könyvpropaganda és az olvasószervezés érdekében. Fel kell jegyezniük tapasztalataikat, az olvasók véleményét és igényét, az egyes rendezvények látogatottságát és a lebonyolításukkal kapcsolatos tapasztalataikat.

6. Munkájuk végzésének segítésében mindenkor támaszkodjanak az alapszervi kulturális felelősökre, mivel az ő feladatkörükben is első helyet foglal el a könyvtári munka. Tapasztalataikról rendszeresen tájékoztassák az alapszervezet vezetőségét.

7. Mint mindenben, az olvasásban is a személyes példamutatás a legjobb propaganda módszer. Ezért a könyvpropagandista brigádok tagjai elsőnek iratkozzanak be a könyvtárba, olvasmányaikat úgy válasszák ki, hogy az olvasott könyvek tartalmának ismertetésével is érdeklődést tudjanak kelteni a dolgozóknak.

Ennyit a könyvtári tanácsok és a könyvpropagandista brigádok szervezeti felépítéséről és fő feladataikról. Az eddigi tapasztalatok azt bizonyítják, hogy egyes vonatkozásokban túlzott követelményeket támasztottunk a társadalmi szervekkel szemben, ezeket időközben a helyi adottságoknak megfelelően módosítottuk, és a jövőben is — ha arra szükség lesz — módosítani fogjuk.

Kezdetben ellenállásba, meg nem értésbe ütközött elképzelésünk. Néhány esetben maguk a tömegszervezeti vezetők voltak azok, akik egyéb, fontosabb munkájukra hivatkozva nem végezték el ezzel kapcsolatos feladataikat. Akadt olyan gyáregységi szakszervezeti vezető is, aki kereken kijelentette, hogy egyáltalán nem látja szükségét, hogy az olvasással ilyen módon foglalkozzunk. Aki olvasni akar — mondotta —, úgyszólván felkeresi a könyvtárat, nem szükséges ahhoz különböző tanácsokat, brigádokat létrehozni. Különben is — mondotta — az ő gyáregységükben már alig akad dolgozó, akit ilyen, vagy olyan társadalmi munkával ne bíztak volna meg, ha pedig vannak ilyenek, azok már semmire sem használhatók. Ennek bizonyítására statisztikát készített több száz dolgozó társadalmi elfoglaltságáról. Kiderült, hogy a „sem mire sem használhatók” között elég szépen vannak olyanok, akik irodalombarátok, és szívesen elvégzik a könyvpropagandista feladatokat.

Az elmúlt félév természetesen még nem elegendő idő ahhoz, hogy pontosan értékelhessük, mi a jó és mi az elvetnivaló törekvéseinkben. Egyet azonban már most is megállapíthatunk: a könyvtári munka társadalmi háttérét csakis a társadalmi szervezetek keretében, azok tevékeny segítségével tudjuk megteremteni.

Az is bizonyos, hogy amióta a társadalmi szervezetek egyrészénél működnek a könyvpropagandista brigádok, s amióta könyvtárunkban hozzáértő, ügyesítő dolgozókból tevődik össze a könyvtári tanács, azóta egyes területeken szembetűnő eredmények születtek. Az eredményeket az 1961. első és második félévi fejlődésünk számaadatainak összehasonlításával tudjuk igazolni. Az adatok a következők:

	1961. I. félév	1961. II. félév
A beiratkozott új olvasók száma	656 fő	1 144 fő
A kölcsönzött könyvek száma	70 496 kötet	85 503 kötet

Mint láthatjuk, a második félévben, amikor már a könyvtári tanácsok és a könyvpropagandista brigádok tevékenykedni kezdtek, az új olvasók száma — az első félévhez viszonyítva — majdnem megkétszereződött. Bár nem arányosan, de a kölcsönzött

könyvek száma is emelkedett. Nem is a kötetszám emelkedése, hanem a műfaji eltolódás figyelemreméltó, és ez jelenti a fejlődésnek egyik összetevőjét.

	1961. I. félév	1961. II. félév
Kölcsönzött politikai művek	599 kötet	1 208 kötet
Kölcsönzött műszaki könyvek	710 kötet	1 352 kötet
Kölcsönzött ismeretterjesztő művek	5 323 kötet	6 516 kötet
Kölcsönzött szépirodalmi művek	56 674 kötet	71 112 kötet

Némi emelkedés mutatkozott az ifjúsági és mezőgazdasági művek forgalmában is. Eddig elért eredményeink, tapasztalataink tehát alapul szolgálhatnak ahhoz, hogy a három szervezet — a párt-, a KISZ- és a szakszervezet — tömegmozgató erejére támaszkodva, a jövőben is sokoldalú akciósorozatot indítsunk a könyvtárügy, a könyv-olvasás társadalmi támogatására a Ganz—MAVAG gyárban.

Szabadi Viktor—Egresi István

VITA A VÁROSOK KÖNYVTÁRI ELLÁTÁSÁRÓL

Csak tízezer forint?!

Tízezer forint. Ez az összeg szerepel a nagykanizsai városi tanács városfejlesztési költségvetésének 21. rovatában. Sajnos, az idén is csak ekkora összeget fordítanak a könyvtár könyvvállományának fejlesztésére.

Nem tudni miért, de a nagykanizsai városi tanácsnál idegenkednek attól, hogy komolyabb anyagi támogatásban részesítsék a könyvtárat. Évről évre valóságos harcot kell vívni azért, hogy valamilyen összeg a könyvvállomány gyarapítására is jusson. Három esztendeje csupán ötezer forintot szavaztak meg nagy nehezen erre a célra. A múlt évben aztán tízezer adak a könyvtárnak. Ezen felbuzdulva a könyvtár vezetői és a város könyveket szerető, egyre többet olvasni vágyó népe azt gondolta, hogy az idén majd tovább növelik a támogatás mérvét. Nem így történt.

A városi pártbizottság és a megyei tanács örömmel látná, ha a nagykanizsai városi tanács e tekintetben nem lenne ennyire szűkmarkú. A városi pártbizottság például már az 1959—1961. évekre terjedő hároméves művelődéspolitikai tervében is állást foglalt a könyvtár fokozottabb anyagi támogatása mellett. Javasolta, hogy a városi tanács „a városfejlesztési alaptól a jövőben évenként legalább 20 000 forintot fordítson a könyvtár fejlesztésére”. A pártbizottság ez évi művelődéspolitikai terve pedig a könyvtár elé azt a feladatot tűzi, hogy az olvasók száma fokozatosan emelkedjék. Ehhez azonban a könyvvállomány növelése, nem utolsósorban az emberek tanulásához szükséges ideológiai, műszaki, természet- tudományos és egyéb szakkönyvek szá-

mának növelése is szükséges. Javasolták tehát, hogy a városi tanács minden lakos után 1 forint 50 fillért juttasson a könyvtárnak.

Ez volt a megyei tanács véleménye is. Az 1961. szeptember 28-án tartott megyei tanácsülés jegyzőkönyvéből idézzük az alábbiakat:

„A könyvtármunka nagy jelentőségének tudatában a tanácsülés felhívja a járási, városi tanácsokat, hogy a községfejlesztés 1962. évi tervezési munkáját úgy irányítsák, hogy a könyvtárak fejlesztésére lakosonként 1,50 Ft előirányzás történjék.”.

A helyes és jószándékú javaslatok azonban nem válhattak valóra. A városi tanács nem vette figyelembe azokat. A város 34 222 lakosa után számítandó 51 333 forint helyett mindössze 10 000 forintot adnak a könyvtár fejlesztésére. Elszomorító tény ez. Pedig ha akarnák, telne többre is. Hiszen a társadalmi munkásokat kitüntető jelvényekre például 20 ezer, a görögkeleti temető áthelyezésére 40 ezer forint jut. Vajon a könyvek, az emberek művelése kevésbé fontos, mint ezek a könnyen nélkülözhető jelvények, vagy a temető áthelyezése?

Még van mód rá, hogy a városi tanács helyreigazítsa a hibát és nagyobb megértést tanúsítson művelődéspolitikai céljaink iránt. Legközelebbi ülésükön vitassák meg ezt a kérdést, és a városfejlesztési alap 229 ezer forintos tartalékkeretéből utólag növeljék meg a városi pártbizottság és megyei tanács javaslata szerint a könyvtár fejlesztésére szánt összeget.

T. E.

(Zalai Hírlap)

Városi könyvtár — járási feladattal

A Dunaújvárosi Városi Könyvtár az ország egyetlen olyan városi könyvtára, amely járási feladatokat is ellát. Közel két esztendeje már, hogy az akkori járási könyvtár a városi tanács kezelésébe került. Ez az idő elegendő arra, hogy ha nem is átfogóan, de legalább néhány részletében véleményt mondhassunk a kialakult helyzetről.

Elöljáróban leszögezhetjük, hogy a városi tanács jó gazdának bizonyult. Az el-telt másfél esztendő alatt a könyvbeszerzési keretet háromszorosára emelte, ezenkívül több ízben rendkívüli beszerzési összeget is adott a könyvtár állományának fejlesztésére. A könyvtár helyiségeit átépíttette, a szabadpolcos rendszerű kölcsönzés feltételeit megteremtette, berendezését, felszerelését felújította stb.

A járási tanács — bár járási könyvtára nincs — fokozott figyelemmel kíséri a községi könyvtárak működését, nagy erőfeszítést tesz anyagi megerősítésükre (költségvetésből és községfejlesztési alapból egyaránt), tartalmi munkájuk irányítására, megjavítására.

Elmondhatjuk tehát, hogy a fenntartó testület megváltoztatása nem hatott hátrányosan sem a városi, sem a községi könyvtárak munkájára, sőt — elsősorban a városi tevékenység terén — előrehaladást jelentett.

Felmerül a kérdés, vajon nem lazult-e a könyvtár kapcsolata a járási szervekkel. Amint már előbb jeleztük, a járási szefvek jobban törődnek a községi könyvtárakkal. Ez részben abból ered, hogy a járási tanács — járási könyvtár hiányában — nem tudja kire áthárítani a könyvtári igazgatási feladatokat, de ered abból is, hogy lényegesen megváltozott a tanácsi és társadalmi szervek magatartása a könyvtárügy iránt, amiben döntő része van a párt művelődéspolitikai iránymutatásának, illetve az annak megvalósítását szolgáló egyre hatékonyabb intézkedéseinek.

Ettől függetlenül a járási szervek és a városi könyvtár kapcsolatában bizonyos „mennyiségi” csökkenés tapasztalható. Sokkal kevesebb alkalommal találkoznak, mint korábban. Ez érthető, hiszen sok olyan kapcsolat megszűnt (kiküldetés, pénzügyek intézése, egyéb hivatali ügyek stb.), amely gyakori érintkezést követelt meg. De mégsem lazultak meg a kapcsolatok, hanem minőségileg még fejlődtek is. Hisz, amíg a könyvtár a járáshoz tartozott, addig a tanácsal való érintkezést főként az igazgatási, technikai, gazdasági és adminisztratív jellegű teendők intézése

jelentette, s a tartalmi, elvi kérdések megbeszélésére alig kerülhetett sor a járás vezetőivel.

Amióta a dunaújvárosi könyvtár, mint városi könyvtár működik, azóta a járási szervek az igazgatási teendőket jól ellátják, és a városi könyvtárral elsősorban a tartalmi, elvi kérdéseket vitatják meg. Ennek következtében hathatósan érvényesül a járásban a megfelelő politikai és tanácsi irányítás, elvi segítség. A járási pártbizottság és a járási tanács sokkal többet és önállóbban foglalkozik a könyvtári munkával.

A könyvtáros helyes magatartása is nagymértékben eldöntheti a járási-városi könyvtár vitát.

Tapasztalataink szerint nem a járási vagy városi könyvtár elnevezésén múlik a sikeres könyvtári tevékenység, hanem elsősorban a könyvtárak munkájáért felelős személyek — tanácsi vezetők és könyvtárosok — felelősségérzetén.

Tapasztalhattuk ugyanis, hogy nem egy járási könyvtár elhanyagolta a hálózati munkáját, és minden erejét a helyi (városi) könyvtári feladatokra fordította, vagy (ritkább esetben) a falusi könyvtárak irányítását tekintette legfőbb tennivalójának a helyi (városi) tevékenység rovására.

A hálózat elhanyagolásának veszélye — véleményünk szerint — nagyobb a városi könyvtár esetében, mert a járási területet bizonyos körülmények miatt (pl. a városi könyvtáros munkája belső független az időjárástól, munkáját kényelmesebb feltételek között végzi, a helyi olvasók kiszolgálása jobban szeme előtt van, a könyvtár dolgozóinak zöme helyi feladatokat lát el stb.) könnyebb elhanyagolni, mint a városi feladatokat. Ezt egyébként a tapasztalat is igazolja.

A Dunaújvárosi Városi Könyvtár az átszervezés előtt is nagy gondot fordított a hálózati munkára, és azt az átszervezés után sem hanyagolta el, sőt egyes dolgokban továbbfejlesztette (pl. cédulakatalógust készített minden községi könyvtárban, a kölcsönzési idők alatti látogatás során segít javítani az olvasókkal való foglalkozás módszereit stb.).

Összefoglalva: a városi tanács kétségtelenül —, ha akar — több anyagi segítséget tud nyújtani a városi könyvtár helyi tevékenységéhez, mint a járási tanács, mert erre több lehetősége is van.

Ha viszont a könyvtáros egyenrangú feladatnak tekinti a városi és a hálózati

feladatokat, akkor a könyvtár szervezeti hovatartozóságától függetlenül is gazdája lehet mindkét területnek.

Az esetleges vitát nem kívántuk fenti megjegyzéseinkkel eldönteni, nem is te-

hetnénk ezt meg egyetlen példa alapján, csupán néhány tapasztalatra, problémára hívtuk fel itt a figyelmet.

dr. Kerekes András

Az olvasás helyzete vidéki városainkban

Az elmúlt esztendő végén *Vidéki városaink* címmel kitűnő kiadvány került forgalomba. A műről *A Könyvtárosban* ismertetés jelent meg. A városok kulturális szerepe és tevékenysége című fejezet — *Valló István* és *Vidor Ferenc* munkája — azonban a városok könyvtári ellátásáról szóló vita szempontjából annyira érdekes, hogy könyvtári vonatkozásainak alaposabb ismertetése indokoltnak látszik. Érdeklük a könyvtárosokat a szorosban vett könyvtári vonatkozású anyagon kívül a könyvterjesztésről, a városok napilap és folyóirat forgalmáról szóló adatok is. Ha a városok könyvvel, olvasmánnal való ellátásának helyzetét világosan akarjuk látni, mindezeket együtt kell vizsgálunk.

A számunkra érdekes kérdések közül a szerzők elsőként a napilapok terjesztésének adatait ismertetik és elemzik. Az általuk összeállított táblázat közli az ország 62 városának lakosságszámát, az egyes városokban terjesztett napilapok példányszámát, ugyanezt a lakosság számának százalékában, végül az utóbbi mutatószám alapján összeállított „rangsort” az egyes városok között. Ez a „rangsor” rendkívül sokat árul el, és főbb vonásaiban megdöbbentően ismétlődik meg a folyóiratok terjesztésének, a könyvterjesztésnek és a könyvtári adatoknak későbbi elemzéseiben.

A napilapok terjesztésében vezető városunk a lakosság 25,2%-ának megfelelő számú napilapot vásárol, a legutolsó csak 5,5%-ot. A rangsor első és utolsó városai egyébként az alábbiak:

A legjobbak:

1. Pécs	25,2%
2. Szentés	24,5%
3. Győr	24,2%
4. Kaposvár	23,4%
5. Zalaegerszeg	22,2%
6. Szeged	21,9%

A leggyengébbek:

57. Csongrád	8,9%
58. Hajdúszoboszló	8,9%
59. Karcag	8,7%

60. Esztergom	8,3%
61. Hajdúnánás	5,7%
62. Hajdúböszörm.	5,5%

A fejezet következő része öt folyóiratnak, az *Élet és Tudománynak*, az *Ország-Világnak*, a *Film-Színház-Muzsikának*, a *Nagyvilágnak* és a *Természettudományi Közlönynek* terjesztési adatait ismerteti. Ezek között a lapok között, az első három magas példányszámú, népszerű hetilap, a másik kettő magasabb igényeket kielégítő, színvonalas havi folyóirat. Az elemzés során a szerzők megállapítják, hogy Győr és Pécs mind a hat folyóirat vonatkozásában az első hat város között szerepel, Székesfehérvár négy, Kaposvár három, Szeged, Békéscsaba, Sopron és Keszthely két-két folyóiratnál szerepel az első hat hely valamelyikén.

A legkevesebb folyóiratot olvasó város szomorú dicsősége Hajdúböszörményt illeti, amely mind az öt folyóirat terjesztésében az utolsó hat hely valamelyikén szerepel. Hajdúnánás és Törökszentmiklós négy-négy, Kisújszállás három, Karcag, Turkeve és Oroszlány két-két folyóirat esetében szerepel az utolsó hat között. A maximum és a minimum közötti különbség igen nagy. Az *Élet és Tudományt* Székesfehérvár minden harmincadik, Hajdúnánásnak csak minden kettőszáznegyedik lakosa, az *Ország-Világot* Komlónak minden huszonnyolcadik, Hajdúböszörménynek csak minden száznyolcvanegyedik, a *Film, Színház, Muzsikát* Kaposvár minden harminckilencedik, Hajdúböszörménynek minden hatszáztizedik, a *Nagyvilágot* Debrecennek minden ezredik, Hajdúböszörménynek minden tizenhat-ezeregyszázadik, a *Természettudományi Közlönyt* Székesfehérvárnak minden háromszázhuszadik, Turkevének pedig csupán minden tizenkettőezeröttszázadik lakosa vásárolja meg. Megdöbbentő, hogy a 32 000 lakosú Hajdúböszörmény területén összesen kettő darab *Nagyvilágot* adnak el. A középiskolával is ellátott Turkevére egyetlen egy *Természettudományi Közlöny* jut el!

Nagyon sokat mond a könyvterjesztés adatait tartalmazó táblázat is. Az abszo-

lút adatok mellett itt is közli az egy lakosra jutó könyvvásárlások összegét. Íme a „rangsor” első és utolsó városai:

Legnagyobb forgalom:

1. Veszprém	708 Ft
2. Szekszárd	695 Ft
3. Szeged	690 Ft
4. Győr	642 Ft
5. Komárom	620 Ft
6. Keszthely	600 Ft

Legkisebb forgalom:

57. Mezőtúr	161 Ft
58. Karcag	160 Ft
59. Csongrád	116 Ft
60. Hajdúnánás	97 Ft
61. Turkeve	94 Ft
62. Kazincbarcika	78 Ft

A könyvterjesztés eredményei terén igen éles különbség rajzolódik ki az alföldi és a dunántúli városok között. Rendkívül érdekes, hogy ugyanez a jelenség már közel sem ilyen élesen mutatkozik a könyvtárak eredményeinél. Aligha kétséges, hogy ez az alföldi könyvterjesztés rosszabb és a könyvtárak jobb munkáját jelenti. Az 1958-as adatokra támaszkodó, a könyvtárak állományát tartalmazó táblázat adatait kissé óvatosan kell kezelnünk. Egyes városok könyvállományát ugyanis rendkívül megnövelik a gyakorlatilag nyilvánosnak nem tekinthető egyházi tulajdonban levő könyvtárak (Esztergom, Kalocsa, Eger, Pápa stb.), valamint egyes állami tulajdonban levő műzeális jellegű könyvtárak. Emellett az adatok nem is mindig pontosak. Keszthely könyvállományát a táblázat 43297 kötetnek mondja, ami a *Helikon Könyvtárral* együtt kevés, anélkül sok.

A városok közül a *legtöbb könyv jut egy lakosra:*

1. Debrecen	15,4 db
2. Szeged	14,4 db
3. Esztergom	11,0 db
4. Kalocsa	7,7 db
5. Veszprém	7,6 db
6. Eger	6,9 db

Legkevesebb könyv jut egy lakosra:

57. Várpalota	0,6 db
58. Mezőtúr	0,5 db
59. Hajdúnánás	0,5 db
60. Hajdúszoboszló	0,4 db
61. Hajdúböszörmény	0,4 db
62. Ajka	0,4 db

(Ajknál az adatok hiányosak.)

A könyvtárak kölcsönzési forgalmára vonatkozó adatok már más képet mutatnak.

Legtöbb olvasott könyv jut egy lakosra:

1. Szegeden	8,5 db
2. Veszprémben	8,0 db
3. Szekszárdon	6,9 db
4. Dunaújvárosban	5,6 db
5. Debrecenben	5,5 db
6. Baján	5,3 db

Legkevesebb olvasott könyv jut egy lakosra:

57. Nagykanizsán	2,2 db
58. Tatán	2,0 db
59. Esztergomban	1,8 db
60. Gyöngyösön	1,8 db
61. Várpalotán	1,5 db
62. Ajkán	1,2 db

Az olvasás szempontjából legjobb városok közül *Szeged, Veszprém, Szekszárd és Debrecen* adatai beigazolják ezeknek a városoknak magasfokú könyvkultúráját. Az a tény viszont, hogy *Dunaújváros* az elsők, *Várpalota* és *Ajka* az utolsók között szerepel, az újonnan létesült szocialista városok egyrésztében a kulturális problémák felkarolására, másik részében azonban azok elhanyagolására figyelmeztet.

Tanulságos eredményeket kapunk, ha a városokat megyénként csoportosítjuk és megyénként kiszámítjuk az elemzés egy-egy területén elért helyezések sorszámainak középátlányosát. Ennek alapján a legutolsó helyre — mivel minden elemzett területen az utolsó hat között szerepel — Hajdú megye került, melynek városaira az olvasási kultúra terjesztése terén nagy és elodázhatatlan feladatok válnak. Borsod megye városaiban gyenge a hírlap és könyvterjesztés. Pest megye Komárom megye és Szolnok megye a hírlapterjesztés és a könyvtári kölcsönzések terén maradt el.

Érdekes, hogy Heves és Zala megye városai a hírlapterjesztésben a jobbak, a könyvkölcsönzésben a gyengébbek. Békés megye városai pedig a könyvkölcsönzésben a jók, a könyvadásításban gyengék közé tartoznak.

Az adatok azt is jelzik, hogy a könyvtári statisztika eddigi szokványos összeállításától eltérő elemzések milyen tanulságosan érzékeltethetik az olvasási kultúra fejlődését.

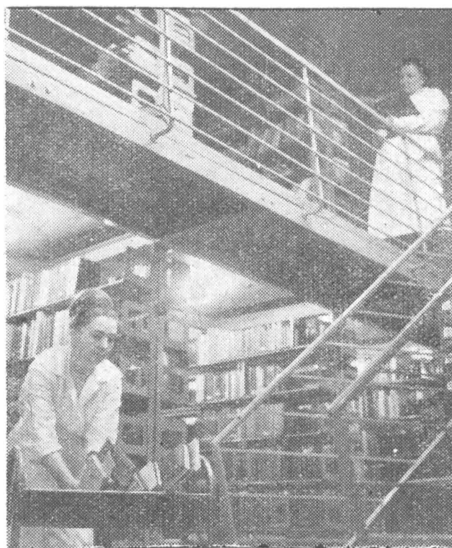
U g h y J e n ő

Otthont kapott a Pest Megyei Könyvtár

Február elején átadták rendeltetésének a Pest Megyei Könyvtár Budapest II. Krisztina krt. 2—4. szám alatti helyiségeit. Az ünnepségen részt vettek a pártközpont, a Művelődésügyi Minisztérium, a megye párt-, tanácsi és tömegszervezeti képviselői és a megyei hálózat hivatásos könyvtárosai. Az új helyiséget Vörös Gyula, a Pest megyei Tanács Művelődési Osztályának vezetője adta át a könyvtár dolgozóinak.

Debreceni Imréné, a megyei könyvtár vezetője ismertette azokat a nehézségeket, melyeket a megyei könyvtár nem megfelelő elhelyezése jelentett. Különösen a kétéves szentendrei kihelyezés támasztott alig legyőzhető akadályokat.

A megnyitót igényes irodalmi műsor keretezte, melyben Palotai Erzsébet és Horváth Ferenc adott elő Vörösmarty, Petőfi és Illyés Gyula műveiből. Délután pedig a megyei hálózat könyvtárosai vídám klubdélutánt tartottak. (P. E.)

A Pest Megyei Könyvtár 35 000 kötetes új vasraktára

A tanácsi könyvtárhálózatok 1961. évi eredményei

Az elmúlt évek gyakorlata alapján hagyományossá vált, hogy még a hivatalos statisztika megjelenése előtt tájékoztatják olvasóinkat a könyvtárak munkájáról. A könyvtárosok örömmel fogadták ezeket az előzetes tájékoztatásokat, ami természetes is, hiszen a statisztikai jelentés elkészítése után minden könyvtáros szeretné saját munkájának eredményét a rokonkönyvtárak és rokonhálózatok eredményeihez mérni.

Az elmúlt év számadatai azért is nagyon érdekesek, mert 1961. volt az 5 éves terv első éve. Így az érdeklődés homlokterében az a kérdés áll, hogy az 5 éves terv első évének fejlődési üteme a főbb mutatók alapján megfelel-e az előirányzatnak, jó alapot rakunk-e le ahhoz, hogy a tervidőszak végéig az ország lakosságának mintegy 15%-át bevonhassuk a tanácsi könyvtárak hatókörébe. Megállapíthatjuk, hogy a tanácsi közművelődési könyvtárak 1961-ben megyénként és országosan erőteljesen fejlődtek mind az anyagi ellátottság, mind a szervezetség tekintetében. Könyvállományunk egy év alatt csaknem 24 és fél millió forint értékű új könyvvel gyarapodott. A könyvvásárlásra fordított összegből országosan

majdnem 8 és fél millió forint helyi erőforrásokból származik.

Az elmúlt évben tovább folytatódott a községi könyvtárak helyi tanácsi tulajdonba adása, és lényegesen bővült a nagyvárosok fiókkönyvtár hálózata.

1 080 000-re emelkedett a tanácsi könyvtárakba beiratkozott olvasók száma, ez az ország egész lakosságának 10,8%-a. Egy év alatt 24 és fél millió kötet könyvet forgalmaztak a könyvtárak, ami több mint 3 millióval haladja túl az előző év forgalmi eredményét. Ezek a számok jól mutatják a tanácsi közművelődési könyvtárak fejlődésének és olvasószolgálati tevékenységének nagyságát.

A megyénkénti állapotot táblázatunk mutatja. A táblázatban a megyei jogú városok könyvtárhálózatának adatait belefoglaltuk a megye adataiba. Erre azért volt szükség, mert a megyei könyvtári hálózat működési adatai a terület egész lakosságára — beleértve a megyei jogú várost is — kivetítődnek. Kivétel Szeged, mivel a megyei könyvtár székhelye nem ott, hanem Hódmezővásárhelyen van. Fontosnak tartottuk azonban, hogy a három újonnan szervezett városi könyvtárhálózat működési és fejlődési adatai külön is szerepeljenek.

Sor- szám	Megye (város)	A könyvtári állomány			Az olvasók száma			A kölcsönzött kötetek száma		
		1961 végén	évi emel- kedés %-ban	1000 lakosra jut	1961 végén	évi emel- kedés %-ban	a lakos- ság %-ában	1961 végén	évi emel- kedés %-ban	egy olva- sóra jut
1.	Baranya m. és Pécs	401793	11,0	1000	56037	21,0	14,0	1082791	22,0	19,3
2.	Bács-Kiskun	432190	5,4	700	67093	25,7	11,8	1597423	9,6	23,8
3.	Békés	310635	26,2	670	48357	14,7	10,4	1242272	19,3	25,7
4.	Borsod m. és Miskolc	462985	27,0	630	85128	23,0	11,5	1614546	22,0	18,9
5.	Csongrád	259259	3,6	760	36756	10,5	10,9	916427	11,3	25,0
6.	Fejér	237216	3,4	660	38641	8,6	10,8	784404	6,2	20,2
7.	Győr-Sopron	269691	14,1	690	44336	16,5	11,3	838004	23,0	18,9
8.	Hajdú-Bihar és Debrecen	312001	17,0	590	48254	21,0	9,2	1161414	21,0	26,1
9.	Heves	235090	16,0	670	39442	9,9	11,3	775294	11,5	19,6
10.	Komárom	201086	22,3	770	23370	14,0	10,9	700983	17,0	24,7
11.	Nógrád	188117	16,8	800	27482	30,0	11,5	515165	30,0	18,7
12.	Pest	362047	21,5	390	59840	17,0	7,6	1330450	32,0	22,0
13.	Somogy	335808	17,2	900	58474	14,3	15,7	1022862	22,0	17,5
14.	Szabolcs-Szatmár	348893	17,1	600	77135	20,6	13,1	1032060	13,0	13,4
15.	Szolnok	331877	16,3	710	50054	18,1	10,8	1379388	20,7	27,0
16.	Tolna	240608	17,1	910	37221	14,3	14,1	817767	12,5	21,9
17.	Vas	284095	15,0	1000	45719	2,1	16,1	872279	2,3	19,0
18.	Veszprém	297873	17,9	750	58074	16,7	14,8	1050119	11,4	18,0
19.	Zala	231720	12,2	840	39100	11,0	14,2	567293	13,0	14,5
	Megyék összesen:	5742984	16,0	710	945513	16,5	11,7	19300941	16,2	20,4
	Főv. Szabó Ervin Könyvtár	1107079	7,6	600	127062	26,0	6,9	4884633	7,7	39,4
	Szegedi Somogyi Könyvtár	263696	2,4	2100	7743	23,3	7,7	280988	1,5	36,2
	Országos együtt:	7113759	13,7	710	1080318	17,5	10,8	24466562	14,0	22,6
	Debrecen városi könyvtár	19007	—	140	3623	—	2,7	81232	—	22,4
	Miskolc városi könyvtár	43601	—	300	5206	—	3,6	211066	—	40,5
	Pécs városi könyvtár	38099	52,1	330	8426	46,0	7,5	249992	48,0	29,6

Az olvasószolgálat fejlesztésének néhány szervezési és irányítási feltételéről

A közművelődési könyvtárügy fejlődésének egyik legjellemzőbb sajátossága, hogy a könyvtárosok egyre több gondot fordítanak az olvasószolgálati munkára. A könyvtárak oktató-nevelő hatásának elmélyítése a könyvtárak központi feladatává vált.

Az olvasószolgálat fejlesztése terén elért eredmények biztatóak, de az előttünk álló célkitűzések megoldásához korántsem elegendők. Még nagyon sokat kell tennünk, hogy a könyvtárak betöltsék a szocialista társadalom építéséből rájuk háruló feladatokat, elég hathatós segítséget nyújtsanak a termelésnek, a politikai-ideológiai képzésnek, az emberek erkölcsi és esztétikai nevelésének.

Az olvasószolgálat további fejlesztése könyvtári munkánk alapvető feltétele, eredményessége nem utolsósorban attól függ, hogy a fejlődés egy-egy szakaszában felismerjük-e a fejlődés legfontosabb tényezőit, s azokat tudatosan munkánk szolgálatába állítjuk-e.

A következőkben néhány ilyen, a fejlődés jelen szakaszát meghatározó tényezővel kívánok foglalkozni.

*

Az olvasószolgálat fejlesztésének, az oktató-nevelő hatás fokozásának egyik biztosítéka, hogy az utóbbi években, de különösen a művelődéspolitikai irányelvek megjelenése óta, jelentősen megerősödött a népművelés *párt- és tanácsirányítása*. Az irányelveket követően több párthatározat jelent meg a népművelés egyes kérdéseiről, a falusi népművelés problémáiról.

A megyei, járási és részben a községi pártbizottságok mellett létrejöttek a *művelődési tanácsok* és ezek, — minden kezdeti nehézség ellenére — segítséget adnak a népművelési, ezen belül a könyvtári feladatok végrehajtásához. A népművelés elsőrendű *pártfeladatává vált*, és ez lehetővé teszi többek között a párttagság aktivitásának fokozását a könyvtárak segítése érdekében.

Megerősödött az utóbbi években a tanácsok népművelést irányító munkája is. A megyei, járási és községi tanácsok rendszeresen foglalkoznak a könyvtárügygel. Az utóbbi hónapokban tartott végrehajtó bizottsági ülések szinte összehasonlíthatatlan fejlődést mutatnak a 2—3 évvel ezelőttiéhez viszonyítva.

Somogy és Győr megyékben a megyei, illetve a járási tanácsok összehívták a községi tanácsok elnökeit, hogy a falusi könyvtárak fejlesztését megvitassák. Gyöngyösön a járási tanács a községi tanácsok elnökeivel együtt a községi könyvtárosokat is meghívta és közös értekezleten vitatták meg az egyes községek könyvtárainak további feladatait.

A tanácsok népművelést irányító munkája mind tudatosabbá, mind elmélyültebbé válik. Az elvi irányítás megerősödését mutatja, hogy több megyében mélyrehatóan elemzik a tanácsok a megye sajátos gazdasági és kulturális helyzetét és ennek eredményeképpen hozzák meg határozataikat. Előfordul, hogy egyes tanácsok helyes „művelődéspolitikai” szemlélete szembekerül egyes könyvtárosok szűkkörű „könyvtári” szemléletével és arról győzik meg könyvtárosainkat, hogy téves nézeteiket módosítsák.

Tény azonban az is, hogy a tanácsok irányító munkája még ma sem mindenütt kielégítő. Ezért a most megalakult járási művelődésügyi osztályok megerősödésétől nagyon sokat várunk.

A községekben kedvező fejlődést hozott a könyvtárak tanácsai tulajdonba adása. Eddig a községi könyvtárak munkájának úgyszólván *döntő meghatározója volt*, hogy vállalkozott-e a könyvtárosi munkára olyan lelkes, odaadó *személy*, aki a könyvtárat eredményesen tudja működtetni. Gyakran tapasztalhattuk, hogy ha egy jó könyvtáros pedagógust a községből elhelyeztek, a könyvtár tevékenysége erősen visszaesett.

A lelkiismeretes, pontos munka természetesen ezután is fontos tényezője lesz egy könyvtár működésének, de a párt- és tanácsirányítás megerősödésével minden községben megteremthetik a községek vezetői az eredményes működésnek nem csupán személytől függő, hanem objektív feltételeit is.

A könyvtárosok túlnyomó többsége helyesen látja, értékeli és használja fel a párt- és tanácsirányítás megerősödését. De még ma is akadnak könyvtárosok, akik — helytelenül — elzárkóznak, minden problémájukat maguk akarják megoldani és nem látják, hogy a könyvtárak oktató-nevelő hatásának fokozása csak szélesebb társadalmi bázis segítségével oldható meg.

Rendkívül tanulságos volt e szempontból a Heves megyében megtartott könyvtári tájékoztatás. A felszólaló járási könyvtárvezetők egy része helyesen foglalkozott a

párt- és tanácsirányítás jelentőségével. A járási könyvtárvezetők másik része viszont azokról a hatalmas erőfeszítésekről számolt be, melyeket a községi könyvtárak fejlesztése érdekében tesznek, de amelyek sokszor a községek vezetőinek közönyössége miatt nem hoznak kielégítő eredményt.

A tapasztalatsere és a községekben látottak arról győztek meg, hogy azokban a községekben fejlődnek kielégítően a könyvtárak, ahol a párt és a tanács, és nem utolsósorban a tömegszervezetek foglalkoznak a könyvtárral, törődnek vele, ahol magukénak érzik a könyvtárat. A helyi szervezetek ez a segítő készsége a községi könyvtárak fejlődésének legjobb biztosítéka. Ennek érdekében kell a könyvtárosoknak minden erőfeszítésüket összpontosítaniuk és ezt a fontos célt szolgálja a társadalmi szervezetek nagyjelentőségű könyvbarát-mozgalma.

*

A népművelés irányításának és szervezetének az elmúlt két évben történt átalakulása lehetőséget teremtett az olvasószolgálat fejlesztésére. Az előző években az egyes szakszervezetek, a társadalmi szervezetek és az állami népművelés sokszor végzett egymással párhuzamos munkát. Az egyes szervek külön-külön országos központjuktól a falvakig határon irányították népművelési tevékenységüket. De így volt ez az állami népművelés egyes ágainál is, az ismeretterjesztésnél, a könyvtári munkánál, a színjátszásnál. A különböző szervek tevékenysége nem volt összehangolva. Minden szerv csak a saját munkáját tartotta szem előtt, és mindig találtak néhány olyan, feltűnően jó eredményt elérő községet, várost, ahol munkájuk eredményességét igazolhatták.

A népművelés ilyen irányítása természetesen nem lehetett tekintettel az egyes községek sajátos helyzetére. Márpedig minden egyes község népművelési, nevelési feladata más és más, amelyet az adott község múltja, a lakosság gazdasági és kulturális helyzete, célkitűzései, stb. határoznak meg. A népművelés irányításának és szervezésének legfőbb új sajátossága, hogy a központi elvi irányítás mellett az egyes községek *művelődéspolitikai feladatai* kerülnek előtérbe, és ez a nevelési feladatok végrehajtásának alapját toremtette meg.

A népművelési munkát végzők körében mind inkább általánossá válik a „komplex ráhatás” sokat emlegetett gyakorlata, amely azt jelenti, hogy a nevelés valamennyi tényezőjét, módszerét és lehetőségét együttesen kell alkalmazni. Ez egyrészt az oktatásügy és a népművelés, másrészt a népművelés egyes ágainak legszorosabb együttműködését teszi szükségessé. A népművelés egyes területeinek összehangolása az ismeretterjesztés és a könyvtárak együttműködésével érte el eddig a legjobb eredményt. A TIT és a könyvtárak között létrejött országos és megyei egyezmények (Báranya, Borsod, Békés, stb.) már ezt a korszerű nevelési elvet alkalmazták.

Ahhoz azonban, hogy a lakosság egy-egy rétegére gyakorolt nevelési hatás ilyen együttesen ható legyen, mélyrehatóan kell ismerni és elemezni a helyi körülményeket. Elemző tanulmányokra van szükség, melyek feltárják a lakosság egyes rétegeinek gazdasági, politikai, kulturális helyzetét, fejlődését. Fel kell mérnünk például, hogy az alföldi községek ezelőtt „kubikos” munkából élő lakói milyen fejlődésen mentek át az utóbbi 15 évben.

Nem kóteteket kitevő szociográfiákra van szükség elsősorban, hanem a lakosság egyes rétegeinek helyzetét feltáró tanulmányokra, hogy a nevelés feladatait kijelölhessük.

*

A könyvtárak oktató-nevelő hatásának fejlesztése szükségessé teszi, hogy szociográfiai és művelődéspolitikai tanulmányokon keresztül is fokozottan foglalkozzunk a könyvtári nevelés elméleti kérdéseivel.

E téren két szembevetendő hiányosságot tapasztalhatunk:

1. A közművelődési könyvtárosok egyrésze lebecsüli az elméleti kérdések jelentőségét. Többnyire csak a módszertani kérdések iránt tanúsít figyelmet. Pedig az elméleti célkitűzések világos meghatározása nélkül, gyakran még a rendkívül szorgalmas, odaadó munka is célját tévesztheti.

2. A másik fogyatékoság, hogy ma még többnyire elkülönül egymástól az elméleti és gyakorlati munka. Ahogyan az őszi országos értekezleten is elhangzott, „vannak elméleti szakemberek” és vannak „gyakorlati szakemberek”.

E hiányosságok okát a közművelődési könyvtárak egyoldalú fejlődésével magyarázhatjuk. Ugyanakkor az elméleti kérdések előtérbe kerülése a közművelődési könyvtárak megerősödésének egyik fontos bizonyítéka is. Öröndetes, hogy a könyvtártudományi kutatómunka felmérése során már több vidéki könyvtáros is bejelentette kutatási témáját. Különösen figyelemre méltó, hogy történeti témák mellett a

napi, a könyvtárak fejlődését közvetlenül érintő, a gyakorlati munkára kiható témák száma van túlsúlyban (pl. Komárom megye könyvtári ellátottsága).

Az oktató-nevelő hatás fejlesztése tehát új igényekkel lép fel az elméleti kutatásokkal szemben, azok további számszerű növelését teszi szükségessé, valamint lényeges változtatást igényel szervezésükben is. Mindenek előtt szoros kapcsolatot tételez fel a könyvtárügy elméleti kérdéseinek kutatása (pl. a könyvtár és a társadalom kapcsolata), valamint a helyi könyvtári problémák kutatása között. Az általános kérdések kutatásánál figyelembe kell venni a helyi vizsgálatok eredményeit, csak így biztosítható, hogy az alapvető elvi kérdések vizsgálata ne szakadjon el a gyakorlattól.

Az elméleti kérdéseknek ez a követelménye lényeges fejlesztést tesz szükségessé a módszertani munkában is.

Már eddig is számos kérdéstről tapasztalhatuk, hogy egy-egy feladat az ország minden területén nem valósítható meg ugyanazokkal a módszerekkel. Más módszereket kell alkalmazni például Baranya megyében, ahol a községek lakóinak száma gyakran alig éri el az 500 főt, és más módszereket Fejér megyében, ahol a „pusztákon” néha 800—1000—1200 ember is él.

A módszertani munkának ez a differenciálódása azt eredményezi, hogy az országosan, központilag megállapított és ajánlott módszerek többsége mindinkább „irányelv” jellegűvé válik, és lehetőleg a többféle megoldás lehetőségét kell felvetni. A megfelelő módszerek kiválasztása a helyi igények figyelembevételével kell hogy történjen, vagyis a központi módszertani munka megerősítése mellett mind nagyobb jelentőséget kap a helyi módszertani tevékenység.

E követelmények adnak különös jelentőséget a megyei módszertani tanácsnak. A legtöbb megyében már az elmúlt évben hoztak létre módszertani tanácsot. Helyet kaptak benne a tanácsi könyvtárak legjobb könyvtárosai (megyei, járási, önálló községi könyvtárosok), a szakszervezeti könyvtárosok, valamint más hálózatok munkatársai (iskolai, orvosi, stb.). A tanácsok eddigi munkája arra mutat, hogy jó segítséget adnak a helyi módszertani munka fejlesztéséhez. Ezért a módszertani tanácsot valamennyi megyében mielőbb létre kell hozni.

Az elmúlt évben már működő módszertani tanácsok munkatervében többek között ilyen feladatokat is találtunk: A kölcsönzési módszerek tapasztalatainak vizsgálata a községi könyvtárakban. A kis községek könyvtárainak munkája, stb.

A módszertani tanácsok azon kívül, hogy a megyében levő könyvtárak munkáját összehangolják, alkalmasak arra is, hogy: a) kiválasszák a központi módszertani irányelvekből a megye sajátosságának megfelelő módszereket; b) önálló vizsgálati szempontokat vessenek fel és dolgozzanak ki; c) vizsgálataik eredményét eljuttassák az országos módszertani központba, tehát részesei legyenek a módszertani problémák elméleti megoldásának.

Az elméleti kutatások előtérbe helyezése, valamint a módszertani munkának ez a decentralizálódása feltétele a nevelési feladatok megoldásának. Ugyanakkor lehetővé teszi, hogy a könyvtárosok az elméleti kérdések eldöntését, és a módszertani irányítást ne csak felülről várják.

Mindenekelőtt azonban kibontakoztatja a könyvtárosok ezreinek kezdeményező tevékenységet, aktivitást, és ez a könyvtárak további fejlődésének hatalmas lendületet adhat.

Tóth Árpád

Berhidai tanulságok

Égésnapos programot adott Berhidának a könyvbarát-nap, amelyet a népfőnt, a nőtanács, a földművelőszövetkezetek, a TIT, a tanácsok, a könyvtárak megyei, járási, valamint községi szerveinek kezdeményezésére és segítségével bonyolítottak le. Az esemény tulajdonképpen *a könyvbarát-mozgalom falusi zászlóbontásának* tekinthető.

A nap programja, mely a lakosság különböző rétegeinek igyekezett élményt nyújtani, a következő volt: délelőtt gyer-

mekműsor, délután KISZ irodalmi klubnap és kukoricatermesztési ankét, este irodalmi műsor a *Veszprémi Irodalmi Színpad, Kónya Lajos és Szentiványi Kálmán* közreműködésével, utána könyvbál. Nagy figyelmet keltett a Szentiványi Kálmán által felolvasott irodalmi levél, amelyben szülőfaluja lakosságának közvetlen élmények felelevenítésével ajánlotta az olvasást és a művelődést.

A különböző rendezvények szüneteiben pedig egész nap folyt a községbe ér-

kezett vendégek, írók, párt- és tanácsi funkcionáriusok, könyvtárosok *család-látogatása*. A helyi pedagógusok segítségével felkeresték otthonukban a lakosságot, hogy ott a művelődésről, a könyvről, az olvasásról beszélgessenek, ajánlják a megszépített, újjaalakított községi könyvtár látogatását és otthagyják a családoknál a *községi könyvtárnak* erre az alkalomra elkészült, sokszorosított *füzetkatalógusát*.

A mintegy 30 főnyi művelődési-agitációs csoport működésének közvetlen hatását nem tudjuk lemérni, de arról beszámolhatunk, hogy a csoport tagjai gyűjtöttek néhány hasznos tapasztalatot. Megállapították például, hogy a *könyvtárhasználat mértéke elmaradt* Berhida község általános fejlődésétől. Az 5000 főnyi lakosságot számláló község bányák és fontos vegyipari üzemek karéjában fekszik, az iparosodás nagymértékű, minden családban van legalább egy ipari munkás. Ez hatással van az életszínvonalra, a látogatók igen sok újonnan épített, vagy újjaalakított lakásban fordultak meg, sok helyen találtak új bútort. Minden meglátogatott család járat valamilyen újságot. A látogatókat szívesen fogadták. Aránylag magas a könyvet vásárlók száma is, hiszen például 354 rendszeres *sorozat-előfizető* van a községben. A két bizományos 120 ezer forint árú könyvet adott el az elmúlt évben, s ebben nincs benne az üzletek forgalma. Mégis, kevés a könyvtári olvasó. Alig éri el a sorozat előfizetők számát. Kiigazitva Kónya Lajosnak az *Élet és Irodalom*ban közölt néhány téves adatát: míg 1961 végén országos átlagban 10,8, megyei átlagban 14,8% volt könyvtári olvasó az összlakosságból, addig Berhidán ez az arány jóval *alatta van a 10%-nak*. Voltak a látogatók olyan fiatal, rendezett körülmények között élő, gyarapodó családoknál is, ahol senki sem olvasott. A meglátogatott családok többségében pedig *nem olvastak a háziasszonyok*. Bizony, ez azt mutatja, hogy az olvasási kultúra *fehér foltjai* talán elsősorban nem is a pusztaikon és apró községekben keresendők, hanem a nagyobb települések nem olvasó lakói között. Ezt különben a statisztikák is igazolják.

Találkoztunk egy sajátos berhidai jelenséggel is: a községi könyvtár olvasói között alig van gyermekolvasó. Kiderült, hogy az *általános iskola tanulói csak külön igazgatói engedéllyel lehetnek tagjai a községi könyvtárnak*. Az iskolai ifjúsági könyvtár kicsiny, 700 kötetes állománya természetesen nem tudja kielégíteni a gyermekek könyvigényét, a községi könyvtárba való beiratkozást azon-

Kónya Lajos és Szentiványi Kálmán család-látogatáson könyvekről beszélget a berhidai könyvbarát-napon.

ban az igazgató csak annak a tanulónak engedélyezi, akinél *„az olvasás nem veszélyezteti a tanulmányi eredményt”*.

Ez a teljesen helytelen pedagógiai fel fogás az *olvasást eleve tanulmányi eredményt gátló tevékenységnek tekinti!* Holott még fordítva sem áll a tétel, még a gyenge tanulót sem szabad eltiltani az olvasástól, mert rajta is csak javíthat a könyvek ismerete. Felhívjuk a figyelmet arra, hogy ebben a kérdésben a *Könyvtárosban* évekkal ezelőtt lefolytatott vita egyöntetűen foglalt állást, legújabbán pedig Dr. Tóth Béla: *Irodalmi érdeklődés a gyermekkorban c. művében Olvassanak-e a gyenge tanulók c. fejezet fejtí ki a pedagógusok és könyvtárosok részére egyaránt elfogadható álláspontot.* (E könyv a Tankönyvkiadónál jelent meg!) *A tanulók könyvtári olvasását nem tiltani, nem is engedélyeznie kell az iskolának, hanem propagálnia!*

Az is berhidai tanulság, hogy ilyen nagy községben a könyvtárosi teendőket már főhivatású könyvtárosnak kell ellátnia, aki egész napi munkaidejét ennek a feladatnak szentelheti.

Végül öröm volt tapasztalni a *veszprémi járási tanácsnak*, — amelyhez Berhida község tartozik — figyelmét és segítő készségét a művelődés és a könyvtárügy iránt. A nap vendégei között elsők voltak a járás vezetői, a pártbizottság képviselője, a tanács elnökhelyettese, a művelődésügyi osztályvezető és a népművelési felügyelő. Bizonyos, hogy írányításukkal újabb lendületet vesz Berhidán és a járás többi községében is a fejlődés.

Páldy Róbert

A könyvbarát-mozgalom kezdetei a kalocsai járásban

A Hazafias Népfront segítségével 1957 őszén a járási könyvtárban megszerveztük a könyvbarátok körét, melynek célkitűzése nem volt azonos a most megindult mozgalommal, inkább irodalombarátok összejöveteleinek, beszélgetéseinek, vitáinak megszervezésére törekedett. A kör havonta egy alkalommal jött össze. Ekkor a könyvtár ismertette és bemutatta az új könyveket. 1958, 1959 telén viszont már rendszeresítettük egy-egy művelődéspolitikai cikknek az ismertetését, megvitatását is. Elsősorban a mai magyar irodalmat igyekeztünk propagálni, s az ismertetést felolvasás, szavalat egészítette ki. Ezek szereplőiből alakult ki az irodalmi színpad 1959 telén. A résztvevők száma 20—40 között váltakozott. Nagyobb részük értelmiségi, de van közöttük munkás, KTSZ-tag, ipari tanuló, érettségizett alkalmazott. Elvértve paraszt vendégünk is akadt, csak irodalomtanár nem igen járt el hozzánk, úgy, hogy könyvismertetéseinket, vitáinkat mérnök, könyvelő, nyugdíjas katonatiszt, stb. tartotta. A kör művelődése több-kevesebb megszakítással a mai napig is tart.

Ennek mintájára az egyik községben, *Foktón* az agilis könyvtáros is megszervezte a könyvbarátok körét. A kör könyvgyűjtést rendezett, segítséget adott az olvasótoborzásban, s elérte, hogy a községben a felnőtt olvasók száma jóval túlhaladta a gyermekét. A kör legodaadóbb tagja néhány tizenkilences vörös katona. Ők ma is minden könyvrendelést együtt végeznek a könyvtárossal.

Hajós községben a könyvtár évek óta az iskolában volt, s tudjuk, hogy az ilyen elhelyezés óhatatlanul gyermekkönyvtári jelleget ad a községi könyvtárnak. A múlt évben két helyiségből álló, jól berendezett helyiséget kapott a könyvtár, de a felnőttek alig-alig akartak jelentkezni. A Hazafias Népfronthoz fordultunk, hogy ime itt az alkalom, segítsenek az olvasómozgalmon. Az elnökkel megbeszélve, a bizottság egyik ülését a könyvtárba hívtuk össze. Téma az olvasómozgalom volt. A tennivalókat megbeszéltük, a könyvtárat bemutattuk, s a személyes példaadásra hivatkozva a bizottsági tagok nagy részét könyvtári tagnak is beszerveztük. Ők elvállalták, hogy újabb tagokat szereznek. A tél végére a felnőttek száma 24-ről 96-ra emelkedett. (Még ez is kevés *Hajós*on, de már kimozdulást jelent a holtpontról.)

1961 őszén már az új könyvbarát-mozgalom jegyében és keretében folytattuk megkezdett tevékenységünket. *Dunapatajon* is a felnőtt olvasók hiányoztak a könyvtárból. A könyvbarát-mozgalomban érintett szervek képviselőivel tárgyaltunk erről a problémáról. Javaslatuk az volt, hogy a két legnagyobb termelőszövetkezetben létesítsen a községi könyvtár fiókot. Abból indultak ki ugyanis, hogy ha a parasztság nem megy a könyvtárba, menjen oda hozzájuk a könyvtár. Az Új Élet szövetkezetben létesített fiókkönyvtárból az első héten 13 olyan tag vitt ki könyvet, akinek eddig semmi kapcsolata nem volt a könyvtárral.

Miskén ez év januárjában a könyvtáros kérte, hogy jöjjön össze a Hazafias Népfront, a Nótanács és a Földművesszövetkezet vezetősége együttes ülésre a könyvtárban, és tárgyalják meg a mozgalom kérdéseit. Ez a megbeszélés már megfelelt az új mozgalom célkitűzéseinek. Elsősorban az történt, hogy a jelenlévőkből 27-en beléptek tagnak a könyvtárba. Megtárgyalták az elhelyezést, s az eddigi közös helyiség helyett megoldást találtak önálló, vagy legalábbis zavartalanabb helyiség biztosítására. Megállapították, hogy sürgősen szükséges legalább még egy szekrény a meglévő kettőhöz. Közös javaslatukat benyújtották a községi végrehajtó bizottsághoz, mely azt elfogadta.

Uzódon már évek óta jól megy az olvasómozgalom. Itt a kölcsönzési forgalom igen nagy. A tanácselnök és titkár szeretettel támogatja a könyvtárat, mindkettő megszerezte a múlt évben a József Attila olvasómozgalom aranyfokozatát. De természetesen még itt is voltak javítani valók. Szívesen láttak volna a könyvtárban több tsz-tagot, és nagyobb forgalmat a mezőgazdasági szakkönyvekben. A könyvbarátok köre erről megbeszélést tartott a tsz-vezetőkkel. Mindkét tsz-vezető legalább 10—10 új tag beszervezését ígérte meg.

Hasonló tárgyalások voltak *Dusnokon* és *Bátyán* is. Ezekben a helyeken azonban az eredmény még csak azután várható. Egyébként a járási kulturális bizottság mellett működő járási könyvbarát-bizottság határozott célkiűzése, hogy 1962 végéig már mind a 15 községben létezni és hatni fog a mozgalom.

Dr. Nyitrai Lajos

Az első fecskék

Lapunk tavaly októberi számában az egyik vidéki könyvtáros így hívta fel a figyelmet arra, hogy a szabadpolcos könyvtárak olvasója valósággal megköveteli a könyv- vagy füzetalakú nyomtatott katalógus kiadását: „Addig, amíg nem sejtjük vele — úgymond —, hogy milyen lehetőségeket rejt magában a könyvtár állománya, az olvasó szinte restelli számonkérni a könyvtár áttekinthetőségét. De abban a pillanatban, amikor látja, hogy erre lehetősége van, szeretne még részletesebben, valóban teljesen tájékozódni benne.”. Hogy ez az igény általános, arra bizonyították, hogy a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár példája nyomán feltűntek az első, vidéki nyomtatott katalógusok is: a miskolci, a szekszárdi és a veszprémi megyei könyvtáré. már megjelent, sőt a veszprémiek megkezdték a községi könyvtári füzetkatalógusok kiadását is. A megye községi könyvtárainak nagy részét érintő vállalkozás első terméke, a berhidai katalógus a könyvbarát-mozgalom berhidai zászlóbontására, február 18-ra elkészült. Úgy tudjuk, hogy szakszervezeti könyvtárak is adtak ki füzetkatalógust, sajnos tőlük eddig még nem jutott el hozzánk példány.

A megjelent katalógusokat röviden a következőkben mutatjuk be: a *Miskolci Megyei Könyvtár* zömök kötete 4154 művet sorol fel szerzői betűrendben; de a

katalógus második részében az ismeretterjesztő, illetve tudományos művek szakcsoportonként is szerepelnek. A szakrendi részben található művek esetében csak a szerzőt és címet tüntették fel, a részletesebb címléírásra a betűrendes rész tételszámainak segítségével utaltak. A kötetbe az 1954 utáni műveket vették fel, az ideológiai (politikai) műveknél azonban 1945-ig is visszaszámoltak.

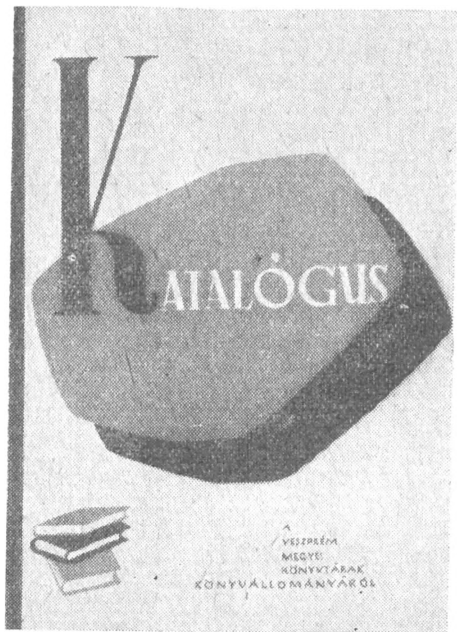
A *Szekszárdi Megyei Könyvtár* karcsúbb, zsebben hordható katalógusa 3800 művet ölel fel. A szépirodalmi műveket betűrendben, az egyéb műveket szakrendben szerepelteti. Itt tehát nincs az egész anyagot együtt tartalmazó, nagy, betűrendes felsorolás, s hiányzik az utalásokhoz szükséges tétel-sorszámozás is.

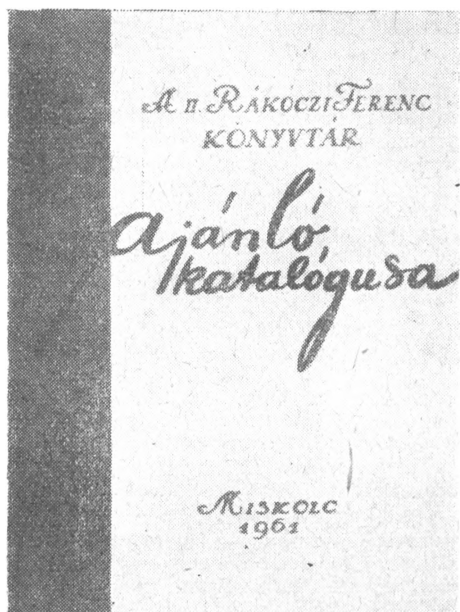
Az eddig megjelent kötetek közül a *veszprémi katalógus* a legerjedelmesebb és funkcióját tekintve is a legfejlettebb, mivel összeállítói a járási, városi és önálló községi könyvtárakban is meglévő művek feltüntetésével a katalógust *megyei* katalógussá fejlesztették. A kb. 1800 ismeretterjesztő, illetve tudományos művet szakcsoportonként tartalmazó első részt a szépirodalmi művek szerzői betűrendbe sorolt anyag (kb. 2500 cím) követi. E katalógusba a gyermek- és ifjúsági irodalomból felvették azokat a könyveket is, amelyeket a felnőttek is kölcsönözni szoktak.

A miskolci katalógus 5000, a veszprémi 3500, a szekszárdi 1000 példányban jelent meg. A szekszárdit ingyen adják a felnőtt olvasóknak, a veszprémit 5 Ft-ért árusítják. Az első tapasztalatok szerint az olvasók szívesen fogadták a nyomtatott katalógust, amelynek alapján otthon előre kikereshetik a kívánt könyveket.

Most, amikor az „első fecskéket”, az első könyvalakú katalógusokat köszöntjük, nem célunk e kötetek részletes bírálata. Erre a következő kötetek megjelenése után módszertani szempontból alapos, elemző cikkben külön is sort kerítünk. Néhány szempontra azonban már most szeretnénk felhívni az előkészületben levő munkák készítőinek figyelmét:

a) A legtöbb olvasó nemcsak arra kíváncsi, hogy milyen könyvei vannak a könyvtárnak, hanem azt is szeretné — lehetőleg gyorsan — megtudni, hogy egy bizonyos mű megvan-e az állományban. Ezért helyes a miskolciak rendszere, mely egyszer az egész állományt szerzői betűrendben is bemutatja. (Ugyanez a cél megfelelő mutatókkal is elérhető, mint például a veszprémiben, ahol tárgymű-

tató és a teljes anyag betürendes címmutatója könnyíti meg a keresést.)

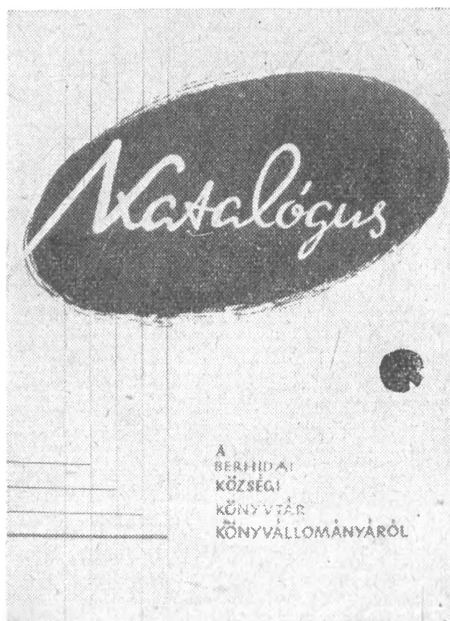
b) Mindhárom megyei kötet rövid módszertani bevezetést tartalmaz, amely nem terheli felesleges szöveggel az olvasót. Tapasztalatunk szerint azonban az olvasók még hosszú ideig nem tudják megfelelően áttekinteni a szabadpólcon levő könyvanyag elhelyezkedését. Ha pedig az olvasó nehezen talál rá a katalógus alapján otthon már előre megjelölt könyvre, elveszti türelmét, és elesik a szabadpólcs egyik legnagyobb előnye, az olvasó gyors és várakozás nélküli könyvkiválasztása. Ezért helyes volna a szabadpólcos térben elhelyezett könyvanyag csoportosításának feltüntetése egy vagy több áttekinthető ábrán, vázlaton, mégpedig nemcsak a szabadpólcos térben, hanem magában a nyomtatott katalógusban is. Ugyancsak sok hasznot kínál a könyvtár egyéb szolgáltatásainak rövid felsorolása is a kötet-katalógus valamelyik részében.

c) Az olvasó a legújabb könyveket is keresni fogja a kötetkatalógusban, noha a nyomtatott katalógus legalább fél- vagy egy éves késéssel követi a könyvkiadást. E késés ellensúlyozására a pótkönyvjegyzékek szolgálnak (a miskolciak félévenként ígérnek ilyent), de ez sem elég. Az új szerzeményekről külön, feltűnő módon elhelyezett cédulakatalógust kell az olvasó rendelkezésére bocsátani, amely a kötet-katalógus lezárásától szinte a mai napig „naprakészen” mutatja a könyvállományt. Erre a teljességre azonban a kö-

tetkatalógus előszavában is fel kell hívni a figyelmet.

A pótkötetek közül a *Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár* első pótkönyvjegyzéke most jelent meg. Az első pótkötetek feladata nemcsak az új könyvtermés jegyzékbe foglalása, hanem különös jelentőségük van az állománygyarapításban és az olvasószolgálatban is, mivel ezek bizonyíthatják, hogy az alap-kötet által feltárt, feltűnő állományhézagokat, a gyűjteményrészek hiányait a könyvtár körültekintő állománygyarapítással időközben eltüntette, vagy csökkentette.

d) Csak helyeselni lehet a rövidségre való törekvést a címleírásokban. Azonban csupán a jelzet, szerző, cím és a kiadás évének feltüntetése kevés (Szekszárd). Jobbnak tartjuk a miskolciak módszerét: ők még a kiadót és a könyv terjedelmét is közlik. (A veszprémiek pedig a kiadás évét.) A kiadó neve a gyakorlottabb olvasónak elég sokat mond, a terjedelem közlésének hasznosságát pedig talán nem is kell itt bizonygatnunk, hisz a mellette szóló érvek szinte már közhelynek számítanak. Szeretnénk arra is felhívni a figyelmet, hogy a magyar szerzők családi és utóneve *együtt* adja a szerző teljes azonosítását, megkülönböztetését, az utónév rövidítése — mint azt a szekszárdiban láttuk — nem indokolható, különösen akkor nem, ha még következetlen is. A közlésekben elsőrendű kötelesség a pontosság: a hibákat, elírásokat többszöri ellenőrzéssel kell kiküszöbölni, alaposab-

ban, mint e katalógusokban történt. Például a szekszárdinak 158—159. oldalán felületes olvasással is hat sajtóhibát találtunk.

e) Az áttekinthető tipografizálás, a lényeges dolgok kiemelése, a lényegtelenek hangsúlytalanná tétele igen fontos követelménye a nyomtatott katalógusnak. A hivatkozások megkönnyítését szolgáló jelölésekre, mint például a miskolci katalógusban a sorszámokra, a lehető legkisebb betűket szabad csak felhasználni, hisz ezek úgyis csak „mankók”, melyeket nem szabad, hogy összetéveszzen az olvasó a raktári jelzetekkel.

Végül még egy formai megjegyzés:

Szép katalógust nemcsak nyomdai úton lehet előállítani. Ezt a veszprémiek katalógusa bizonyítja, amelyet a Könyvtártudományi és Módszertani Központ sokszorosított, és amely ennek ellenére a legszébb, leginkább áttekinthető valamennyi között. A sokszorosítás minőségére azonban nagyon kell ügyelni, mert a rosszul sikerült sokszorosítás lejárthatja magát a vállalkozást is. A stencillel készült berhidai katalógus néhány rosszul lehúzott oldala mindenesetre figyelmeztesse erre a veszélyre a készített könyvtárat!

Gerő Gyula

Mire figyelmeztet egy új bibliográfiai kiadvány?

Minden könyvtárostanfolyamnak visszatérő panasza a bibliográfiai ismeretek szárazsága, telefonkönyvszerűsége. Úgy látszik, ez nemcsak nálunk van így, az NDK könyvtáros hallgatói éppígy panaszoknak a szóban forgó tantárgyra. s a *Der Bibliothekar* c. folyóiratban már cikk is jelent meg ilyen címmel: „Gyűlölöm a bibliográfiát”. Ez a jelenség ösztönözte *Curt Fleischhack*-ot, a lipcei Deutsche Bücherei ny. igazgatóját, neves német bibliográfust, hogy megpróbálja élvezhetőbben és egyszerűbben összefoglalni a legszükségesebb ismereteket. Kis könyvecskét írt, nem egészen száz lapon,* az alacsonyabb szintű könyvtáros tanfolyamoknak és könyvkereskedő tanulóknak. A kísérlet módszertanilag is érdekes, de pl. azért is tanulságos, mert 1961. évi kelettel nyújtja számunkra a német bibliográfia legtöbb tudnivalóit. Van azonban egy még ennél is fontosabb tanulsága.

Fleischhack igen nagyra értékeli a bibliográfia szerepét a modern életben, mint-hogy tudósoknak, könyvtárosoknak és könyvkereskedőknek bizonyos értelemben ez a „memóriája”, nélküle „a káosszal állnánk szemben”. Ebből a tényből indul ki, ez indokolja készítését, az egész bibliográfiai kultúrát és a bibliográfia használatát. A könyvecske a bibliográfia lényegének meghatározása és alapfogalmainak ismeretése után ebben a szellemben mutatja be (redukált címanyaga alapján!) a bibliográfia legfontosabb válfajait (német általános bibliográfiák, bibliográfiai bibliográfiája, egyéb fontos bibliográfiai segédkönyvek, bibliográfiához hasonló segédeszközök, külföldi nemzeti bibliográfiai, szakbibliográfiai). Végül a bibliográfia használatáról szól a tizedik fejezet.

El kell tűnődünk tennivalóinkról, ha ezt a fejezetet végigolvassuk s megpróbáljuk hazai viszonyainkra vetíteni. Gondolatban kísérletet tettem, tudnánk-e alkalmazni az ott ajánlott tájékozási módszereket, és az eredmény meghökkentő volt. Mert miről is van szó? Amennyiben ismerjük a szerzőt és a címet, azt ajánlja a könyv, hogy forduljunk a könyvkereskedelmi készletről tájékoztató „készletkatalógusokhoz” vagy a nemzeti bibliográfia összefoglaló (éves, ötéves) kötetéhez. A magyar keresőnek azonban egyik sem áll rendelkezésére. Nem ismered a szerzőt? — megy tovább *Fleischhack* az esetek taglásában, akkor kisegítenek a nemzeti bibliográfia anyagát tárgyszavak szerint bemutató regiszterkötetek. (Ha az alapkötetek nincsenek meg, magától értetődő, hogy ezek is hiányzanak nálunk.) Könyv helyett folyóiratcikkek keresünk? — akkor meg a *Dietrich* néven ismert *Internationale Bibliographie der Zeitschriftenliteratur* kötetei, illetve a *Kürschners Deutscher Gelehrten-Kalender* igitának el (az utóbbi a tudósok életrajzi adatai mellett azok publikációit is közli). Külföldi szerzők tekintetében ugyan ezek bennünket is segíthetnek, de nem a magyar anyagban; a *Magyar Folyóiratok Repertóriumának* összefoglalása épp úgy nem áll rendelkezésünkre, mint a Magyar Nemzeti Bibliográfiáé. Mi a tanulság? Az, hogy az alapbibliográfiai megteremtése nélkül a tájékozásnak, a referenzmunkának a feltételei hiányozna; valahogyan úgy vagyunk mi még (legalábbis az 1920-at követő időköt tekintve), mintha a csillagász távcső nélkül akarna vizsgálgódni, a pilóta gép nélkül akarna célhoz érni. Akaratlanul is az az óhaj támad bennünk, hogy a korunk követelte bibliográfiai segédeszközöket nekünk is meg kell teremtenünk.

Számunkra ez *Fleischhack* könyvecskéjének fő tanulsága. Egyébként a mű jól válogatta anyagát, gondolatmenete világos, kár, hogy a tankönyvszerűség következtében előadásmódja nem elég eleven. (na)

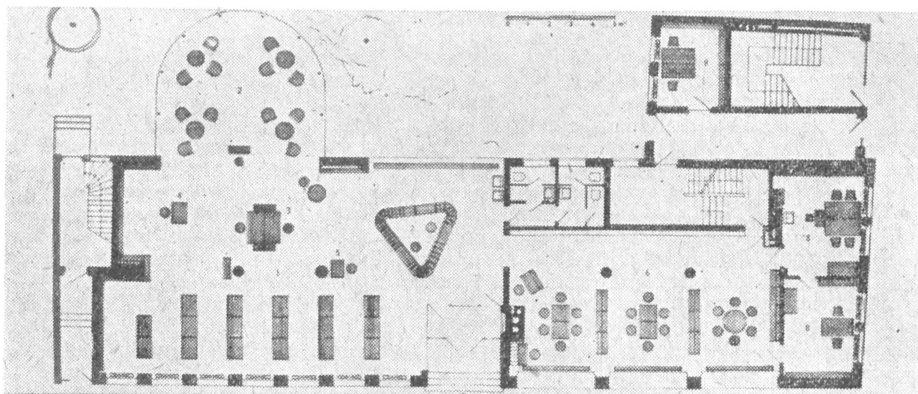
* *Fleischhack, Curt: Bibliographisches Grundwissen. 4. wesentlich erw. Aufl. Leipzig, 1961. 99. p.*

A KORSZERŰ KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁR TÉRKIKÉPZÉSE ÉS BERENDEZÉSE (3)

A zártpolcos kölcsönzési rendszer pult-hoz kötött könyvtárosa legjobb szándékai ellenére is csak korlátozott mértékben tudta az olvasót tájékoztatni, számára tanácsot adni, mert a kiszolgálás technikai része (pl. a könyvek kikeresése, a nyilvántartások vezetése stb.) annyira leköttötte idejét, hogy tartalmi foglalkozásra alig maradt ideje. Beható beszélgetés az ott sorakozó több olvasó türelmetlensége miatt abban az esetben sem volt lehet-

Abban a könyvtárban, amelyben leg-
alább két könyvtáros dolgozik egy idő-
ben az olvasószolgálatban, a tanácsadó-
tájékoztató feladatot ezek egyike látja el.
Nagy forgalmú könyvtárban ezt a munkát
már többen végzik, akik között bizo-
nyosfokú szakosítás is létrejöhet.

Ha a könyvkiválasztó övezet térbelileg
nem függ össze az olvasóteremmel, a ta-
nácsadás és tájékoztatás is szükségkép-
pen kétfelé válik. Ez esetben a kölcsön-

1. ábra. Érdekes példa a tanácsadó-tájékoztató övezet elhelyezésére a Hannoveri Városi Kerületi Könyvtárban. A tájékoztató könyvtáros (4) előtt van a katalógus (3), mögötte a segédkönyvtár. Munkahelyéről jól át tudja tekinteni a könyvkiválasztó övezetet (1) és a lapozgatót, amely itt egyben olvasóövezet is. A bejáratnál szemben van a nagy kölcsönzőpult (7), az épület jobb szárnyában a gyermekrészleg (6) és két irodahelyiség (8) látható.

séges, ha két vagy három könyvtáros állt is a pult mögött.

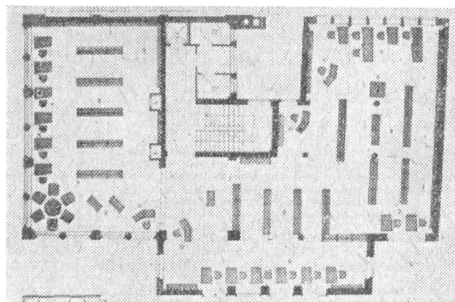
Az olvasóteremmel is felszerelt nagyobb, zártpolcos közművelődési könyvtárban a kölcsönzőhelyiség könyvtárosai mellett működő olvasótermi felügyelő látta el a szükséges tájékoztató szolgálattal, már ahol erre a feladatra a pusztán adminisztratív és ellenőrző munkánál többre képes munkaerőt jelöltek ki.

A szabadpolcos könyvtárban a kölcsönzőmunka nyilvántartási részének elkülönítésével gyökeresen megváltozott a helyzet.

Ismeretes, hogy a szabadpolcos közművelődési könyvtár olyan összefüggő térrendszer, amelyben a könyvkiválasztó és az olvasóövezet (tehát a régi értelemben vett olvasóterem) egymáshoz lehetőleg úgy csatlakozik, hogy a találkozási ponton kap helyet a tanácsadó tájékoztató övezet, illetve az a könyvtáros, aki egyrészt tanácsot ad a kölcsönzésre szánt könyvek kiválasztásában, másrészt a helybenolvasók részére is megadja a szükséges tájékoztatást.

zével kapcsolatos munkát általában tanácsadásnak hívják és a tájékoztató szolgálat az olvasói-kutatói övezethez csatlakozik, vagy abban helyezkedik el. Természetesen a tanácsadás és a tájékoztatás fogalmilag nem válik el élesen egymástól.

A tanácsadó-tájékoztató övezetre (akár

2. ábra. Példa a területileg szakszerint tagolt tanácsadó-tájékoztató részleg egységeinek (10) elhelyezésére. Könyvkiválasztó övezet (8), lapozgató és olvasó (9), katalógus (11). (A Hannoveri Városi Könyvtár I. emelete. A nyilvántartó övezet a földszinten van.)

megosztva, akár egységben működik) az a jellemző, hogy általában nem jelent valamilyen különleges, elhatárolt területet, hanem valamelyik övezetben foglal helyet. Elhelyezés tekintetében az a fontos, hogy az övezet könyvtárosa a könyvkiválasztó- és az olvasóövezetet át tudja tekinteni (1. ábra.).

A tanácsadó-tájékoztató könyvtáros ebben a könyvtári szervezetben az olvasókkal érdemben foglalkozó olyan könyvtáros, aki szakismeretei mellett megfelelő segédeszközökkel is rendelkezik. Keze ügyében vannak a könyvtár katalógusai, bibliográfiái, témakartotékai, a tájékoztató segédkönyvtár kötetei. (Természetesen az említett, megfelelően elhelyezett segédeszközök az olvasók rendelkezésére is állnak.) A tanácsadó-tájékoztató könyvtáros íróasztala mellé kényelmes széket

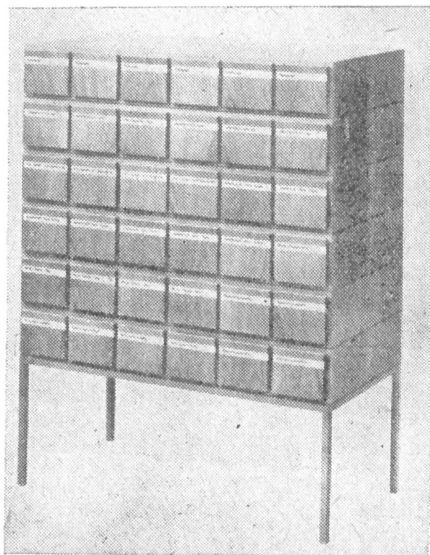
3. ábra. A tanácsadó munkaszalának jó elhelyezése a Frakfurt a. M-i Városi Könyvtárban. A szép asztal a tájékoztató segédkönyvtár állványához hozzá van építve. Az asztal mögött levő könyvkiválasztó övezet igen sűrű betelepítésű.

is lehet tenni, ahová az olvasók leülnek. Ezáltal a könyvtáros beható megbeszéléseket folytathat velük, olvasóterveket, bibliográfiai összeállításokat készít, és adatokat keres ki számukra stb. Úgy kell megszabni e szolgálatot ellátók számát, hogy legyen, aki szabadon mozoghat, akár a könyvkiválasztó térben, akár az olvasóövezetben.

Nagyobb közművelődési könyvtárakban, különösen ott, ahol (például átépített épület esetében) egyetlen térben nem lehet elhelyezni az egész könyvkiválasztó övezetet, sor kerülhet szakosított könyvkiválasztó övezetek létesítésére. Ekkor a tanácsadó-tájékoztató részleg térben is megoszlik a szakosítás szerint. (2. ábra.)

Az elmondott feladatok határozzák meg a tanácsadó övezet berendezését, amely a következőkből áll: munkaszal, segédkönyvtári állvány, az olvasó leültetésére szolgáló ülőbútorok, katalógusszekrény.

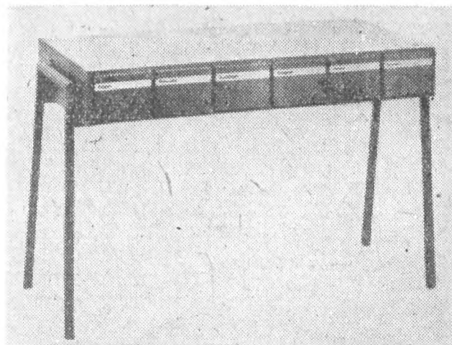
Munkaszalnak lehetőleg ne szokváv-

4. ábra. Katalógusszekrény (EKZ Reutlingen)

nyos, irodai íróasztalt használjunk, hanem olyant, amely összhangban áll a többi könyvtári bútortal, nem foglal el nagy helyet és jól beleolvad a térbe. (3. ábra.)

Ha a tanácsadó-tájékoztató szolgálatot egyidőben több könyvtáros látja el, akkor fal-, vagy szigetszerűen elhelyezett pult mellett is dolgozhatnak. A nyilvántartási

5. ábra. Fém- és faszerezetű katalógusasztal

övezet ismertetésekor bemutatott pultelemegek egy részét itt is fel lehet használni.

A katalógus nálunk szabványbútor. A szabvány méreteinek betartása mellett lehetőség nyílik ízléses, szép, modern forma kialakítására is. (4. ábra.)

Ahol az állomány szakok szerint tagolódik, egyes állományrészek mellett az adott szakirodalom szakkatalógusa is elhelyezhető, mégpedig a kényelmes használat céljából észalszerű kiképzéssel. (5. ábra.)

Dr. Tombor Tibor

Északmagyarországi járási könyvtárosok tapasztalatcseréje

Három észak-magyarországi megye, Heves, Nógrád és Borsod járási könyvtárainak vezetői február 22-én Egerben tapasztalatcsere értekezleten beszéltek meg a járási könyvtárak feladatait a falusi könyvtárak irányításában.

Az első napon két előadás hangzott el. *Ebergényi Tibor* megyei könyvtárvezető elmondotta, hogy Heves megyében az utolsó három évben erőteljesen fejlődtek a könyvtárak. (Az állomány 177 622-ről 235 090-re, az olvasók száma 30 221-ről 39 442-re, a kölcsönzött kötetek száma 571 391-ről 775 294-re emelkedett.) Előadásának leginkább figyelemre méltó része az volt, melyben az olvasók nevelésének a szabadpolcrendszerral összefüggő kérdéseit vizsgálta.

Békés György, a Hatvani Járási Könyvtár vezetője beszámolt a tanácsi kezelésbe adás eredményeiről. A járás falusi könyvtárainak 90%-a önálló helyiségbe került. Ismertette a járási könyvtár instruáló munkáját, és hosszan beszélt a járásban bevezetett tiszteletdíj és prémiumrendszerről.

A vitában — amelyet az első nap délutánján és az utolsó nap délelőttjén tartottak — 15-en szólaltak fel. Az első vita a hatvani járás tiszteletdíj rendszere körül alakult ki. *Antal István*, *Rátkai István*, *Ferenc Rudolf* járási könyvtárosok rámutattak arra, hogy a falusi könyvtárosok jó munkája elsősorban nem azon múlik, hogy van-e szoros tiszteletdíj-norma, vagy nincs. Méltányosnak tartják például azt, hogy ha egy községben hosszú éveken keresztül rossz volt a könyvtár munkája, és ehhez viszonyítva több jó eredményt értek el, a könyvtáros akkor is kapjon tiszteletdíjat, ha nem érte el a normát. Ez munkájának megbecsülését fejezi ki. A prémium szétosztásánál tekintetbe kell venni a könyvtárak működésének feltételeit is. A tiszteletdíj kérdést a nagy falvakban a függetlenítés, illetve félfüggetlenítés oldja majd meg.

Csaknem valamennyi hozzászólásban szerepelt a tanácsok és a könyvtárak kapcsolata. Arra, hogy ez a kapcsolat jó értelemben megváltozott, *Kellner Béla* kaposvári megyei könyvtárvezető azt a példát hozta fel, hogy a múlt év decemberében a Somogy megyei tanács összehívta a járási tanácsokat és a könyvtárosokat, így adott útmutatást arra, hogyan foglalkozzanak a tanácsok a járás könyvtárügyével. A salgótarjáni járásban pedig már vannak olyan községi tanácsok is, amelyek a járási híradó alapján folyamatosan ellenőrzik könyvtárak munkáját, és összehasonlítják azt a többi falusi könyvtáréval.

Szónyi László Borsod megyéről elmondta, hogy több községben — például Vilmányban is — a községi tanács eddig csak általánosságban foglalkozott a könyvtár irányításával. Hogy ezen a bajon segítsenek, mintabeszámolókat készítenek elő, amelyekre meghívják a községi tanácsok vezetőit.

A tanácsok segítségével függ össze az is, hogy a járási könyvtárosok milyen módon foglalkozzanak a falusi könyvtárak elhelyezésének, berendezésének kérdéseivel. *Békés György* a hatvani járás példájával bizonyította, hogy a járási könyvtárosok jó munkája mindig meghozza az eredményt. A többi hozzászóló véleménye viszont az volt, hogy a könyvtárosnak ma már nem az a dolga, hogy például helyiség után szaladgáljon, hanem az, hogy a községi tanácsokat felvilágosítsa a tanácsi kezelésbe adásból rájuk eső köteleességekről. A könyvtárak működésének külső feltételeit a tanácsoknak kell biztosítaniuk. *Tóth Árpád*, a Művelődésügyi Minisztérium munkatársa kiemelte, hogy egyszer s mindenkorra le kell számolni azzal a még sok könyvtárosban élő nézetrel, hogy a községi könyvtár a járási könyvtár „fiók”-ja, amiért is minden apró-cseprő dologban hozzá kell fordulni. A járási könyvtárosok főfeladata, hogy a falusi könyvtárak munkájának tartalmát színvonalasabbá tegyék, a könyvtárosokat neveljék.

A tartalmi munka gyengeségeit mutatja, hogy a második napon meglátogatott könyvtárak munkanaplójában többen feltűnő adatokra bukkantak, és ezekre a vitában felhívták a figyelmet. *Guba Béla* hevesi járási könyvtárvezető elmondotta, hogy a nagyon szép gyöngyösi járási könyvtárban 1800 olvasó közül mindössze 38 a paraszt. Ugyanez a helyzet a 2500 lakosú Gyöngyöshalászon is, ahol a 230 olvasó között mindössze 42 paraszt található. Ezzel kapcsolatban *Kellner Béla* elmondotta, hogy náluk, a Somogy megyei Nagyberkiben 4 falu baromfityénésztői számára közös mezőgazdasági anketót és tapasztalatcserét rendeznek. Ha a termelőszövetkezet vezetősége látja, hogy a könyvtárak ilyen hasznos rendezvényeket tudnak létrehozni, erkölcsileg és anyagiilag is támogatni fogja őket.

A falusi könyvtári munka javításának másik módszeréről, a mintakönyvtárak létrehozásáról is többen beszéltek. Ez például a füzesabonyi járásban úgy történik, hogy évenként kiválasztanak 3—4 könyvtárat, amelyre az instruáló munka oroszlán-

részét fordítják. Így néhány év alatt gyökeresen megjavítják a járás valamennyi könyvtárának munkáját.

A nógrádiak, amellet, hogy szintén létrehoztak 1—2 mintakönyvtárat (Kozár, Kisterenye), 3—4 községből álló, egymással versenyző falucsoportok kialakítására törekzenek. Ez a versengés segíti a könyvtárosokat színvonalasabb olvasómozgalmi munkájuk kialakításában.

Az értekezlet egyik fő témája a *könyvbarát-mozgalom szervezése* volt. Kár, hogy a mozgalom kérdéseit nem az első előadás, hanem egy külön, a harmadik napot bevezető referátum vetette fel. Így a könyvtárak társadalmi bázisának kiszélesítéséről folytatott vita nem kapcsolódott össze a könyvbarát-mozgalommal, amelyet tulajdonképpen ez a törekvés hozott létre. Az egyik felszólaló hangsúlyozta, hogy ma már nehezebb egy százalékkal emelni az olvasók számát, mint az eddigi 10% elérése volt. A könyvbarát-mozgalom éppen arra való, hogy a könyvtárak ne álljanak egyedül toborzó munkájukban. A társadalmi bázis megteremtése azonban nem azonos a hivatalos szervek jóindulatú támogatásával, ezért volt helyes, hogy a referátum és más hozzászólások is leszögezték: a mozgalom intézőbizottságaiba olyan embereket kell bevonni, akik nem hivatali közegként, hanem a kultúra szeretetéből vállalnak részt a munkából. A referátum és több hozzászólás sok, apró módszerről és már néhány községi eredményről is beszámolt.

A háromnapos tapasztalatcserét értékelve ismételten megállapítható, hogy érdemes még nagyobb gondot fordítani a vita témakörének *előzetes* elhatárolására. A beszámolóknak felvetett kérdések körét mindenképpen egy főtémára kell szűkíteni. A háromnapos értekezlet vitájában is felfedezhettünk ilyen törekvést, hiszen a vita lényegében a könyvtárak társadalmi bázisának megteremtése körül folyt. Úgy véljük, hogy ha ezt előre kimondták volna, még gyümölcsözőbb véleménycsere alakul ki. Az értekezlet szervezéséről és a könyvtárak fejlődését bemutató kiállításról viszont megállapíthatjuk, hogy mintaszerű, pontos és körültekintő volt, ez a rendező megyei könyvtár jó munkáját dicséri.

Iszlai Zoltán

Egy bácskai községi könyvtár

Bácsbokod község a híres bácskai löszhát északi területén, Bajától 18 km-re keletre fekszik. Jellegzetes alföldi település gazdag termőfölddel, kevés erdővel, földszintes, tisztán tartott házakkal. Lakói 1959. március 5-én 135 személy kivételével beléptek a jelenleg is meglévő három termelőszövetkezetbe. Ezzel a község termelőszövetkezeti község lett. Ipari létesítménye is van a településnek, és pedig egy korszerű vajüzem és egy takarmánykeverő üzem.

A 4052 lelkes község 59%-a magyar, 27%-a német, 14%-a pedig délszláv anyanyelvű. Az emberek legnagyobb részét a mezőgazdaságban dolgoznak. Ismerik a legfontosabb kulturális és politikai eseményeket, hiszen majd minden házban (918) szól a rádió. Szaporodik a TV előfizetők száma is, jelenleg 16 készülék van a faluban. A tapasztalat azt mutatja, hogy igen népszerűek a lakosság körében a folyóiratok, napilapok, mert jelenleg 55 féle napilap és folyóirat érkezik ide, havi 12 400 példányban. A helyi földművesszövetkezeti könyvesboltban az elmúlt évben 60 000 Ft értékű szépirodalmi és szakmai könyvet vásárolt a község lakossága, amely ezzel a bajai járásban az élen jár.

A könyvigény és az olvasás szeretete megkövetelte a községi könyvtár korszerűsítését és esztétikai fejlesztését is. A régi, szekrényekbe zsúfolt könyveket áttekinteni, vagy azok közül választani alig lehetett. A helyben való olvasás sem felelt meg a követelményeknek. 1960. őszére elkészült a szabadpolcos kölcsönzésre alkalmas, állványokkal ellátott könyvtár.

A könyvállomány egy része is elavult és kevés volt. Az igények megkövetelték, hogy a községi könyvtár munkáját korszerűsítsük. Ehhez nyújtott nagy segítséget a járási pártbizottság határozata, amely kimondta, hogy a különböző szervezetnél (tsz, ÁMG, tömegszervezetek stb.) elfekvő és kihasználatlan könyveket a községi könyvtárban kell egyesíteni. A helyi szervek vezetői a megbeszélések alkalmával megértették és támogatták ezt az elgondolást. Minden vonatkozás, huzavona nélkül átadták könyvállományukat a községi könyvtárnak, mivel itt a kihasználás és a könnyebb hozzáférhetőség jobban biztosítható.

Az átvétel 1960. dec. 31-én történt meg. A gépállomástól és a Szalvai termelőszövetkezettől csaknem 600 kötetet vettünk át. Utána rendeztük az összevont állományt, és 1961-ben a tanács segítségével

erőteljesen fejlesztettük, úgyhogy dec. 31-én könyveink száma 1914-re emelkedett. (Ebben 1145 szépirodalmi kötet található.) A község egy lakosára tehát 0,47 könyv, egy olvasóra 4,3 kötet jut.

Ugyanis az elmúlt évben 442 beiratkozott olvasónk volt. (Ez a község lakosságának 10,9%-a.) A 204 felnőtt olvasó között 112 munkás- és parasztolvasó található. Az 1961-ban kölcsönzött kötetek száma 3541 volt.

Az 1961-es évben észrevehetően fellendült az olvasómozgalom. Jól bevált módszernek tartom, de csak átmeneti megoldásnak vezettem be, hogy az általános iskola VIII. osztályos tanulók közül kiválasztott segítőtársaim az elfoglalt termelőszövetkezeti tagok részére házhoz viszik az általuk előre igényelt könyveket. Ezzel a módszerrel a tsz-parasztolvasók száma rohamosan megnövekedett (22-ről 78-ra.) Az eredmény úgy is lemérhető, hogy sok tsz-paraszt most már szívesen látogatja a könyvtárat, főleg vasárnap. Különösen tetszik nekik a sok folyóirat, amit helyben olvashatnak. Természetesen felhasználtuk az eddig ismert propaganda módszereket is, például a személyes agitációt, hangóshíradót, plakátokat, előadásokat, könyvismertetéseket, könyvbált, könyvkiállításokat.

A könyvtári munka fellendülésében döntő szerepe van a községi tanácsnak. A tanács függetlenített vezetői szinte minden óhajunkat, kívánságunkat teljesítették. A kapcsolat a legjobb közöttünk. Irányító és segítő munkájuk hatását állandóan érezzük. Ennek bizonyítására megemlítem, hogy az elmúlt évben a közséjfejlesztési alapból 5000 Ft, a költségvetésből 2000 Ft értékű könyvet vásároltam a könyvtár részére. Ez a jó viszony a következő években is fennmarad, mert biztosíték rá a tanács vezetőinek szeretete a művelődésügy iránt.

Könyvtárunk a művelődési otthon egyik termében van elhelyezve, a község

A bácsbokodi községi könyvtárban

szívében, így mindenki által könnyen megközelíthető. Nyitvatartási ideje heti 4 óra (vasárnap és szerda). A könyvtár látogatottsága olyan méretűvé kezd nőni, hogy a jelenlegi egy könyvtárszoba kevés lesz az olvasók számára. A tanács máris segítségünkre sietett. A könyvtár melletti klubszobát olvasóterem céljára fogja átalakítani. A mostani válszafal közepére szétnyitható ajtót tesznek. (Az átalakítás kb. 10 000 Ft-ba kerül.)

De még ez is csak ideiglenes megoldás lesz, mert községünk rohamosan fejlődik, szépül, épül. Megyénkben kísérletképpen Bácsbokodon építik fel az *első községi művelődési központot*. 1962-ben a megyei tanács építési osztálya társadalmi munkában elkészíti e kulturális központ terveit. Még ebben az évben megtörténik a telek kisajátítása is. Az építkezés pedig 1963–64-ben fejeződik be. Az építéshez szükséges összes anyagot, valamint a művelődési ház minden berendezését a megyei tanács adja. Az összes többi költséget a község fedezi saját erejéből.

Ebben a korszerű művelődési központban kap elhelyezést a községi könyvtár is. A tervet még nem láttam, de bízom benne, hogy korszerű közművelődési könyvtárral fog hamarosan dicsekedni községünk.

D ö m e O t t ó

FELHÍVÁS

A középfokú könyvtárosképző tanfolyam új évfolyama 1962. szeptember 1-én indul.

A tanfolyam tanulmányi ideje 2 és 1/2 év. A fővárosi hallgatók esti, a vidékiek levelező tagozaton tanulnak. Az esti tagozaton hetenként két alkalommal esti foglalkozások vannak, a levelezőn félénként két ízben rendeznek háromnapos konferenciát.

A tanfolyam sikeres elvégzése középfokú könyvtárosi szakképesítést nyújt.

A tanfolyamra középiskolai érettségivel rendelkező főfoglalkozású, tiszteletdíjas és társadalmi munkás könyvtárosok jelentkezhetnek. Tiszteletdíjas és társadalmi munkás könyvtárosok csak akkor vehetők fel, ha az alapfokú könyvtárosi szakképesítést már megszerezték. (Alapfokú szaktanfolyamokat a hálózati központok szerveznek.)

A tanfolyamra való felvételt csak az e célra készült jelentkezési lapon lehet kérni. Jelentkezési lapot az illetékes hálózati központtól, a hálózatba nem tartozó könyvtárak dolgozói pedig a Könyvtártudományi és Módszertani Központ Oktatási Osztályától (Bp. VIII. Múzeum u. 3.) igényeljenek. Az igényléskor közölnék alkalmaztatásuk minőségét (foglalkozású, tiszteletdíjas, társadalmi munkás), hogy a megfelelő nyomatványt kaphassák. A jelentkezési lapot a szükséges mellékletekkel együtt 1962. július 15-ig mindenki annak a könyvtárnak küldje vissza, amelyiktől kapta. E határidő után beérkező jelentkezések érvénytelenek.

Könyvtártudományi és Módszertani Központ Oktatási Osztály

Egyezmény a fővárosi tanácsi és szakszervezeti könyvtárak együttműködésére

Budapest Főváros Tanácsának Végrehajtóbizottsága és a Szakszervezetek Budapesti Tanácsa egyezményt kötött a sok tekintetben azonos feladatokat ellátó két nagy közművelődési könyvtárhálózat tervszerű együttműködésére. Az egyezmény megállapítja, hogy a fővárosi könyvtári ellátottságát a jövőben a két legnagyobb könyvtárfenntartó szerv egyeztetett távlati tervek alapján fogja fejleszteni. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár maximális szakmai és módszertani segítséget ad a jövőben a szakszervezeti könyvtáraknak, a szakszervezeti könyvtárak pedig — ahol erre az adottságok alkalmassak — megteremtik a terület lakossága számára történő könyvtári szolgáltatások feltételeit is. A kisebb üzemek könyvtárainak a FSZEK kerületi fiókjai nyújtanak szakmai és módszertani segítséget.

Az egyezmény végrehajtására állandó, szervezett kapcsolatot létesítenek a két könyvtárhálózat között. Az együttműködés máris kialakítható módjai közül érdemes megemlíteni, hogy a Szabó Ervin Könyvtár jól bevált könyvbeszerzési tanácsadásaira meghívják a 30 legnagyobb budapesti üzem könyvtárosát, módszertani vitáin pedig a jövőben résztvesz az 50 legnagyobb szakszervezeti könyvtár képviselője is. A két hálózat könyvtárosai

időnként tapasztalatcsere megbeszéléseket tartanak az olvasószolgálat kérdéseiről. A Szabó Ervin Könyvtár középfokú könyvtárosképző tanfolyamokat szervez a szakszervezeti könyvtárosok részére.

Éves kiadványterveiket megküldik egymásnak, hogy elkerüljék a párhuzamosságokat, és hogy a készülő kiadványok — önköltségtérítés mellett — mindkét hálózat számára készülhessenek. A Szabó Ervin Könyvtár évfordulók, kiállítások tájékoztató és propaganda anyagát hozzáférhetővé teszi a szakszervezeti könyvtáraknak is. A két hálózat kiterjeszti egymásra a könyvtárközi kölcsönzés lehetőségét. A Budapesti Gyűjtemény anyagának felhasználásával a Szabó Ervin Könyvtár segítséget kíván nyújtani az üzemek történetének feltárásához.

A könyvtári vizsgálatok, ellenőrzések alkalmával a bizottságokban a másik hálózat képviselői is részt vesznek. A két hálózat eredményeit összefoglaló statisztikai adatokat évenként kicserélik.

A fenti megállapodás alapján a Fővárosi Szabó Ervin könyvtár igazgatója és a Szakszervezetek Budapesti Tanácsának könyvtári előadója évenként munkatervet készít a közös feladatok végrehajtására.

Mezőgazdasági szakíró-olvasó találkozók Komárom megyében

A Tatabányai József Attila Megyei Könyvtár a Mezőgazdasági Könyvkiadó segítségével mezőgazdasági szakíró-olvasó találkozót rendezett az 1961—62-es téli oktatási idényben Tatabányán és a megye tíz községében. A termelőszövetkezetek bevonásával lezajlott előadások témájukkal kapcsolódtak a termelőszövetkezeti akadémiák programjához, és figyelembe vették a mezőgazdasági termelés helyi adottságait, profilját. A termelőszövetkezetek vezetőinek az volt a kívánságuk, hogy az előadók meghívott neves szakemberek az ankét előtt találkozzanak a dolgozókkal, hogy így a konkrét szaktanácsadásra is sort keríthessenek. A Mezőgazdasági Könyvkiadó szakírói szívesen vállalták a tapasztalatcserenek ezt a legértékesebb formáját. Előadásukat az állattenyésztés vagy a kertészeti időszerű kérdéseinek, a helyi termelőszövetkezet viszonyainak, gondjainak megfelelően építették fel. Értékes előadások hangzottak el, melyek minden esetben leköttették a figyelmet, sőt számos, szakmai hozzáértésről tanúskodó kérdést is eredményeztek.

A 11 előadásból álló sorozat célja a mezőgazdasági szakkönyvek propagandája volt azzal a titkos várakozással, hogy nemcsak szakíróink könyveire hívjuk fel a figyelmet, hanem közvetett formában — szóbeli tanácsadással, könyvkiállítások rendezésével, szakfilmek vetítésével — a termelőszövetkezetek jobb, korszerűbb gazdálkodásához is hozzájárulunk. Várakozásainkban nem is csalódtunk, mert az ankétok jól sikerültek. A kiváló előadók sikerében nagy része volt a helyi pedagógusok, művelődés-otthon igazgatók, könyvtárosok és a tsz-vezetők lelkes támogatásának is. Az ÁKV bizományosai pedig arra törekedtek, hogy minél több szakkönyv találjon gazdára. A gyakran késő estebe nyúló előadások közönsége érdeklődéssel forgatta a kiállított könyveket, melyek elsősorban az előadásban szereplő téma irodalmára vol-

tak tekintettel. A Mezőgazdasági Könyvkiadó annotációval ellátott könyvjegyzékeivel, a megyei könyvtár pedig a termelőszövetkezeti akadémiák részére készített röplap-bibliográfiával hívta fel a figyelmet a módszeresebb olvasásra, a legszükségesebb szakkönyvekre.

Az 1961. dec. 4. és 1962. febr. 16. között lebonyolított ankétok fontosabb adatait a táblázat foglalja össze. Azonban érdemes kiragadni és külön vizsgálni a tatabányai, az epöli, a császári és a tárkányi ankétok lefolyását, illetve tanulságait.

**A Komárom megyében megtartott mezőgazdasági szakíró—olvasó találkozók
összefoglaló táblázata**

(1961–62-es oktatási idény)

A helység neve	Időpont	Az előadás címe, tárgya	Az előadó (szakkönyvíró) neve	Az ankéton résztvevők száma	A felszólalók száma	A szaktanácsadás, vita tárgya
Tatabánya Puskin K. O.	1961. XII. 4.	a gyümölcsfák metszése, ápolása	Dr. Jeszenszky Árpád	150	14	gyümölcsfák telepítése, növényvédelem
Epöli	1961. XII. 14.	sertés- és szarvasmarha tenyésztés	J. Horváth László	80	8	a malacelhullás megszüntetése
Bajna	1961. XII. 15.	sertés- és szarvasmarha tenyésztés	J. Horváth László	80	5	ítatásos borjúnevelés
Neszmély	1961. XII. 15.	szőlőművelés és borkezelés	Sz. Nagy László kertészeti főisk.	40	9	trágyázás, borkezelés
Pilismarót	1961. XII. 22.	bogyóstermésűek termelése	Nékes István tud. kutató	80	4	málna, szamóca termesztés
Ete	1962. I. 5.	szarvasmarha-tenyésztés („Vidám sorozat”)	J. Horváth László Füzessy Árpád illusztrátor	80	7	a tejhozam növelése, takarmány
Naszály	1962. I. 12.	öntözéses zöldségtermelés	Alcsér Jenő	70	3	öntözési, lecsapolási módok
Császár	1962. I. 19.	szőlőtermesztés	Prohászka Ferenc	130	10	borvidéktelepítés, korszerű művelési módok
Mocsa	1962. I. 19.	szarvasmarha-tenyésztés	J. Horváth László	115	9	takarmányozás és elhelyezés, tejtermelés
Tarján	1962. II. 9.	sertés- és szarvasmarhatenyésztés „Vidám” sorozat	J. Horváth László Füzessy Árpád illusztrátor	60	6	fehér magyar hússertés, takarmányozás
Tárkány	1962. II. 16.	baromfitenyésztés	Wettstein Ferenc	200	5	fajta kérdés, betegségek

A szakelőadások hallgatósága összesen 1089 fő. Egy előadás átlagos hallgatósága 98 fő.

A sorozat első előadását *dr. Jeszenszky Árpád* tartotta a tatabányai Puskin művelődési otthonban. A szövetkezet kérésére az előadó megtekintette a gyümölcsöst, ahol szaktanácsokat adott a különböző telepítési, a metszési és a gondozási kérdésekben. Előadásában a téli és nyári almák, a kajszis- és az őszibarack termesztésének, értékesítésének hasznosságát hangsúlyozta. A talaj- és éghajlatviszonyok figyelembevételével az É. M. 4. és az É. M. 9. alma-alanyok elterjesztését ajánlotta. A metszés-módokat, a művelést taglalva fölhívta a figyelmet az alacsonytrzsú, illetve bokorfák előnyeire, amelyek nemcsak megfelelő mennyiségű termést adnak, hanem lehetővé teszik a könnyebb kezelést, a tökéletesebb növényvédelmet és a kevesebb munkát igénylő szüretet is. Hangsúlyozta a szövetkezeti és a háztáji kertek jelentőségét a bányászváros gyümölcscellátásában. A tsz egyik feladatát abban jelölte meg, hogy faiskola létesítésével legyen „motorja” a környék gyümölcsstermesztésének. A résztvevők érdeklődése a metszésre és növényvédelmi munkákra irányult. Felmerült továbbá kertész olvasóközönség alakításának gondolata is. Ez a kör a művelődési otthonban elhelyezett fiókkönyvtár segítségével biztosíthatná a gyümölcsstermelők önképzését. A városi tanács mezőgazdasági osztálya pedig esetenként szaktanácsadással és kertészeti szakelőadások rendezésével támogatná a hasznos kezdeményezést. A Gyümölcsösüzret c. színes, hangos szakfilm vetítése után a mintegy 150 főnyi hallgatóság sorából sokan keresték fel a könyvkiállítást és könyvvásárt.

Az epöli J. Horváth előadás iskolapéldája volt a tanulni vágyó, munkáját szerető tsz-tagok érdeklődésének. Az elnök, aki mint házigazda bemutatta a szövetkezet állattenyésztését, már a tapasztalatcsere elején legnagyobb gondjukra, a malacelhullásra hívta fel a szakíró figyelmét. *J. Horváth László*, a *Vidám állattenyésztés* c. sorozat szerzője előadásában főleg a fehér magyar hússertés takarmányozásának, az elhelyezésnek, valamint az állategészségügy helyi problémáinak kifejtésére építette fel mondanivalóját. A malacelhullás megszüntetésére a keresztezést ajánlotta, illetve ha ez nem vezet célra, akkor az anyakoca állomány kicserélését. Megadta a Keszthelyi Tangazdaság címét, ahol véleménye szerint megfelelő szaporaságú, ellenálló-képességű és tejelő anyakoca állományt vásárolhatnak. A mintegy 700 lakosú kis község több mint 10%-a vett részt az anketon.

Prohászka Ferenc, népszerű mezőgazdasági szakírónk császári előadása a császárbáronyosi borvidék problémáival foglalkozott. Elsősorban azt domborította ki, hogy a szocialista mezőgazdaságnak feltétlenül szüksége van hagyományosan kialakult termő-tájakra, hol nemcsak világviszonylatban elismert minőséget érhetünk el, hanem ahol megvalósítható a valóban nagyüzemi, gazdaságos művelés is. Hangsúlyozta a folyamatos szőlőtelepítések és felújítások fontosságát. Javasolta a nemzetközi ízlést kielégítő illatosabb borok termelését, amelyet az ezerjó közé telepített muskotály fajtákkal érhetünk el. Ismertette továbbá a magas-kordonos művelést és az államilag támogatott nagyüzemi telepítések lehetőségeit. A felszólalók szakma iránti szeretetről tanús-kodó kérdései olyan problémákra tértek ki elsősorban, mint a nagyüzemi szőlőtelepítések sor- és tőtávolsága, a több termést biztosító metszés és a gépesítés. Végül a Szüret és szőlőfeldolgozás c. szakfilmet vetítették.

A legnagyobb közönségsikert *Wettstein Ferenc*, a *Baromfitenyésztés* c. szakkönyv szerzője aratta, aki a mezőgazdasági könyvhónap alkalmából Tárkányban 200 főnyi hallgatóság előtt mondotta el lendületes és szellemesen felépített előadását. A Béke és a Búzakalász termelőszövetkezet korszerű nagyüzemi baromfitelepén tett látogatása révén előadását számos, helyi kérdést tisztázó tanáccsal szöhetta át. A megfelelő fajta kiválasztásában, a fajta igényeit szem előtt tartó takarmányozásban és a korszerű elhelyezésben jelölte meg a baromfitenyésztés legfontosabb tennivalóit. A *Korszerű csibenevelés* c. szakfilm, könyvkiállítás és könyvismertető gondoskodtak a szemléltetésről. A közvetlen hangulatú, bankettel végződő estén a szövetkezetek vezetősége a szocialista szerződéses patronálás lehetőségét beszölte meg *Wettstein Ferenc*cel.

A szakelőadások terén annyit máris elkönnyelhetünk eredményként — a közönségsikeren kívül —, hogy a szakíró-olvasó találkozók teremtették meg a mezőgazdasági könyvhónap megyei megnyitójának feltételeit, a termelőszövetkezeti hallgatóság-bázisát. A fenti előzetes tapasztalatokat felhasználó szervezés és propaganda is nagy mértékben hozzájárult ahhoz, hogy az 1962. febr. 2-án Naszályon megtartott megyei könyvhónapi ünnepség alkalmából a kb. 200 főnyi hallgatóság mintegy 3000 Ft értékben vásároljon könyveket, köztük számos mezőgazdasági szakkönyvet is.

Bisztray Ádám

Egy falusi irodalmi színpad

Mindössze három-négy év múlt el azóta, hogy a középiskolás szavalgató önképzőkörökhöz hasonlóan, főként városokban megalakultak az első irodalmi színpadok. Ahol akadt egy lelkes irodalomtanár, s néhány jó szavaló diák, máris megvolt a kis együttes, az irodalmi színpad. Az első egy két év kísérletezésekkel telt el. Azóta alapos fejlődésen ment át ez a műfaj, és sok sikert könyvelhet el megyénkben is. Önként felvetődik a kérdés: vajon ez a — főként városos elterjedt — színpadi forma megszervezhető-e falun is, és milyen hatást vált ki a nagyzemai gazdálkodás terén kezdő lépéseket tevő falusi dolgozók körében?

Mivel nálunk, Alsópáhokon már tavaly működött irodalmi színpad, hadd mondjam el a vele kapcsolatos tapasztalatainkat. Úgy kezdődött, hogy a két évvel ezelőtt megalakult termelőszövetkezetünk Petőfi nevét vette fel. Szóba került az az ötlet, hogy ezt a tényt névadó ünnepélyvel tegyük emlékezetesebbé. A gondolatot mindenki helyeselte, és megkértük bennünket, hogy Petőfi legszebb költeményeit taníttassuk meg az iskolásokkal, akik majd az ünnepélyen sorban kiállnak, és egymás után elszavalják őket. Hát így is lehetett volna!... De bizonyos, hogy így az egész fellépés száraz, olyan iskolás ízű, egyszóval unalmas lett volna.

Arra gondoltam tehát, hogy a magunk falusi lehetőségeinek keretein belül irodalmi színpadot szervezünk, s annak műfaji adottságaival és módjával dolgozunk fel és visszük a közönség elé Petőfit. Kezdetből fogva a KISZ-ifjúságra támaszkodtam, összegyűjtöttem közülük 10—12 olyan fiút, akik már az iskolában is jó szavalók voltak. Hozzájuk egy-két úttörőt és egy jó hangú felnőttet. Mindnyájan hamar megértették, hogy miről van szó. Velük együtt válogattuk ki Petőfinek azokat a családi, szerelmi, tájleíró és forradalmi költeményeit és dalait, amelyeket mint szemelvényeket bemutatunk. Ezután részletesen megvitattuk egy-egy vers mondanivalóját, hangulatát, keletkezésének körülményeit, s annak kapcsán Petőfi életének főbb mozzanatait. Közben a tiszta, szép magyar beszédstílus kialakítására törekedtünk. Többen is megta-

nultak egy-egy verset, s aki legszebben szavalta, az adta elő a műsorban. Végül mindegyiknek volt egy jól megtanult és begyakorolt kedves verse. Bizony hónapokig tartott e nehéz, de hasznos munkánk. Sokat tanultak fiataljaink az előkészülés alatt, és figyelemre méltó, hogy minden próbán fokozódott az érdeklődésük, senki sem hiányzott. De a készülődés fokozta az érdeklődést a faluban is. Két zenészdúka is volt, egy harmonikás és egy klarinétos. Amikor a kis együttes már eléggé felkészült, a színpadi keretjáték megszervezése következett. Összeállítottuk a műsor forgatókönyvét, vagyis a versekhez, dalokhoz összekötő szöveget írtunk. Mikor mindennel készen voltunk, meghirdettük az irodalmi estet, illetve a tsz névadó ünnepélyét. Teljesen megtelt az iskola, pedig a könyvtár javára belépő díjat is szedtünk. Idős asszonyok és férfiak, tsz-vezetők, tsz-tagok és fiatalok ültek a nézőtéren. Két óráig tartott az előadás, melyet nagy figyelemmel, sok-sok tapssal kísért végig a hallgatóság. Egymás után kétszer kellett előadnunk műsorunkat. Az *Élet és Irodalom* c. lap tájékoztatást közölt az irodalmi estünkről: „Petőfi szíveket nyert meg Alsópáhokon, amit szépen bizonyít, hogy száznál több tsz-tag szigorú figyelemmel, mondhatni nyújtott derékkal tapsolta végig az előadást.” Amint a fentiekből látszik, lehet falun is irodalmi színpadot létrehozni, meg is értik a falusiak. Az elkezdett munkát folytatjuk, és szándékunk van más községbe is elmenni, hogy bemutassuk műsorainkat.

Összegezve a tapasztalatokat, az irodalmi színpad rendkívül alkalmas arra, hogy magas színvonalú irodalmi alkotásokat széles tömegekkel ismertessen meg. Igen nagy szerepe van a tömegek ízlésbeli nevelésében, világnézetének formálásában is. Új formát teremt a színjátszómozgalomban: a versmondás, próza, ének, zene, összekötőszöveg, egyfelvonásos nélkülözhetetlen elemként szerepel a műsorban. A színpad tagjai részt vesznek a műsorok összeállításában, így részt kérnek az irodalmi életben. Mindez sok munkával jár, de sok örömet is okoz, s nagy hatása következtében érdemes vele foglalkozni.

Szabó Pál

OLVASÓPARKOT LÉTESÍTENEK az idén Pécsen. A parkban a szokásosnál több padot helyeznek el és kölcsönző pavilont is felállítanak. (Dunántúli Napló)

ÚJ JÁRÁSI KÖNYVTÁRAT létesítenek a Nyiregyházi járásban. A könyvtár berendezésére és könyvek vásárlására több mint száz-ezer forintot költenek. (Szabad Föld)

GONDOLATOK A KÖNYVTÁRSTATISZTIKÁRÓL

A statisztika nagyon elégedett lehet, ha végiglapozza *A Könyvtáros* utolsó évfolyamát. Gyakran találkozik terjedelmes táblázatokkal, és a cikkekből is bőven meríthet adatokat. A lapban számokkal bizonyítja igazát a könyvtárak másfél évtizedét kritikailag mérlegelő tudós, és részletes adatok segítik a Móricz Zsigmond műveinek könyvtári olvasottságát elemzőt. Statisztikák mutatják be az olvasószolgálati munkát, és beszédes számokkal érzékeltetik a helyi monográfiák szerzői Bácsalmás és Várpalota könyvtári ellátottságát. Egy helyen meg éppen az egész ország állami közművelődési könyvtárainak főbb mutatóit találjuk meg néhány táblázatba sűrítve, hogy a viszonyszámok segítségével bármelyik könyvtáros megláthassa: hol tart meggyéje a többiekéhez képest.

A statisztika a könyvtármunka minden területére behatolt, mondhatnánk, hogy divatba jött. Messze már az idő, mikor így jellemeztük a helyzetet: „*A hibák gyökere, hogy a könyvtárosok, sőt a könyvtárügy területi irányítóinak egy része is lebecsüli a statisztika jelentőségét, pedig nem ismerhetik eléggé az irányításuk alatt álló területet, ha arról nem állnak rendelkezésükre megbízható számadatok. A statisztika nem mellékes fontosságú a könyvtármunkában!*” 1953-ban, mikor ezek a sorok íródtak, a könyvtárosok túlnyomó része felülről elrendelt szükséges vagy szükségtelen rossznak, nyomasztó kötelességnek érezte az adatszolgáltatást. Ki hitte volna akkor, hogy 1961-ben a közművelődési könyvtárosok azért indítanak majd szenvedélyeshangú vitát *A Könyvtáros* hasábjain, mert felülről kapott utasítással csökkentették a begyűjtendő adatok számát, és hogy a

könyvtárosok bizonygatni fogják: munkájuk felméréséhez a korábbi, szélesebb körű statisztikára van szükségük. Nem volt hiábavaló az évtizedes magvetés, a statisztika az eredményeket és lemaradásokat kimutató tükörré vált, fegyverré lett az újabb eredményekért folytatott harcban. Nem lehet lelkesedés nélkül emlékezni az útra, amelyet a népkönyvtárak negyven százalékos teljességű adatszolgáltatásától (hogy örültünk akkor ennek az eredménynek!) a mai magabiztos statisztikai jártasságig megtettünk. Ennek ellenére — ünneprontás szándéka nélkül — beszélnünk kell a még meglevő hibákról, gyengeségekről is.

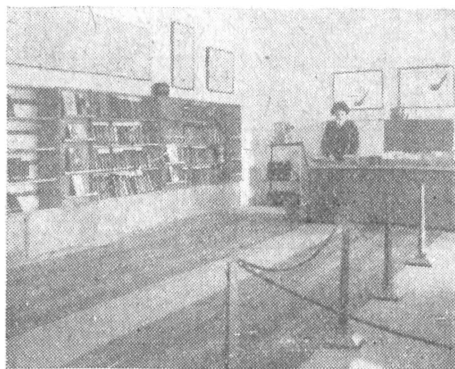
A közművelődési könyvtárak statisztikájáról

A Központi Statisztikai Hivatal igazgatóságai időnként az ország minden megyéjében ellenőrzik a közművelődési könyvtárak adatszolgáltatását, s bizony — nem egy helyen találnak hibákat. Csak a leggyakoribbakat említjük, hogy segítsük leküzdésüket.

Némelyik könyvtáros nem vezeti megfelelően a bizonylatokat, az utóbbi időben különösen a személyi lapok kitöltése hiányos. Előfordul, hogy csupán a beiratkozott nevét tüntetik fel, pedig a bontottabb olvasóstatisztikához további támpontok is szükségesek. Ezt a hibát semmi sem menti, hiszen az adatok rögzítése egyszerű aláhúzással történik.

Az ellenőrzés során teljesen üres munkanaplókat is találtak, ezekben a könyvtárakban „emlékezetből” állították össze a jelentéseket. A pontos adatszolgáltatás érdekében el kell érniünk, hogy a kiadott bizonylatokat naprakészen vezessék. A megyei, illetve a járási könyvtárak munkatársai ellenőrzéseik során mindig nézzék át a nyilvántartásokat. Így áttekinthetik a könyvtár tevékenységét, s a községi könyvtárosok is látják, hogy jelentőséget tulajdonítanak ilyenfajta munkájuknak.

A *kérdőívek* kitöltésekor is becsúsznak hibák. Gyakori a számok pontatlan átvezetése, így a bizonylatok más adatokat tartalmaznak, mint amiket végül is jelentenek. Csökkenő számban ugyan, de még mindig előfordulnak összeadási hibák, s ez alól a járási, sőt megyei könyvtári összesítők sem kivételek. A feldolgozást végző könyvtáraknál nem elég elterjedt még a statisztikai gyakorlatban jól bevált logikai ellenőrzés: az adatoknak a

A Békéscsabai Megyei Könyvtár gyermek részlegében

korábbi időszak számaival való egybevetése, lehetőségességük vizsgálata.

A múlt évben, az új típusú adatszolgáltatási lapok bevezetése után gyakori volt a *félreértés*, mert az adatszolgáltatók nem tanulmányozták át a kérdőívek háttára nyomtatott utasítást a kitöltés előtt. Külön tanulsága ennek, hogy *a beszámolási rendszeren csak rendkívül indokolt esetben változtassunk*, mert a módosítások nemcsak az adatoknak a korábbi évek számaival való összehasonlítását nehezítik meg, de az adatszolgáltatásban is zavart keltenek.

Külön felhívjuk a figyelmet a *teljeség* feltétlen megvalósítására. Nyilvánvaló, hogy használható elemzés csak az egész hálózatról képet adó, megbízható adatok birtokában készíthető. Szinte általános jelenség az adatszolgáltatási határidők be nem tartása. A statisztikai szervek a teljesség és a határidőre való beküldés ellenőrzésére nyilvántartási lapokat készítenek, ezekről egyetlen pillanattal leolvasható az adatszolgáltatás helyzete, és később is megállapítható az esetleges késés. A könyvtáraknál alig alkalmazzák ezt az egyszerű és jól bevált módszert, ehelyett a lapokat számlálgatják, rakosgatják, s így sokkal több időt vesztenek. A határidőnyilvántartás nemcsak azt mutatja meg, hogy milyen állapotban van az éppen folyó adatfelvétel, de néhány alkalom után már az is leolvasható róla, hogy melyik könyvtárak késnek sorozatosan. Helytelen módszer, hogy a feldolgozást végző könyvtárak nem sürgetik meg azonnal a késedelmes könyvtárakat, inkább a feldolgozásra nekik biztosított időt rövidítik meg (amely valójában a logikai ellenőrzésre, a hibák helyszíni kivizsgálására, levélbeni tudakozódásra szolgál), vagy maguk is késnek az adatszolgáltatással.

Itt most a hibákat soroltuk fel, hogy rájuk tereljük a figyelmet s ezzel segít-

sük kijavításukat. E hibák nagy része a könyvtári adatszolgáltatás kezdete óta megvolt, de őszintén meg kell vallanunk, hogy számuk egyre fogy.

Fontos feladat volna a *szakszervezeti könyvtárak statisztikáját* az állami közművelődési könyvtárak adatszolgáltatásának színvonalára emelnünk. A népművelési ellátottság területi elemzése, ami minden további kulturális haditerv kidolgozásának alapja, nem képzelhető el addig, míg ezekről az intézményekről nem állnak rendelkezésünkre megbízható megyei, sőt — alsó szinten — járási, esetleg településenkénti adatok is. A területileg tagolt, egységes módszerrel készített könyvtárstatisztika megszervezése és folyamatos értékelése egyik legfontosabb feladatunk, mert számok nélkül csak tapogatózunk.

A tudományos- és szakkönyvtárak adatszolgáltatásáról

Az állami közművelődési könyvtárak nagy többsége a felszabadulás után jött létre. Az intézményeket a körzeti — később a megyei, illetve járási — könyvtárak hívták életre, így a hálózat kezdetől fogva olyannyira központosított volt, hogy a tanácsi kezelésbe adással inkább lazítani kellett azon. A szétszórt könyvtárakat csak folyamatosan begyűjtött adatok birtokában lehetett irányítani, ezért a vezetők kezdetől fogva nagy jelentőséget tulajdonítottak a statisztikának.

Más a helyzet a tudományos- és szakkönyvtárak területén. Egy részük nagy múltú intézmény, ennek megfelelően némelyik statisztikai rendszere sok évtizede változatlan, megcsontosodott. Legnagyobb könyvtáraink az összehasonlíthatóság érdekében nem szívesen mondanak le a régi módszereikről. A tervgazdálkodás bevezetése után az intézményeken, vállalatokon, hivatalokon belül tömegesen jöttek létre a szakkönyvtárak, de ezek minden esetben a fenntartó intézményhez kapcsolódtak, s többnyire nem függték semmiféle könyvtári szervtől. A rájuk kiterjedő statisztikai felvételekkel — első ízben 1953-ban — inkább csak felderíteni, regisztrálni igyekeztek a meglévő helyzetet, hogy ennek alapján tervek készüljenek összefogásukra, irányításukra, munkájuk egybehangelésére.

A kialakulás különbözőségéből létrejött helyzet természetesen kihatott az intézmények statisztikájára is. Bár a főbb adatokat a tudományos- és szakkönyvtáraknál rendszeresen feljegyzik, a fogalmak korántsem azonosak, pedig nyilvánvaló, hogy a könyvtárak csak egységes meghatározások alapján szolgáltathatnak

Könyvtári könyvek

bekötése a legjobb kivitelben, a legjobb minőségben, a legrövidebb határidővel

KUN ZOLTÁN

könyvtári könyvek bekötésére specializált könyvkötészetében.

EGER, Alkotmány u. 7. Tel.: 16-30

összesíthető adatokat. Néhány példát említünk. Az állományról szólva, van ahol a művet, van ahol a kötetet tekintik egységnek. A periódikákat hol évfolyam, hol kötet szerint tartják nyilván. A csonka évfolyamokat egyes helyeken beszámítják a statisztikába, másutt nem. A mikrofilmeket is különbözőképpen tartják nyilván.

Az Országos Könyvtárügyi Tanács Statisztikai Munkabizottsága első lépésként kérdőívet dolgozott ki. Ezen meghatározták a legfőbb adatokat, amelyeket a könyvtáraknak már az 1961. évre vonatkozó egységes fogalmak szerint kell megadniuk. Az ellenőrök tapasztalata szerint a meghatározott adatokat a könyvtárak túlnyomó része meg tudja adni, a többieknek pedig haladéktalanul ki kell építeniük az éves kérdőívek kitöltését lehetővé tevő belső statisztikát. Azonban lényegesen segítené a munkát a tudományos- és szakkönyvtárak egységes bizonylatainak megtervezése és közreadása is. Az adatgyűjtő lapokat a hálózati központok dolgozzák fel, és ezeknek — a szükséglethez mérten — joguk van a felsoroltakon kívül további kérdések feltevésére.

Az ismertetett módon az eddigieken kívül még több ezer könyvtár munkájáról és fejlődéséről kapunk évente egyszer képet, s ezek az adatok országosan összehasonlíthatóak lesznek. Elég nagy nehézséget okoz azonban, hogy több hálózati központ inkább csak névleg létezik, és jelenleg képtelen ellátni az adatfelvétel megszervezésének nem könnyű munkáját. Remélhető, hogy ezek a hálózatok is egyre inkább megerősödnek, célszerű volna azonban, ha már ezt megelőzően valamelyik központi könyvtári szerv — esetleg a *Könyvtártudományi és Módszertani Központ* — ezeken a területeken is biztosítaná az adatgyűjtést. A rendszeres statisztikai felmérés egyik alapja lehetne a ma még nem működő hálózatok fokozatos megszilárdításának, hiszen igen bajos a szervező és irányító munka a terület alapos ismerete nélkül. Átfogó képet viszont csak a számok adnak.

*

Az eddigieket összefoglalva jogosan mondhatjuk el, hogy az utóbbi évtizedben sok eredményt értünk el a könyvtári statisztika területén, és itt még további fejlődés várható. A könyvtárosok tekintélyes hányada nemcsak a táblázatok összeállítására képes, de beszélgetni is tudja a számokat. Ilyen körülmények között az adatok finomítása, a nem lényegtelen részletek vizsgálata a további feladat. Céljaink megvalósítására azonban alkalmatlanok a szokványos módszerek, reprezentatív adatgyűjtések sorozatára van szükség.

Szabó András Endre

Egy érdekes könyvbarát mozgalom

Feodoszj Szahno, nyugdíjas (Nedrigajlov, Ukrán SZSZK) levelet írt A Könyvtáros szerkesztőségéhez és ebben egy újfajta könyvbarát-mozgalomról, a mozgalom eddig elért sikereiről és visszhangjáról számol be.

Az ukrajnai Nedrigajlov község lakosai által 1961-ben kezdeményezett mozgalom lényege az, hogy önkéntességi alapon hozzáférhetővé tették a lakosok magánkönyvtárát a nagyközönség számára. Ennek gyakorlati megvalósítása úgy történt, hogy azok a magánkönyvtár-tulajdonosok, akik a köz javára hozzáférhetővé kívánták tenni könyveiket, sajátmaguk, vagy a helybeli állami, illetve szakszervezeti könyvtár dolgozójának segítségével katalóguscédulákat készítettek minden egyes könyvről, feltüntetve a szerző nevét, a mű címét, a tulajdonos nevét, lakcímét, illetve hivatali címét. Az így összegyűjtött katalóguscédulákból a helybeli könyvtár katalógust szerkesztett, és azt olvasói rendelkezésére bocsátotta. A lakosság ezeket a központi katalógusokat „a könyvek kommunista használatát szolgáló kartotékoknak” nevezte el. A kölcsönzés a háznál történik egymásközötti megállapodás szerinti határidőre.

A nedrigajloviak kezdeményezését csakhamar mások is követték és sikerrel alkalmazták. A mozgalomról beszámoltak a központi lapok is, így például az Izvesztyija 1961. nov. 15-én, a Literaturnaja Gazeta 1962. jan. 13-án, több mint száz író pedig levélben fejezte ki helyeslését, és ígerte meg a mozgalom támogatását.

Újabb kerületi Szabó Ervin könyvtárak tértek át a szabadpolcos rendszerre

A növekvő olvasólétszám, magas könyvforgalom szükségszerűvé teszi, hogy az új könyvtárak, illetve könyvtárfiókók (azelőtt sajátkezelésű állomásoknak hívtuk őket) létesítése mellett a régieket is korszerűsítsük a Szabó Ervin kerületi hálózatban.

Ha mód van rá, a belső helyiségformák megváltoztatásával, továbbá a megfelelő új berendezési tárgyak praktikus elhelyezésével igyekszünk jobb mozgási, válogatási, kölcsönzési lehetőségeket teremteni. 1962. januárjában három nagyobb kerületi könyvtár részleges szabadpolcos átszervezése fejeződött be.

E könyvtárak: a VI. ker. 10. sz. (Népköztársaság útja 52.), a X. ker. kőbányai 12. sz. (Pataki István Művelődési Otthon) és a XIX. ker. 25. sz. kispesti Szabó Ervin Könyvtár.

A 10. sz. könyvtárban a régi kölcsönző és a volt I. sz. raktár közötti válaszfal lebontásával nagyobb teret sikerült kiala-

Részlet a VI. ker. 10. sz. Szabó Ervin könyvtár újjáalakított szabadpolcos teréből. A képen jól látható, hogy a terem közepére helyezett állvány alacsonyabb, mint a fal melletti állványok

kítani a szabadválogatású kölcsönzés számára. A megszűnt gyermekrészleg helyén korszerű olvasóterem, az előtérben kiállítási célra vitrinek és ruhatár áll az olvasók rendelkezésére. A régi, kisméretű olvasó helyén feldolgozó iroda létesült.

A kőbányai Pataki István művelődési házban levő 12. sz. könyvtár felnőtt részlegében a volt kölcsönző és raktár helyén sikerült egy jól áttekinthető szabadpolcos válogatót, valamint műszaki részleget kialakítani. A korszerűsítés a X. ker. Ta-

A XIX. ker. (Kispest) 25. sz. Fővárosi Szabó Ervin könyvtárban

nács jóvoltából az alapterület megnövekedésével is járt. A kapott 80 m²-nyi területen gyermekkönyvtár létesült, szabadpolcokkal, olvasószobával.

A harmadik átszervezés a kispesti 25. sz. könyvtárban történt. Az elhangzott vélemények szerint itt sikerült legjobban eleget tenni a korszerűség követelményeinek. Az átalakítás során műszaki részleg is létesült.

Természetesen mindhárom könyvtár kölcsönzője igen tetszetős és korszerű új bútorokat kapott.

A régi könyvtárak újjáalakítása, új munkarendszerre való átállítása sok előkészületet és erőfeszítést igényelt. Ezekhez a munkákhoz sok segítséget nyújtott az OKT Építési Szakbizottsága is. A Szabó Ervin Könyvtár pedig a fenti tapasztalatok birtokában szeretné még jobban megoldani a régi könyvtárak korszerű átalakítását. (Sz. I.)

A SZEGHÁLMI JÁRÁS KÖNYVTÁRAIBAN több mint 25 000 könyv volt 1961-ben (1960-ban 19 000). Az olvasók száma 3520-ról csaknem 4000-re gyarapodott az elmúlt évben. A járásban — Szeghalmon kívül — Füzesgyarmaton, Kőrösladányban és Vésztőn működik főhivatású könyvtáros. A könyvtárak könyvvállományának növelésére, valamint felszerelési tárgyakra több mint 38 000 forintot juttattak a

tanácsok, ebben az évben pedig 50 000 forintot kapnak a járás könyvtárai. (Békés megyei Népiújság)

KESZTHELYEN kiállításon mutatta be a Városi Művelődési Ház Kiss Józsefnek, a járási könyvtár munkatársának képeit. A fiatal festőművész első kiállítását dr. Vajkai Aurél nyitotta meg.

KÖNYVTÁROSOK KIS LEXIKONA

A könyvkötés szakkifejezései

A kötött könyv részei: a *könyvtest*, vagyis a lapok összessége, a könyvet elől-hátul borító két kemény *tábla* és a *gerinc*. Utóbbi a könyvtestnek az a része, ahol az ívek össze vannak fogva, s ugyanez a neve a gerincet borító kötésrésznek is. A táblának azt a részét, amely a könyvtesten túlnyúlik, *peremnek*, *szegélynek* vagy *kantnának* nevezzük.

A gépi könyvkötéssel a könyvtárosnak nincs semmi dolga, ily módon készítik a kiadói köteteket. Ha fűzött könyveket akarunk bekötetni, vagy elrongyolódott köteteket javíttatni, a kézi eljárással dolgozó *szortiment könyvkötőhöz* fordulunk.

A könyvkötő először *szétszedi* a kötetet, a szakadt, sérült lapokat kijavítja, az íveket újra összerakja és *préseli*. Kiadói kötéseknel az ívek összerakását *összehordásnak* nevezzük. A következő munkafolyamat az *előzékéles*, *előzék készítés*. Az előzék kapcsolja majd össze a könyv testét a táblákkal. Legegyszerűbb a *felragasztott előzék*. Ez erősebb, összehajtott dupla papírlap, melynek egyik felét a táblára ragasztják, másikat az első ív első, illetve az utolsó ív utolsó lapjához. Ennél erősebb az *áthajtott előzék*, melyet *betáblázócsíkok* segítségével úgy erősítenek a táblához, hogy a szennylap előtt, illetve az utolsó oldal után szabadon lehessen lapozni. (A szennylapot a könyvkötők *repülőlapnak* nevezik.) Erős használatnak kitett könyvtári kötés esetén *vakvászonnnyílós* vagy *vászonnnyílós előzék*et kell rendelni. Az előzékét sifon, nyers- vagy ballonvászon segítségével erősítik fel, s ez természetesen a kötést jóval tartósabbá teszi.

A könyvtest gerincébe a fűzőfonál hurkolására bevágást készítenek, ez a *befűrészelés*. Befűrészelés után *kollacionálják* a könyvet, azaz ellenőrzik az ívek teljességét és helyes sorrendjét.

Az íveket jegyzeteknél, füzetes kiadványoknál, olcsó könyveknel dróttal erősítik egymáshoz (*irka- és kapocsfűzés*). Rendszeren azonban cérnával két vagy három lenzsinigre varrják, az úgynevezett *bordazsinórra* vagy *bindre*. Ez a *fűzés*. A zsinor a befűrészelés helyére kerül. Igen elrongyolódott könyveknel és folyóiratoknál a fűzőfonalat nem a hajtás élébe vezetik, hanem kívülről szűrják át a lapokat (*lengyelvarrat*). A befűzött könyv gerincére erősítésül külső vásznat, *gázsít* is ragasztanak. Bőrkötésű köteteknél gyakran nem készítenek befűrészelést. Ilyenkor a fűzőzsinórok a gerinc élén kívül maradnak, s ezek a *valódi bordák* a kötés elkészülte után a gerincet kidomborodnak. A művelet neve *barátfűzés*, *valódi bordára fűzés*. Sokszor négy-öt helyen a befűrészelt fűzésnél is kidomborítják a gerinc bőrét, de ez a kidomborodó *álborda* csak díszítő elem.

Újabbán készítenek fűzésnélküli kötést is: fonál és drót helyett csak ragasztóanyaggal erősítik a könyv testét a gerincet borító vászonzsalagra, a *gázsira*.

Az *enyvezés*nél és a lapok szélének egyformára való *vágásánál* a művelet elnevezése nem szorul magyarázatra. Ezután vastagabb köteteknél a kalapáccsal végzett *gerincgömbölyítés* adja meg a gerinc végleges formáját. Könyvtári szortiment kötéseknel ritkán kerül sor a *metszésre*, a vágott lapok szélének a befestésére. Ennek legdrágább, legmunkaigényesebb fajtája a *cizellált aranymetszés*.

A gerinc szélére a kötéstáblába való beillesztés előtt *oromszegés*, a gerinc szélességére szabott vászonzsalag kerül. Ezt igényesebb kötéseknel színes himzőfonállal vagy gomblyukselyemmel varrják fel. A gépi oromszegő szalag neve *kapitális*.

Jóminőségű kötésnél a köteteket vágás és gerincgömbölyítés után két deszka közé szorítják és a gerinc szélének a deszka felé eső részét kalapálással legyezőszerűen a deszkához hajlítják. Az így keletkezett *eresz*, melynek nagysága megegyezik a kötéstábla vastagságával, tökéletesebben simul a táblához. Ez az *ereszre-* vagy *falcraverés*.

A könyvtestet a kötéssel *betáblázás* vagy *beakasztás* révén kötik össze. *Beakasztás*nál a tábla és a kötés gerince külön készül el, s ebbe ragasztják be a könyvtestet. Természetesen ez nem lehet olyan tartós, tökéletes és szép, mint a *betáblázás*, ahol a *betáblázó csík* segítségével a gerinclemez valósággal összeépül a könyvtesttel. A gerinc mindig vászon vagy bőr, a tábla maga karton (ósnymotatványok kötésénél esetleg fa), amelyet bőrrel, vászonnal, papírral vonnak be, aszerint, hogy egész vagy félbőr, illetve egész vagy félvászonkötés készül.

Bőrkötésnél külön művelet a *sorvasztás* vagy *serfelés*, a hajtás és ragasztás helyének az elvékonyítása. A gerincet a felírást *aranyozással*, nyersvászonnál *festéknyomással* nyomják.

Márványozással a papíron színes márványerekhez hasonló mintát lehet előállítani. Ma ezt az eljárást kizárólag borítópapírral és előzéklap díszítésre használják.

Vétesy Miklós

„A FŐVÁROS KÖZKÖNYVTÁRAI” 100 ÉVVEL EZELEŐTT

Az alábbi cikket közel száz évvel ezelőtt írta egy újságíró olvasó. Nincs okunk kételkedni szavahihetőségében. Mai szemmel nézve nemcsak érdekes, de nagyon tanulságos is. Önkéntelenül is fölmerül bennünk a kérdés, hogy vajon haladtunk-e előre annyit a könyvtári munka területén, mint amennyit száz év alatt fejlődnünk kellett volna? Az akkori panaszok nagyon ismerősen hangzanak ma is.

„Buda-Pest közintézetei között tudományos mivelődés szempontjából elsőrangú helyre kell érdemesítenünk a könyvtárakat. Eltekintve attól, hogy itt merít az ifjúság leginkább szellemi tápot, még a magas tudományosság embereinek is leginkább e közkönyvtárak nyújtanak segédforrásokat. S mindamellet, hogy hazánkban úgyszólván kizárólag érdemlik meg Európa nagyobb könyvtárai mellé való helyezést, kérdjük, találhat-e az ember bennük célszerű, a tudományosság igényeinek megfelelő kezelésmódot? Az egyetemi könyvtár¹ dacára hogy enciklopedikus tudományú Tol-dyknk tapintatos és szakavatott igazgatása alatt áll, s az egyetem dúsgazdag segédforrásai segélyére állnak, kezelés tekintetében még igen primitív fokon áll. Míg a külföldi könyvtáraiban újabb időben arra legkiválóbb figyelem fordítatik, hogy az olvasóság minél nagyobb kényelemmel rendelkezék, addig e könyvtár nedves odúi éppen ellenkezőről nevezeteseek. Maga a könyvtár terme granariumnak inkább felelne meg, mint egy rendszeres elvek szerint berendezendő könyvhelyiségnek. Azonkívül folytonos aggodalom közt kell az olvasónak idejét itt tölteni, ha a lipótvárosi templom (Szt. István bazilika) vizontagságaira gondol.² Egyébiránt úgy hallom, már gondoskodnak alkalmas helyiségekről, itt gyökeres újjászervezés kell, foltozás nem használ. Ennyit a helyiségekről, de a kezelés sem kifogástalan. Félóráig kell várni, ha valamely ritkább könyvet akarunk, s akkor is szerencsésnek mondhatjuk magunkat, ha a kívántat megkapjuk. Sokszor elutasítottunk ezen lakonikus mondattal: „nincs”, máskor drasztikus ígéretet kapunk az alázatos megszólítás viszonzásául. A könyv-lajstromok lehető leghiányosabbak, négy s öt év előtt megjelent műveket még folyton „kötetlik”, egyszóval az egész kezelés hiányos, céliránytalan.

A múzeum könyvtárának (az Orsz. Széchényi Könyvtárnak) használata, noha helyiség tekintetében egészen kifogástalan, s a közönség kész szolgálatra talál is, csak annyiban mondható akadékosnak, minthogy a könyvek regisztrálása (jegyzékbe vétele) roppant cunctatori lassúsággal³ megy véghez. Tizenhat év óta nagyon csekéllyel haladtak tovább a lajstromozásban, dacára annak, hogy a személyzet megszaportított. Jankovich Miklós, Horváth István magyar történeti könyv és kézigyűjteményei, dacára a tudósok és közönség nagy érdekeltségének, jobbára rendezetlenek, egyes munkák felkeresése pedig nagy ügyel-bajjal jár. Mátray (Gábor) könyvtárőr úr jól tenné, ha a zenekezdvelés és compositio isigeket kapunk az alázatos megszólítás viszonzásául. A olvasóközönség s a könyvtár javára kissé megszorítaná.

E két főkönyvtáron kívül a fővárosnak még nincs több nyilvános könyvtára.

Az akadémiai könyvtár, mely újabb művek tekintetében leggazdagabb, csak egyeseknek, de a nagy közönségnek nem áll nyitva.

Egyébiránt úgy itt, mint az egyetem s múzeum könyvtáraiban annyira szükséges a rendszeres címmutató lajstromok, hogy a nélkül a könyvtárt sikeresen alig használhatni. Ohajtandó különösen az utóbbiban, hogy ezek kiadása minél előbb és pedig országos költségen történjék.”

(Hétfői lap, 1868.)

B-ii

¹ A cikk megírásakor a Tudomány Egyetem központi épületének helyén, a mai Egyetem téren volt egy 3 emeletes barokk épületben. A jelenlegi Egyetemi Könyvtár helyén a régi ferences ház egyemeletes épülete állott a rend könyvtárával. A két könyvtárt később egyesítették.

² A templomot Hild József tervezte, majd Ybl Miklós folytatta az építkezést, 1868. jan. 22-én a kupola bedőlt, mert a vegyes ajándékkövekből épült fópillér nem bírta a terhelést, a téli viharokat és a fagykárokat. Erre utal a cikkíró.

³ Fabius Cunctator római hadvezér, aki csak kerülgette Hannibált, sokáig nem ütközött meg vele, ezért kapta a cunctator — késedelmes — melléknevet.

Megnyílt az ácsi „mintakönyvtár”

Egy évvel ezelőtt a községi könyvtári vitában elmondott hozzászólásomban (*A Könyvtáros*, 1961. 2. sz.) már kifejtettem azt a véleményemet, hogy a Német Demokratikus Köztársaság falusi könyvtárainak mintájára hazánkban is mintakönyvtárakat kell szerveznünk. Ugyanakkor körvonalaztam a Komárom megyei könyvtárosok elképzeléseit is a mintakönyvtárra vonatkozólag. Még egy fantázia-szülte mintakönyvtárat is leírtam.

Ami pár hónappal ezelőtt csak elképzelés volt, az most megvalósult a Komárom megyei Ács községben. A községi tanács, az ácsi cukorgyár, a gépállomás és a megyei könyvtár összefogásának és áldozatkészségének eredményeként dec. 11-én a megye művelődési otthonainak igazgatói és könyvtárosai részére rendezett tapasztalatcsere keretében bemutatuk a megye első községi mintakönyvtárát. *Sméja Miklósné* könyvtáros szavaiából a jelenlevők sok hasznos ötletet kaphattak egy hasonló mintakönyvtár létrehozásához szükséges anyagi erőforrások felkutatásáról, a társadalmi segítőkészség mozgósításáról. *Horváth Géza* megyei

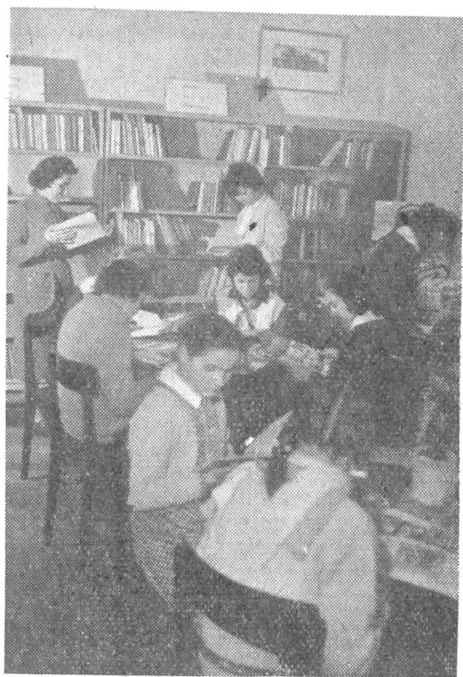
könyvtárvezető előadásából pedig azt tudhatták meg a könyvtárosok, hogy mi szükséges ahhoz, hogy egy könyvtár mintakönyvtár legyen, és mi a rendeltetése a mintakönyvtárnak.

Horváth Géza méltán mutathatott rá, hogy az ácsi könyvtárban mintaszerű a berendezés: a német „Zentralbibliothek” bútortervei alapján készült szétnyitható fedelű kölcsönzőasztal (sokkal kisebb a magyar szabvány-asztalnál, de ügyes fiókszerkezere alkalmassá teszi az egész ügyviteli anyag befogadására) és a tetszőtűs polcok, a kiállítási vitrinek, asztalok, a kényelmes és mégis modern vonalú székek, a kitűnő világító testek, az izléses keretben elhelyezett könyvtári tudnivalók és irodalmunk nagyjainak a képei, a linóleum futók és csipke függönyök, a szemet pihentető szobanövények, a műanyagborítású propaganda-albumok mind mintául szolgálhatnak más könyvtáraknak is. Bár a könyvállomány még nem tekinthető mintaszerűnek (a 8507 lakosra csupán 5025 könyv esik), de az állomány összeállítását tekintve már igen. Az állomány egyes darabjai kemény kötésben, nagyjából műanyagburkolást kaptak.

A mintakönyvtárnak működésében is példát kell mutatnia, olvasószolgálati és propaganda tevékenységének mintaszerűnek kell lennie. A főhivatású könyvtáros különösen a mezőgazdasági irodalom népszerűsítésében, könyvismertető előadások, ankétok szervezésében, tsz. akadémiák, tanfolyamok, előadások rendezésében, a művelődési otthonnal való együttműködésben végezhet mintaszerű munkát. Horváth Géza előadása végén arra is rámutatott, hogy ez a mintakönyvtár vonzó és célszerű modern berendezésével, értékes könyvállományával bizonyára serkentő hatással lesz a megye többi községére is. A követésre méltó példát minél több helyen igyekeznek majd követni. Az ilyen szép, rangos könyvtár megéri az erőfeszítést, az egész község összefogását. Ehhez az összefogáshoz szervezett formában a Hazafias Népfront „könyvbarát-mozgalma” nyújthat sok segítséget.

Az ácsi mintakönyvtár megnyitásával egy régóta dédelgetett álom valósult meg minden kultúrát, könyvet szerető ember igaz örömeire.

Bárdos László István

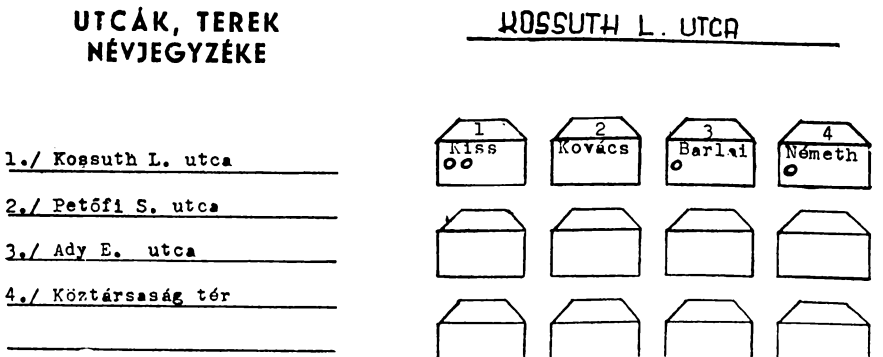

Az ácsi községi könyvtárban

Az olvasó-térkép elkészítésének módszere Győr-Sopron megyében

Könyvtári munkánk régóta tapasztalt gyengesége, hogy különösen a nagyobb községekben, településeken alacsony a lakossághoz viszonyítva az olvasók aránya. Ezért határoztuk el a könyvbarát-mozgalom szervezeti keretén belül, hogy az egyes községekben jelentkező ilyen „fehér foltok” felszámolására az eddigi-

nél sokkal nagyobb gondot fordítunk, s ennek érdekében megindítjuk Győr-Sopron megye területén a „Minden házból legyen olvasó” akciónkat. Az ötéves terv végére a községi könyvtárak olvasólétszámának oly mértékben kell növekednie, hogy minden házból legalább egy felnőtt tagja legyen a község könyvtárának.

Részlet az olvasók térképének elkészítéséhez felhasznált nyomtatványból.
A nyomtatvány mérete 21X27,5 cm

Úgy tervezzük, hogy az akció során első lépésként a könyvtárosok elkészítik községük háznyilvántartását. Ennek megkönnyítésére a megyei könyvtár leporello alakú nyomtatványt bocsát ki (ld. az ábrát), melynek első oldalára a település utcáinak, tereinek jegyzéke kerül, a további oldalakra pedig az egyes utcák házainak leegyszerűsített ábrája. Az induláskor a könyvtáros a házaknak megfelelő ábrákba beírja a család fő nevét, majd az olvasók nyilvántartásából megjelöli, hogy melyik házból van már a könyvtárnak olvasója. A későbbi beiratkozások során pedig az olvasók nyilvántartásba vételével egyidejűleg a háznyilvántartásba is bevezeti az új olvasót. A további teendő az, hogy a könyvtáros a könyvbarát-mozgalom helyi megbízottainak figyelmét elsősorban azokra a házakra irányítsa, amelyekből még nem jelentkezett olvasó, s családlátogatások, meghívók küldése útján először ezeken a helyeken végezzenek toborzást. Ahol a községben szakszervezeti könyvtár is működik, vagy a lakosság egy része üzemi

könyvtárból olvas rendszeresen, a háznyilvántartásba más színű jellel azt is be kell vezetni, hogy ily módon helyes kép alakuljon ki a település könyvtárainak vonzási köréről. Azért választottuk a térkép elkészítésének alapjául a házak, nem pedig a családok szerinti nyilvántartást, mert a helyszíni tapasztalatok azt mutatták, hogy még egy-egy községben is elég sok változást mutat a családok számának alakulása, s nem akartuk terhelni a könyvtárost a nyilvántartás állandó helyesbítésének gondjával. A házak száma állandóbb, és az 1960. év népszámlálás adatai mindenütt pontosan rendelkezésre állanak.

A mozgalom konkrét és egyszerűen mérhető célkitűzése következtében a könyvtárak közötti verseny alapjául is szolgálhat, s a könyvbarát-mozgalom egyéb célkitűzéseinek megvalósításánál is hasznos segítséget nyújthat, például alapja lehet a házról házra történő könyvadásításnak, segíthet a különféle sorozatok előfizetésének megszervezésében is, stb.

Mczei György

BÖLCSKE község tanácsa 1962-ben 14 000 Ft-ért vásárolt könyvet. Ezzel jelentősen bővül a községi könyvtár állománya. A könyvtár túlháladta a 370-es taglétszámot.

PÁLYÁZATUNKRA, amelyet lapunk decemberi számában hirdettünk, 10 pályamű érke-

zett. Többségük figyelemreméltó olvasószolgálati tapasztalatokat tartalmaz. A háromtagú bíráló bizottság értékelő jelentését már elkészítette, az eredményt a döntés meghozatala után, következő számunkban közöljük. Ugyancsak a következő számunkban kezdjük meg a pályamunkák közzétételét is.

A KÖNYVBARÁT-MOZGALOM HÍREI

A PAKSI JÁRÁS községi könyvtárai készí-
tik a községek ún. „olvasóterképét” az 1961. de-
cember 31-i állapotnak megfelelően. A térké-
pben szemléltetően megjelölik, hogy melyik
házból van és melyikből nincs olvasójuk. En-
nek alapján szervezik, mozgósítják a felnőtt
lakosságot a könyvtárba történő beiratkozás-
ra, olvasásra a könyvtárak mellé szervezett
aktívahálózat tagjai, akik felosztják maguk
között a házakat.

PAKSON a Hazafias Népfront községi bi-
zottsága 350 belépési nyilatkozatot vett át a
járási könyvtártól, és azt körlevél kíséretében
szétosztotta a különböző szervezetek aktivis-
táinak.

Az aktivisták felkeresik a nem olvasó csala-
dokat, és a jelentkező új olvasók számára
kitöltik a belépési nyilatkozatokat. Munkájuk
eredményéről a községi népfront elnökek
számolnak be, aki az eredményt a járási
könyvtárnak továbbítja. Az aktivisták által
toborzott új olvasók felkeresik a járási könyv-
tárt, és igénybe veszik szolgáltatásait.

A KÖZSÉGI TANÁCSNELKÖK KÖNYVBARÁT-MEGBESZÉLÉSEI

Győr-Sopron megyében a községi tanács-
elnökök járási értekezleteken tárgyalták meg
január és február hónap folyamán a könyv-
tári munka és a könyvbarát-mozgalom fej-
lesztésének kérdéseit. Bevezetőül meghallgat-
ták Zuber Titusznak, a megyei tanács népmű-
velési csoportvezetőjének előadását a népmű-
velés és a könyvtárak kapcsolatáról. Az elő-
adást színes élménybeszámoló egészítette ki
a bulgáriai könyvtári tapasztalatokról. Ezt
követően Pothoff Ferencné, a Hazafias Népf-
ront munkatársa ismertette a könyvbarát-
mozgalom célkitűzéseit, majd Sinay Jenő
könyvtáros tartott ismertetőt a megyei
könyvtár által kezdeményezett „Minden ház-
ból legyen olvasó” célkitűzésről.

Az előadásokat élénk vita követte, melynek
során a községi tanácselnökök elemezték köz-
ségük kulturális helyzetét. Gőnye Lajos,
Mihályi község Kossuth-díjas vb. elnöke el-
mondotta, hogy községünkben ma már sok
olyan család van, ahol az egyéni könyvtárakban
is több mint 100 könyv található; majdnem
minden család rendelkezik rádióval, és 8 tele-
víziós készülék is működik az 1600 lakosú falu-
ban. A falusi könyvtáraknak is magas szín-
vonalra kell felemelkedniük, hogy a termelő-
szövetkezeti parasztság egyre növekvő igénye-
it kielégíthessék. Fertőendré tanácselnöke
szorgalmazta a falusi könyvtárak klubszerű
elhelyezését, mert mint mondotta, náluk a
könyvtár új helyiségének megnyitása óta ug-
rásszerűen megnövekedett a könyvek iránti
érdeklődés is.

Az értekezleten sor került a könyvtárak öt-
éves tervének megvitatására is. Ezzel kapcsol-
atban a községi tanácselnökök ígéretet tettek
arra, hogy azt a lemaradást, amely a község-
fejlesztési alapokból a könyvtáraknak nyújtott
támogatás terén a megyében tapasztalható,
még az 1962. év folyamán segítenek meg-
szüntetni. (M. Gy.)

A GYŐR MEGYEI BÜRCSÜN is sor került
a könyvbarát-mozgalom első nagyobb szába-
sú találkozására, egy irodalmi estre, melynek
az volt az érdekessége, hogy bár a falu közel
esik Győrhez, ez volt az első irodalmi meg-
mozdulás a községben. A műsort a község
lakói közül csaknem kétszázan hallgatták meg.
(Kisalföld)

MOZGALMI HIRADÓT ad 'ki a Könyvbarát
Mozgalom Országos Szervező Bizottsága a
Hazafias Népfrontban, a Nőtanácsban; a Sző-
vetkezetek Országos Szövetségében és a
könyvtárakban dolgozó szervezők, irányítók
számára. A híradónak tájékoztató és tapasztal-
talatsere jellege van. Szerkesztősége a
Könyvtártudományi és Módszertani Központ-
ba kéri a könyvtárosoktól a mozgalom hírei-
nek, eredményeinek, terveinek beküldését.

A KÖNYVBARÁT-MOZGALOM SZABOLCS-
SZATMÁR MEGYEI BIZOTTSÁGA elhatározta,
hogy felülvizsgálja a községi könyvtárak
szakkönyv ellátását, és azt hogy a könyvtárak
rendelkeznek-e a nöket és az ifjúságot érdek-
lő, megfelelő mennyiségű szépirodalmi művel.
A bizottság az egy falu — egy könyvtár elve
alapján célul tűzte ki a 150—200 kötetes kis-
könyvtárak összevonását is. Az év végére a
tervek szerint a megye valamennyi községi
könyvtára legalább 600 kötet könyvvel fog ren-
delkezni. Ennek elősegítésére a társadalmi
rendezvények — könyvbálok, sorsolások —
jövendelmét is könyvvásárlásra használják fel.
A mozgalom népszerűsítésére Ibrányban, Tar-
pán, Kőlcén és Nyíregyháza-Felsősima tanyán
könyvbarát-napokat rendeznek, melyeken a
társadalmi szervek képviselői otthonukban ke-
resik fel a családokat, hogy könyvekről beszél-
gessenek velük. A mozgalom keretén belül
előadásokat, filmvetítéseket, mesedéllelőtteket,
író-olvasó találkozót és irodalmi esteket is
rendeznek neves írók és előadóművészek rész-
vételével.

ZAMÁRDI községben a tanács vezetői meg-
becsülik a könyvtárat és a könyvtáros mun-
káját. Csinosan berendezett, önálló helyiséget
juttattak a könyvtárnak a művelődési otthon-
ban. Jelenleg a könyvtár állománya 1535 kö-
tet. A lakosság száma 2600 fő, az olvasóké 366.
1961-ben 6630 kötet könyvet kölcsönzött
Bodolay Gyuláné könyvtáros, akinek állandó
helyettes segíti a munkáját.

1960-ban 8000, 1961-ben 13 400 Ft-tal segítette
a zamárdi tanács a könyvtár állományának
gyarapítását az állami költségvetésen kívül.
A végrehajtó bizottság 1962-re 15 000 Ft-ot ja-
vasolt a tanácsülésnek a könyvtár támogatá-
sára községfejlesztésből. Ezt az összeget meg
is szavazták.

Az év folyamán
rátérnek a szabad-
polcos kölcsönzés-
re. A teljes és mo-
dern bútorzat kb.
újabb 15 000 Ft-ba
kerül, melyet
ugyancsak a ta-
nács ad a könyv-
tárnak. A bútorzat
elkészítése már csak
a fakiutaláson mű-
lik. Ez lesz a Ba-
laton somogyi part-
ján az első mo-
dern szabadpolcos
községi könyvtár.
E szép munkának
lelkes szöszölője,
szorgalmazója el-
sősorban Kovács
Sándor vb. titkár
és Sebestény Lajos
vb. elnök. Így se-
gíti a könyvbarát-
mozgalmat Zamár-
di község végrehajtó bizottsága és a község
lakossága. (K. J.)

Kovács Sándor,
Zamárdi község vb. titkára

A könyvtárügy a magyar sajtóban

FEBRUÁR

- A szegedi textil-nagyüzemek könyvtármunkájáról. (Pávó Ferenc) Textilmunkás, 1962. febr. hó.
- Új mozgalom a művelődés szélesítésére. (Páldy Róbert) Népművelés, febr. hó.
- Vita a könyvkiadás öt éves tervéről. Könyvtárosok az olvasói igényekről. (Bozóky Eva) A Könyv, febr. hó.
- Megjegyzés. Könyvtár — könyvtáros nélkül. (B. S.) Petőfi Népe (Kecskemét), febr. 1.
- Megegyi tükör. Délután a könyvtárban. (p. p.) Pest megyei Hírlap, febr. 4.
- A József Attila olvasómozgalomról. Heves megyei Népújság, febr. 6.
- Könyvtáruvatás. Ünnepeles keretek között átadták a Pest megyei könyvtár új helyiségét. Pest megyei Hírlap, febr. 6.
- Hivatása: könyvtáros. (Murányi József) Pest megyei Hírlap, febr. 7.
- Csak izezer forint?! (T. E.) Zalai Hírlap, február 7.
- A Megyei Könyvtárból a falusi olvasók is kaphatnak szakkönyveket. Kiszalföld, febr. 8.
- Mezőgazdasági Könyvhónap. (gede) Tanácsok Lapja, febr. 8.
- Csúcsforgalom után egy könyvtárban. (Priska Tibor) Eszackmagyarország, febr. 10.
- Gyorsan fejlődik a könyvbarát mozgalom. Méltothont a könyvtáraknak. Módszertani tájékoztató jelenik meg. Dunántúli Napló (Pécs), febr. 10.
- Korszerű, modern könyvtárhelyiség várja az ifjúsági könyvtár olvasóit. (Kaposi L.) Hajdú-Bihar megyei Napló, febr. 10.
- A köves úttól távol. (Szántó Erika) Magyar Ifjúság, febr. 10.
- Országos tapasztalatcsere — gyorsan fejlődik a könyvbarát-mozgalom. Fejér megyei Hírlap, febr. 10.
- Több könyv a faluban. (Farkas József) Keletmagyarország, febr. 11.
- A könyvbarát-mozgalom eredményei és további feladatai. Tolna megyei Népújság, febr. 13.
- A könyves ember. (Illés Sándor) Népszabadság, febr. 13.
- Országos tapasztalatcsere, gyorsan fejlődik a könyvbarát-mozgalom. Az első lépések: méltó otthon a könyvtáraknak, megfelelő választékok az olvasóknak. Keletmagyarország, febr. 13.
- Az olvasó város. Ország Világ, febr. 14.
- Meghódítani a könyvtárakat. (Szentpáli Pál) Új Komló, febr. 16.
- Néhány adat a könyvtárakról. Nógrádi Népújság, febr. 17.
- Társadalmi ügyé vált a könyvtárfejlesztés a makói járásban. Csongrád megyei Hírlap, febr. 17.
- Könyvtárak az íróasztal főlkjában. (Gábor Pál) Elet és Tudomány, febr. 18.
- Könyvtári órák. (Kánitsch Tibor) Kiszalföld, febr. 18.
- A pátyodi könyvtárban. (Szállási László) Keletmagyarország, febr. 18.
- 1965-ig 35 200 kötet lesz a soproni járás könyvtáraiban. (-ó-) Kiszalföld, febr. 20.
- Kilencven új olvasó az első héten. (tm) Pest megyei Hírlap, febr. 20.
- Zászlót bontottak Berhidán a könyv barátai. Napló (Veszprém), febr. 20.
- Kapcsolatot teremtünk a katona-könyvtárosok és a területi könyvtárosok között. (Halmi Sándor) Komárom megyei Dolgozók Lapja, febr. 21.
- Községről — községre. (Móri István) Fejér megyei Hírlap, febr. 21.
- Új utakon. A Salgótarjáni Járási Könyvtár esztendősz tapasztalatairól. Nógrádi Népújság, febr. 21.
- Hol szorít a ctpő? (Molnár Eva) Mezőgazdasági Mérnök, febr. 22.
- A lepsényi könyvtár problémái és a tsz kulturális alapja. (B. B.) Fejér megyei Hírlap, febr. 22.
- Csaknem félmillió kötet várja az olvasókat megyénk könyvtáraiban. (M. L.) Petőfi Népe (Kecskemét), febr. 23.
- Gondolatok és tények a Könyvbarát mozgalomról. (Cs. R.) Fejér megyei Hírlap, febr. 23.
- Jegyzetek. Egy könyvtárról. (Hallama Erzsébet) Eszackmagyarország, febr. 23.
- Könyvek a „szardíniasdobozban”. (Cs. L.) Petőfi Népe (Kecskemét), febr. 23.
- Könyvbarát-nap Berhidán. (Kónya Lajos) Elet és Irodalom, febr. 24.
- Társadalmi könyvtárosok. (Havas Ervin) Népszabadság, febr. 23.
- Csak árulkodj. hátizsák! (Sági Ágnes) Pest megyei Hírlap, febr. 25.
- Debreceni bibliográfia. (Bényei József) Hajdú-Bihar megyei Napló, febr. 25.
- Könyvbarátok értekezlete a megyei könyvtárban. Kiszalföld, febr. 25.
- Levél a berhidaiakhoz. (Szentiványi Kálmán) Napló (Veszprém), febr. 25.
- Tördemici esték. (Cserhát József) Napló (Veszprém), febr. 25.
- Gondolatok a könyvtárban. (-ht-) Szolnok megyei Hírlap, febr. 27.
- „Mindem házba egy olvasót”. (Wegroszta Sándor) Békés megyei Népújság, febr. 27.
- Beszélgetés a könyvtárossal. Fejér megyei Hírlap, febr. 28.
- Fejldik a szakszervezeti könyvtár. (Orsovai Tibor) Fejér megyei Hírlap, febr. 28.
- A községi tanácselnökök segítik az olvasómozgalmat. An két Mosonmagyaróvárott. Kiszalföld, febr. 28.

PÁLYAZAT KÖNYVTÁROSI ÁLLÁSOKRA

A Nyiregyházi Megyei Könyvtár pályázatot hirdet az alábbi könyvtárosi állásokra:

1. A megyei könyvtárban betöltendő 709-es kulcsszámú, kölcsönzési csoportvezetői állásra. Pályázati feltételek: egyetemi, vagy főiskolai könyvtárosi szakképzettség és legalább 3 éves könyvtárosi gyakorlat. A pályázathoz részletes önéletrajz és a végzettséget tanúsító oklevél hiteles másolata csatolandó.

2. A Csengeri Járási Könyvtárban betöltendő 708-as kulcsszámú könyvtárvezetői állásra. Pályázati feltételek: egyetemi vagy főiskolai könyvtárosi szakképzettség és legalább 3 éves könyvtárosi gyakorlat. A pályázathoz részletes

önéletrajz és a végzettséget tanúsító oklevél hiteles másolata csatolandó. A pályázatnál előnyben részesülnek az olyan házaspárok, ahol a feleség középiskolai tanár. Az álláshoz két szoba konyha fürdőszobás lakást is biztosítunk.

3. A Nyiregyházi Járási Könyvtár 710-es kulcsszámú szervező könyvtárosi állására. Pályázati feltételek: legalább érettségi, vagy tanítói oklevél 3 éves gyakorlattal és középfokú könyvtárosi képesítéssel.

A pályázatokat 1962. május 5-ig kell beküldeni a Möricz Zsigmond Megyei Könyvtár címére (Nyiregyháza, Benczur tér 3.)

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

ZALKA MÁTÉ

(1896—1937)

Vannak emberek, akik szinte nem kapnak levegőt a nyugalom napjaiban: életük folytonos „forradalmasítására” van szükségük, nagyszabású eszmékre, hatalmas tettekre vágnak. Ilyen ember volt Zalka Máté is. Már ifjúként valami romantikus hevület fűtötte: képtelen volt vállalni a polgári életforma kényszerűségeit, jogászoklás helyett tehát a vándorszínészetet választotta. „Anynyira imádtam Petőfit, hogy mindenképp utánozni akartam. Zseniális tetteit nem tudtam utána csinálni, hát legalább a bolondságait majmoltam. Így lettem színészi szerzőként készült bemutatkozni, mikor kitört a világháború s ő a szerbiai frontra került.

A 48-as szabadságharc küzdelmein és a magyar „huszárvirtuson” lelkesülő fiatal katona azonban csakhamar szembekeverült a háború igazi arcával. Látta Doberdo gyilkos ágyútüzében elpusztulni a magyar bakák ezreit, átszenvedte a galíciai lövészárkok vad közelharcait, s ráébredt arra, hogy az öldöklés nem a haza védelmét, csupán a tábornokok,

nagyfőkésékek és földbirtokosok hatalmi törekvéseit szolgálja.

Ezt a felismerést a tiltakozás követte: *Sörgyáros* c. novellájában indulatos szatírával jelenítette meg a doberdói harcot. Elbeszélése miatt haditörvényszék elé állították, az ítéletet azonban megakadályozta a Bruszilov-féle offenzíva, melynek során vádlott és bíróság egyaránt hadifogságba került.

A krasznnojarszki táborban aztán Zalka lassanként megismerkedett a bolsevikok eszméivel, s ő, aki mindig arra vágyott, hogy a „világszabadságért” verekedjék, most végre rátalált erre a harcra az októberi forradalom és a polgárháború küzdelmeiben. Magyar hadifoglyokból szervezett ezredével ott küzdött a forradalom valamennyi frontján: harcolt Kolcsak ellen, ő kísérte Moszkva felé a híres „aranyvonatot”, a Vrangel elleni hadjárat pedig a Vörös Hadsereg egyik legvitézesebb hőségévé avatta a monarchia egykori tisztjét.

A forradalmi kor után csendesebb napok következtek. A forradalmak katonája pedig másik ifjúkori eszményének, az irodalomnak szolgálatába szegődött. A polgárháború csatáit novelláiban ábrázolta — ez okozza, hogy elbeszélő művészetének legfőbb erénye a közvetlen élményszerűség, a valóság megragadóan hiteles felelevenítése lett.

Novellái ekkor még csak a Szovjetunióban találtak olvasókra, műveinek egy része is egyenesen oroszul jelent meg. A hazájából száműzött magyar író hamarosan a szovjet olvasók egyik legnépszerűbb szerzője lett. Zalka otthon talált a Szovjetunióban, legfőbb vágya azonban továbbra is az maradt, hogy a magyar népet szolgálja és nevelje írásival. Ebből a törekvésből sarjadt életrajzi regénytrilógiájának terve. A sorozat első kötete el is készült: a *Doberdo* az első világháború szenvedéseit, az író életútjának hatalmas fordulatait választotta témának. A háború borzalmainak és az egyszerű katonák életének ábrázolásában ez a regény olyan szerepet játszik irodalmunkban, mint Barbusse műve a franciákéban, vagy Renn és Remarque könyvei a németekében. A trilógia második kötetének már csak egy része készült el: *A bolygók visszatérnek* címmel, a harmadik kötet pedig csupán terv maradt.

Zalka mindig arra készült, hogy önéletrajzi regényét hazájába való diadalmas visszatérésének, a magyar proletariátus győzelmének elbeszélésével fejezi be. Álmokat szőtt, terveket kovácsolt erről a visszatérésről. Aztán tervei közepette ismét riadót fújt a történelem: a spanyol népre rátámadt a nemzetközi fasizmus. A forradalmárok Hispániába sereglettek,

Zalka sem maradt tétlen, letette a tollat és újra elment harcolni. A nemzetközi dandár hős Lukács tábornokaként halt Huesca-nál hősi halált. Miként egykor Petőfi Sándor: gyermek-, ifjú- és férfikorának, életének és halálának példaképe.

p. b.

Bibliográfiáját lásd az Eseménynaptárban.

A FÉL-ÉVSZÁZADOS PRAVDA

Ötven év előtt, 1912. május 5-én jelent meg először a Pravda, a Szovjetunió Kommunista Pártja központi sajtóorgánuma. Ezt a napot a világ haladó erői a munkássajtó napjaként tartják nyilván s ünneplik meg. A nemzetközi munkásmozgalomnak e félévszázados jubileumán a magyar könyvtárosok is ünnepelnek.

A Pravda fél évszázada a marxizmus—leninizmus jegyében folyó, áldozatkész és célrátörő harcnak világraszóló győzelmekkel járó hősi időszaka. A lenini vezetés alatt folyó 1912-es prá-

kozottan válik a lenini megfogalmazású kollektív propagandistává, kollektív agitátorra és kollektív szervezővé, — Október harci zászlajává.

A Pravdában jelennek meg először azok a világtörténelmi jeletőségű dokumentumok, amelyeket a földről és a békéről szóló dekrétumok képviselnek. Ettől kezdve a Pravda a Szovjetunió politikájának vezető sajtóorgánuma, tükrözi a Szovjetunió Kommunista Pártja és a szovjet kormány politikáját. Az első öt-éves tervek hatalmas építő lendületét, a honvédó háború világtörténelmi győzelmét — a fasizmus felett — a legjobb szovjet írók és újságírók lelkesítik és tartják számon a Pravda hasábjain. A második világháború utáni újjáépítés és az új, diadalmas tervek végrehajtásában változatlanul a Pravda az élenjáró propagandista, agitátor és szervező. S ma, az SzKP XX. és XXII. kongresszusának szakaszában, a kommunizmus építésének hatalmas távlatai korszakában a több mint ötmillió példányszámú félévszázados Pravda mutat példát a világ haladó sajtójának fiatalos és harcoss lendületben, forradalmi helytállásban.

Példamutató nemcsak sajtónk, hanem mindennapi munkánk számára is az a törekvés, amely a Pravda egész munkáját áthatja: a dolgozó tömegek szolgálata. A munkáslevelezők tízezrei mellett a dolgozók százezrei fordulnak problémáikkal, kéréseikkel napról napra a lap szerkesztőségéhez. E bizalmat az elmúlt évtizedek kimagasló eredményei, a dolgozó tömegek szeretete biztosítja a lap számára.

Könyvtárosaink adják olyan szeretettel a Pravdát az olvasók kezébe, amilyent a hatodik évtizedébe lépő lap joggal megérdemel.

Tolnai György

gai bolsevik konferencia határozata alapján megjelenő pártlap kisformátumú, „jelentéktelen” külseje ellenére már születése napján a cárizmus üldözésének keresztútjába került. Sorozatos betiltások, a különböző címeken megjelenő lap újabb és újabb elkobzása, a szerkesztők letartóztatása, a szerkesztőség szétválása — ez a sorsa az első világháború előtt az imperializmus ellen harcba induló lapnak. A munkások és katonák azonban a szívükbe zárták és amikor 1917-ben, csaknem három évi kényszerű hallgatás után újra megjelenik, már politika-formáló erőt képvisel. A februári forradalom napjaiban a Pravda valóban a „pravda”, az igazság erejével fordul szembe Kerenszkiék imperialista-barát politikájával és készíti elő a Nagy Októbert. A lap ezekben a napokban fo-

MADARÁSZ EMIL HALÁLÁRA

Hetvennyolc lázas évet élt, zaklatott élete során sok helyen megfordult, emberi-írói útja a történelem legszenvedélyesebb korszakát kísérte végig. A világ változott körülötte: háború és emigráció mért rá megpróbáltatást, de Madarász Emil kommunista meggyőződése és hűsége állandó maradt.

Szeged környékéről szakadt a fővárosba, tanító lett és költő, versei már az első világháború előtt népszerűek voltak a munkássajtó olvasói között. Hosszú ideig a Szociáldemokrata Pártban dolgozott, a munkásmozgalom egyszerű köz-katonájaként. A világháborúban ő is meg-

járta azt az utat, melyet annyian: következő forradalmárrá, kommunista harcosává vált. A Tanácsköztársaság idején egyaránt küzdött fegyverrel és verssel, majd Bécsbe, 1922-ben pedig a Szovjetunióba emigrált.

Itt bontott újra virágot költészete. Madarász nem vett részt formaujító kísérletezésben, a népköltészet formái hagyományaira építette verseit. Távolságától a szegedi népi nyelv ízeseiben, a gyermekkorában tanult népdalok egyszerű ütemeiben keresett menedéket a honvágy előtt. Mert bár a Szovjetunióban barátokat és olvasókat talált, reménységgel és szenvedélyes segíteni akarással figyelte a magyar népet, a magyar munkásosztály küzdelmeit. Versei, elbeszélései a szovjet olvasók százazreinek tetszésével találkoztak. Egy-egy titokban hazakerült versét pedig nagy szeretettel fogadták Csepel és Angyalföld munkásai.

Madarász Emil 1946-ban tért haza. Verseskötetei: a *Tegnap és tegnapelőtt*, a *Hűség*, a *Huszonegy vörös rózsza* egyszerű, bensőséges hangon hirdetik a szocializmus eszméinek diadalát. Fáradszomjas ember volt, újságot írt, szerkesztett, írószövetségi üléseken vitakozott, nem kímélte erejét. Termékeny munkásságából azonban költői elbeszéléseit szerette legjobban. A magyar irodalmi hagyományt és a szovjet irodalom sajátos műfajának: a poémának eszközeit egyesítette verses elbeszéléseiben. Epikus hitelességgel, a személyes élmény és indulat forró lírájával vallott ezekben a műveiben a Tanácsköztársaság hajdani harcairól. Ezek: a *Csihajda* és a *Dohányszinruhas* őrzik meg legjobban Madarász Emil emlékét.

IRODALMI ALKOTÁSOK FILMEN

A mozivászonon gyakran láthatunk olyan filmeket, amelyek a régebbi vagy újabb irodalom valamely sikeres alkotásából készültek. Sokan vannak, akik a film megtekintése után magára az írói műre is kíváncsiak, s a könyvtárból próbálják megszerezni. Ezért jó, ha a könyvtáros idejekorán tudomást vesz az ilyen filmekről.

A közeljövőben a következő irodalmi fogantatású filmek kerülnek a közönség elé: *A csikó*, *Solohov* novellájából (meg-

jelent a *Szovjet írók elbeszélései* című antológia második kötetében, Bp. 1953.); *Útközben*, Nyikolajeva szovjet író azonos című könyvének filmváltozata; *A három testőr*, Dumas híres kalandos története nyomán; *Egy asszony meg a lánya*, Moravia nálunk is jól ismert regényéből; *Suhog a pálcá*, Michael Croft pedagógiai tárgyú regényének filmfeldolgoása (a könyv 1956-ban jelent meg magyarul); *Liliomfi*, Szigligeti népszerű vígjátéka filmen.

ATEISTA ÉS VALLÁSTÖRTÉNETI KÖNYVEK

Az utóbbi években megjelent antiklerikális és ateista könyvek több csoportba sorolhatók. Az ideológiai, történeti és leleplező írások mellett külön csoportot alkotnak a publicisztikai és szépirodalmi munkák.

Az ideológiai kiadványok élén kell megemlíteni *Marx és Engels* tanulmányait *A vallásról*. Ezek az írások vetették meg alapját a modern vallástudománynak. Megismerésük nyomán a marxizmusnak a vallásról szóló tanítása egyre szélesebb néprétegek tudatát hatja át. A vallás gyökereinek feltárásában, társadalmi funkciójának megítélésében ezek a tanulmányok ma már nélkülözhetetlenek.

Marx és Engels válogatott írásainak fenti kiadását *Plehanov* válogatott írásaiból összeállított kötet előzte meg, ugyancsak *A vallásról* címen. A szerző számos nézetét Lenin alaposan megbírált, de érdemeit is elismerte. Lenin szerint nem válhat igazi kommunista az, aki nem „tanulmányozza Plehanov valamennyi filozófiai írását, mert ez a marxizmus egész nemzetközi irodalmának a legjava”. Külön érdekessége a kötetnek L. Tolsztoj, Lunacsarszkij és Gorkij műveiről írt kritikai elemzés. (De megkapja a magáét Renan, Dosztojevszkij, Mereskovszkij stb. is.) Több kérdésben ma már világosabban látunk és higgadtabb az ítéletünk, de azért Plehanov megjegyzései mindig termékenyítők. Kár volt kihagyni a kötetből a szerzőnek a pravoszláv egyházal és a szekták történetével foglalkozó tanulmányát. Főleg a szektákról szóló részeknek vehetnék hasznát a hazai szektakérdés tanulmányozói.

Feuerbach: A kereszténység lényege című könyvének megjelentetése régi adósságot törleszt. A szerző az analitikai kémia módszerével szedi ízeire a keresztény tanokat s vezet vissza minden vallási tételt a vallás kezdetéhez, központjához és végéhez: magához az emberhez. Mert minden, ami vallás, az emberi rantázia szüleménye. „Az éjszaka a vallás szülőanyja. Az ember istene az ember maga s az ember felett az egyetlen hatalom saját maga lényege.” — Feuerbach materializmusát Marx és Engels részesítette bírálatban, s mutatott rá érdemeire és fogyatékoságaira. „Alul materialista volt, felül idealista... egy dagályos szeretetvalláson és sovány, tehetetlen morálon kívül semmi ténylegeset nem hozott létre.”

A múlt klasszikus alkotásai mellett a jelenkori feladatokról sem feledkeznek meg kiadóink. *Georg Klaus: Jezsuiták, isten, anyag* c. könyve a nyugaton propagált neotomista filozófia és teológia marxizmusellenes támadásait veri vissza. Voltaképpen nagyszabású vitairat, tudományos szinten. Klaus a marxizmus módszerével szedi ízeire Wetter nyugatnémet jezsuitának a dialektikus-materializmus ellen írt könyvét. Klaus műve azért is hasznos, mert belőle meg lehet ismerni a mai marxista filozófia problémáit, azokat is, amelyekre a dialektikus materializmus még nem dolgozott ki egyértelmű feleletet.

A történeti könyvek ismertetését a *Kézikönyv a vallásról* című, majdnem 500 oldalas kiadvánnyal kezdjük. Nemcsak vallásfilozófiai fejezeteket tartalmaz, hanem áttekintést ad az emberiség életében számottevő szerepet játszó főbb vallási irányokról is, tehát nemcsak a kereszténységről. Ismerteti a Bibliát és a Koránt, valamint a keresztény és muzulmán ünnepeket és szertartásokat is. Külön fejezet foglalkozik a tudomány és a vallás kérdéseivel, egyházak helyzetével a kapitalista országokban és a Szovjetunióban. Tárgyalja a kommunista és valláserkölcös kérdéseit. Befejezésül a tudományos ateista propaganda formáival és módszereivel ismertet meg, és néhány oldalon szovjet népektől és a magyar nép ajkáról közöl antiklerikális közmondásokat, szólásokat. (A magyar vonatkozásúakkal a kiadó egészítette ki.)

A könyv érdeme a fentiek alapján nyilvánvaló, fogyatékoságaira pedig a napisajtó is utalt. Jézus történetiségéről ma már óvatosabban nyilatkoznak tudósaink, s a kereszténység lényege szempontjából a kérdésnek különösebb jelentőséget nem tulajdonítanak. — A protestantizmus s ezen belül a kálvinizmus haladó törekvései, éppen Engels elemzése nyomán, sokkal élesebb hangsúlyt érdemeltek volna a kézikönyv sommás fogalmazásánál.

A szovjet tudományos irodalomból *Lencman: A kereszténység eredete* c. műve és *Kriveljov* két könyve: *Könyv a Bibliáról* és *Az evangéliumi legendákról* jelent meg nemrégiben. Lencman a kereszténységnek főleg első két évszázadát vizsgálja. *Kriveljov* könyvei a bibliai iratok keletkezésével, tartalmuk ismertetésével foglalkoznak s történelmi szerepüket vizsgálják. Természetesen egyik szerző sem mulasztja el, hogy a korábbi és korabeli vallások hatását ki ne mutassa a keresztény tanításokra.

Szerencsés választásnak bizonyult az olasz *Donini: Korok, vallások, istenek*, valamint az amerikai *Burrows: A holttengeri tekercesek* című művének megjelentetése. Donini marxista műveltség birtokában az összehasonlító vallástörténet módsze-

rével elemzi a vallás, főleg a kereszténység kérdéseit. — Burrows könyvének közönségsikerében bizonyára része volt a kalandokra éhes olvasónak is, másokra pedig a szerző óvatossága, semleges magatartása bizonyult vonzósnak.

A történeti könyvek közt hazai szerző, *Kulcsár Zsuzsa* műve, az *Inkvizíció és boszorkányperek* immár második kiadásban jelent meg. Noha nem törekszik irodalmi hatásokra, mégis szuggesztíven hatnak az ismertetett borzalmak s az egész könyv szörnyűséges vádirat az emberi hisztériának, butaság és szadizmus ellen. Az inkvizíciót a hitbéli egység ürügyén világi hatalma érdekében tartotta fenn a római egyház, a boszorkányügyeket átengedte a világi hatóságoknak. Kár, hogy a szerző kritikátlanul átvesz bizonyos elnagyoltan fogalmazott megállapításokat.

1961-ben *Forradalom és papi rend* címen, 1848—49 forradalmi sajtójából megjelent antológiát Tordai György szerkesztette. Tanulmányozni már azért is érdemes, hadd lássa az olvasó, mily határozottan követelte a szabadságharc radikális szárnya az alapvető reformokat az egyház és az állam viszonyában. De arra a kérdésre, hogy mi késleltette a megvalósításukat száz esztendeig, arra egy másik könyv, *Galántai József: Egyház és politika 1890—1918* című könyve nyújt választ. Mert bár csak mintegy negyedszázadot ölel fel, sem előtte, sem utána a Horthy-korszakban lényeges változást nem hoztak az idők. Galántai részletesen mutatja be, hogyan bontakozott ki a hazai katolikus egyház keresztényszocializmusa, mily leplezetlenül szervezkedett a katolicizmus középkori hatalma visszaszerzésére, meglévő hadállásai megtartására, a szocializmus ellen a szociális demagógiával. Galántai könyve alapján nyilvánvaló, hogy a Horthy-korszak kereszténykurzusa nem máriól-holnapra állt elő, ellenkezőleg, a klérus csak újabb alkalmat kapott hatalma kiteljesítésére.

Papi ember, *Baranyai Árpád* írta *A hitetlenség apologiája* című könyvet.

Hogyan lehet Istenből levezetni az isten-elleni érveket, kérdezte Feuerbach, s Baranyai Árpád ugyancsak ebből indul ki, de a kérdést gyakorlatilag ragadja meg, nem fullasztva bele a megfoghatatlanságig a filozófia és pszichológia tengerébe. Egyszerűen a normális észjárás fegyvereivel töri izzé-porrá a római kereszténység dogmáit, az egyházi tanítások ellentmondásait. Nem a társadalmi valóság felől közelíti a tanokat, módszere immanens, s inkább a felvilágosodás írói vitamodorára emlékeztet. Mégsem lehet halványítani e módszer jelentőségét, hisz ma már nálunk is egyre többen veszik komolyan Engels intelmét: nem minden magyarázható meg kizárólagosan csak a gazdasági és társadalmi körülményekkel. Kellenek az eszmélődéshez az ilyen Baranyai-féle könyvek is.

Nemcsak *Baranyaira*, de majdnem valamennyi könyv szerzőjére, így *Kriveljovra* és a *Kézikönyv a vallásról* munkatársaira is vonatkozik, hogy aki a Bibliát önmagával akarja cáfolni, annak azt alaposan kell ismernie. Például a Biblia sokkal többet tanít a halál utáni életről, a lelkek „túlvilági funkciójáról”, mint amennyit Baranyai erre nézve kihámozott. Az eszkatológia idevonatkozó elképzeléseinek hiányos, vagy éppen hányó-vető módon való tárgyalása a vallásos szekták kezébe ad fegyvert. Másik példa: *Jákob az anygallal* tusakodik — eszünkbe jut Rembrandt világhírű képe — nem az „isten”-nel. És — a Biblia szerint — mindkettő jól tudja miért harcol, csak éppen a szerző nem. S eféléket bőven sorolhatnánk még.

A szépirodalom és a publicisztika műfaja sem maradt képviselő nélkül az utóbbi évek vallással kapcsolatos kiadványai között. *Ady Endre: A fekete lobogó* című könyve második és bővített kiadásban jelent meg 1961-ben. *A vallás titkai* című antológia (Kossuth, 1960) pedig a világirodalomból közöl válogatott részleteket. Verses és prózai műfajok adnak találkozókat az antiklerikalizmus jegyében, változatos illusztrációkkal élénkítve.

Sz í j R e z s ó

Marx—Engels: A vallásról. Kossuth, 1961.
Plehanov: A vallásról. Kossuth, 1960.
Meslier abbé testamentuma. Kossuth, 1961.
Feuerbach: A kereszténység lényege. Akadémiai, 1961.
Ady Endre: A fekete lobogó. Kossuth, 1961.
Georg Klaus: Jezsuiták, isten, anyag. Kossuth, 1960.
Lencman: A kereszténység eredete. Gondolat, 1950.
Kriveljov: Könyv a Bibliáról. Kossuth, 1960.
Kriveljov: Az evangéliumi legendákról. Kossuth, 1960.

A vallás titkai. Kossuth, 1960.
Baranyai Árpád: A hitetlenség apologiája. Kossuth, 1961.
Burrows: A holttengeri tekercesek. Gondolat, 1961.
Donini: Korok, vallások, istenek. Gondolat, 1961.
Forradalom és papi rend. Kossuth, 1961.
Galántai József: Egyház és politika 1890—1918. Kossuth, 1961.
Kulcsár Zsuzsa: Inkvizíció és boszorkányperek. Kossuth, 1961.
Kézikönyv a vallásról. Kossuth, 1961.

AZ OLVASÓ KRÚDY

Édesapámnak nem volt számottevő könyvtára, csak néhány kötetet őrzött szobájában négylábú könyvespolcán. Saját könyveit sem gyűjtötte, csak addig törődött velük, míg megírta, s kiadták őket. Kora ifjúságától kezdve kölcsönkönyveket olvasott.

Nagyanyja, Radics Mária rendkívül művelt, kulturált asszony lévén, sokféle újságot, folyóiratot járatott. Padlása tele volt régi lapokkal, s unokája valamennyit átböngészte. (A hatvanas, hetvenes évek tanulmányozását ekkor kezdte el.)

A fiatal Krúdy annyira szeretett olvasni, hogy aludni is sajnált, s éjszaka lámpáját csak erélyes felszólításra oltotta el. Édesapja könyvszekrénye, és nagyanyja 12 ládányi könyve után a szomszédok, iskolatársak könyvei következtek.

Szülővárosa, Nyíregyháza mindkét könyvtárának szorgalmas olvasója volt. A Kaszinó könyvtárát egy takarékpénztári tisztviselő vezette kedvtelésből. Ha csak tehetette, kedvezett a „kis Krúdynak”, mert meghatotta óriási érdeklődése, tudásszomja.

A Polgári Kör könyvtárosa Dálnoki Gaál Gyula, az első „nyugalmazott magyar vidéki színész”, negyvenévi csavargás, vándorszínészkedés után tért haza Nyíregyházára. Érdekes, színes egyéniség volt. Meséi, hatalmas tóditásai áhítatott csodálójává tették az ifjú Krúdyt, aki később számtalan írásban örökítette meg Gaált.

A romantikus, határszéli Podolinban töltött diákévei alatt, miután a városka valamennyi fellelhető könyvét kiolvasta, engedélyt kapott arra is, hogy a gimnázium könyvtárában búvárkodjék. Az értékes 17 000 kötet akkoriban gazdátlanul porosodott, mert a könyvtáros „szerelem miatt elbűjosott”, — ahogy ezt az író később megírta. Itt régi misekönyvekben, latin nyelvű kódexekben, Lubomirski herceg dámvasdas címerével ellátott krónikás könyveiben gyönyörködhetett a diák.

A MARSEILLAISE, MELYET A SZERZŐ, Rouget de Lisle, csak szűk baráti társaságban mutatott be, tüneményes harcossal terjedt el a francia forradalom garcosai között. Rouget de Lisle-nak az utcán járva feltűnt, hogy valaki egy dalt dúdol, melyben saját szerzeményére ismert.

— Hogy hívják ezt a dalt? — kérdezte az éneklőtől.

— Hát ön még nem ismeri? — válaszolt lenézően a kérdezett. Hísz ez a Marseillaise!

Történelmi regényeinek, elbeszéléseinek írása előtt tanulmányozta, jegyzetelte a forrásmunkákat, főként a korabeli hírlapokat. Szakáts Andor újságírónak 10 000 kötetes gyűjteményét és az Országos Széchényi Könyvtárat vette leggyakrabban igénybe. Így készült a tiszaezslári Solymosi Eszterről, Podmaniczky Frigyesről és a Kossuth fiúkról szóló regénye.

Utolsó éveiben a Fővárosi Könyvtár óbudai, Kórház utcai fiókjának volt tagja. Fennmaradt olvasófüzetének tanúsága szerint olvasófüzetének kétszer-háromszor cseréltem számára könyveket. Tulajdon kezeirásával a következő írók műveit kérte kölcsön: Heine, Rilke, Hoffmann, Th. Mann, Csehov, Poe, Galsworthy, Balzac, Turgenyev, Maupassant, Scott, Goethe, Dickens, Vas Gereben stb.

Életének legfőbb szenvedélye az írás és olvasás volt. Így alkothatott 54 esztendeje alatt annyit, mint az ugyancsak rendkívül termékeny, idejét munkában eltöltő Jókai 79 esztendő koráig.

Tisztelte, szerette nagy elődjeit, különösen Petőfit, Jókait, Adyt, Turgenyevet és Puskind. Hadd idézzem őt: „...ők voltak az írók, a régiek, manapság semmit sem tudunk. Írom ezt a negyvenedik évem felé, midőn több, mint húsz esztendeje apró betűkből tengetem-lengetem életemet...”

Krúdy Zsuzsa

BALZAC, AKI ÉPPEŒ ÖSSZEVESEZETT idősebb Dumas-val, egy vacsorán kénytelen volt a társaságában eltölteni az estét. Úgy tett, mintha észre sem venné haragosát, csak a távozáskor szólott hozzá csípősen:

— Ha kiég a tehetségem, én is szindarabokat írok majd.

— Akkor már kezdheti is! — vágott vissza szellemesen Dumas.

Jókairól és a könyvtárosok tiszta lelkiismeretéről

E hozzászólásomban annak a meghökkenésnek szeretnék kifejezést adni, amit Vargha Balázs *Jókairól és a könyvtárosok rossz lelkiismeretéről* írt januári cikkének könyvtári vonatkozású része a könyvtárosok körében kiváltott.

In medias res! Jókait felesleges volt védenie a könyvtárosoktól. Erről könnyen meggyőződhetett volna a cikk szerzője az ország bármelyik falusi, vagy városi könyvtárának futólagos vizsgálata alapján. Ez esetben megállapíthatta volna, hogy a közművelődési könyvtárak szépirodalmi részlegében a legnagyobb példányszámban Jókai művei találhatók; Jókai műveinek kölcsönzési forgalma kiemelkedő, sőt számos könyvtárban a népszerűségi statisztika élén áll. Évtizedes közművelődési könyvtárosi gyakorlatom során sehol és sohasem tapasztaltam, hogy emiatt egyetlen könyvtáros restellkedett volna, mint ezt a cikk Jókai védelmében elhitetni igyekezett.

Ismert tény, hogy az ötvenes évek elején, a közművelődési könyvtárak pionír időszakában a könyvtárosok szinte közelharcot vívtak néhány kötet Jókai regényért, az antikváriumokat elárasztották Jókai művek rendelési előjegyzéseivel, mert tudták, hogy az induló olvasók ezreinek igazi olvasóvá nevelésében nem nélkülözhetik Jókai írásait. Talán nem vagyok szerénytelen, ha azt az állítást is megkockáztatom, hogy Jókai regényeinek ebben a nagy példányszámú megjelenésében, amelyre a cikk is utalt, részük van a könyvtárak és a könyvtárosok részéről jelentkezett elháríthatatlan igényléseknek, amelyekkel éveken át ostromolták a kiadókat. Meggyőződésem, hogy Jókai mai népszerűségében, írói nagysága mellett szerepük van a könyvtárosoknak is. Százával vannak könyvtárosok, akik az olvasóknak arra az általános kérelmére, hogy „adjon valami jó könyvet!”, ma is szinte ösztönös mozdulattal emelnek le 2–3 Jókai-regényt a kiemelt „Jókai-polcra”. Ezzel a kényelmességből, helyenként szűkkörű könyvismertetből fakadó, az olvasó előképzettségét figyelmen kívül hagyó, nevelői tendenciáinkat mellőző Jókai-propagandával annyira nem lehet egyetérteni, mint a cikk következő megállapításával: „Ha akadna véletlenül olyan olvasó, aki csak Jókai-könyvet kér s végigolvassa a száztíz kötetes Nemzeti kiadást — annak meg éppen örülhetnének, hiszen az ilyen lelkes buzgóság már magában is tiszteletre méltó.” Ez a szemlélet — távolról sem statisztikai megfontolások miatt — könyvtári vonatkozásban hibás és korszerűtlen, mert az olvasószolgálati könyvtáros passzivitásának törvényesítését jelentené, és semmi módon sem egyeztethető össze eddigi nevelő törekvéseinkkel, még kevésbé második öt éves tervünk könyvtári irányelveiben rögzített alapvető tendenciákkal.

A falusi könyvtárak gyakorlatában közismert megfigyelés, hogy az idősebb korosztályhoz tartozó kezdő paraszti olvasók azért a meséskönyvter lépik át a falusi könyvtárak küszöbét, amelyet egykoron gyermekkorukban olvastak és amelynek kedves emléke megmaradt lelkükben. De az is természetessé vált már könyvtáraink gyakorlatában, hogy ezek közül az olvasók közül nem egy, a jó könyvtárosok irányításával néhány év alatt eljut Romain Rolland: Colas Breugnon-jáig, Tolsztoj Háború és béké-jéig, Solohov: Csendes Don-jáig, Molière-ig, Shakespeare-ig. És tagadhatatlan, hogy ebben a fejlődési folyamatban le nem becsülhető szerepe van Jókai színes, gazdag életművének is. Ez a fejlődés azonban azzal a Jókai kizárólagossággal, amelyvel egyes vidéki könyvtárakban lépten-nyomon találkozhatunk és amelyet most Vargha Balázs cikke jóváhagyatni próbált, sohasem lenne elérhető.

Magyar Józsefné cikke, amelyet Vargha Balázs tanulmánya elején elmarasztalt, sokkal közelebb áll a helyes könyvtári gyakorlathoz, mint az elmarasztaló cikk álláspontja. Magyarné cikke arról a helyes gyakorlathoz számol be, hogy a fokozatosság elvének érvényesítése során hasznosan alkalmazzák a könyvtárosok Jókai regényeit. Nem helyes „feddés”-nek minősíteni Magyarné cikkének azt a közlését, hogy tervszerű foglalkozással sikerült a háztartásbeli asszony olvasókat „eltéríteni Dumas, Jókai kizárólagos olvasásától”. A kizárólagosság elleni törekvések csak helyesíthetők.

A könyvtárosok zöme tisztában van Jókai írói nagyságával, nemzeti irodalmunkban és a világirodalomban betöltött előkelő helyével. Gyakorlati tapasztalataim alapján állítom, hogy ahol értékelésébe hiba csúszik, az inkább túlbecsülés jellegű. Hasznos lett volna és a könyvtárosok szívesen fogadtak volna egy olyan Jókai-tanulmányt, amely a mai olvasószolgálatunkban megfelelő és méltó helyére állította volna Jókai életművét, valamint megjelölte volna kiemelendő műveinek helyét az olvasóvá nevelés folyamatában.

Kellner Béla

Jókai és a kritikusok

Vargha Balázs, A Könyvtáros januári számában karddal és dárdával támad azokra, akik Jókait csak az elmaradt tömegek szórakoztatójának tartják, s kifakad a Szépirodalmi Kiadó Jókai-sorozatának néhány újabb kötete ellen, mert azok szerint „mélységesen igazságtalanok” a nagy íróval szemben.

Cikkének első részével mindenben egyetértek. Az általa idézett mondatok (s a saját tapasztalataim is) azt mutatják: vannak — szerencsére csak kevesen —, akik sznobságból, felületességből, vagy szektáns előítéletek folytán legszívesebben távol-tartanának minden felnőttest Jókai olvasásától. Az ilyen nézetek ellen küzdeni kell, s bizonyára nem Vargha Balázs meg jómagam leszünk az egyedüliek, akik fölveszik a harcot ellenük.

A polémiának azonban mindenkor a valóságos ellenfelek ellen kell irányulnia, a vitázónak nem szabad torzítania, kavicsokból hegyet növesztenie. Vargha Balázs mindkettőt megteszi. Őt olvasva azt hihetné az ember, hogy Jókai igazságos és megértő értékelésének legfőbb akadályát az említett sorozat utószavai jelentik. Igaz, néhány utószóírótól fölment a vád alól Vargha, de ezek számát ugyancsak szűken szabja meg. Vajon mit vétett pl. a *Szép Mihály — Egy hírhedt kalandor* kötet vagy *A régi jó táblabírák* kommentátora, hogy ezek munkájáról egyetlen elismerő szava sincsen? És mit vétettem én, aki a *De kár megvénülni — Öreg ember nem vén ember* c. kései regényekről írtam kísérő tanulmányt, többnyire inkább a művek jó oldalát, mint fogyatékoságait hangsúlyozva? Vargha Balázs szerint az a bűnöm, hogy a millenniumi évek Jókaiját a súlyos társadalmi bajokról, halasztást nem tűró sorskérdésekről mit sem tudó, szüklátókörü aggyastyánnak rajzoltam. Vargha szerint ez már azért sem igaz, mert az *Öreg ember* egyik hőse földosztással harcol a kivándorlás ellen, és vén fejjel is beáll a május 1-én ünneplő budapesti munkások csapatába. Megvallom, meghökkentem e két érvet olvasva: nem bizonyítás ez, hanem kicsiny mazsolák kiszedegetése egy hatalmas és bizony eléggé avas kalácsból. Mert a két regényről kialakított összkép nem lehet kétséges egyetlen elfogulatlan olvasó előtt sem: a *De kár megvénülni*-t habkönnyű lektűrnek szánta a szerző, az *Öreg ember*... lapjain pedig saját legszemélyesebb, ám irodalmilag sajnos nem kiérlelt dilemmáival viaskodott. Azonban Vargha Balázs nemcsak mértéktelenül eltúlozza az általa kiemelt, elszigetelt részletek jelentőségét, hanem megtévesztő módon el is hallgat egy fontos mellékkörülményt. A Jókai-alteregó a regény második részében nem valami „naiv nosztalgiából” áll a tüntető munkások közé — mint ő állítja —, hanem azért, hogy könnyebben menekülhessen üldözői elől. A „nosztalgia” legföljebb abban nyilatkozik meg, hogy énekel is velük.

Végezetül: ha az öreg Jókai effajta megjegyzéseit „nagyon fontos” dokumentumnak tekintjük, azzal csak látszólag használunk klasszikus írónk kultuszának, irodalomszemléletünket azonban biztosan a legiskolásabb sematikuság vizeire kormányozzuk!

Nagy Miklós

A cikkíró válasza

Talán emlékeznek még az olvasók Jókai-cikkemre, amelyre ez a két megtisztelő hozzászólás érkezett. Azt a furcsa kettősséget bíráltam benne, amely Jókai terjesztésében és értékelésében megmutatkozik. Millió példányban kiadjuk — de az utószavakban lecsepüljük. Százezerszámra kölcsönözzük köteteit, de aggályaink vannak, hogy hasznos-e az olvasása.

Szerencsére a két hozzászólóval nem kell vitatkoznom az alapkérdésekben — mert ők sem ezekről vitatkoznak velem. De egy-két érvel, úgy érzem, tartozom nekik.

Nagy Miklóst, „tettenértem”, hogy éppen annak a regénynek utószavában ír Jókai teljes szociális vakságáról, amelyben nyomorgó agrárproletárokról, tüntető munkásokról olvashatunk. Ő azt feleli erre, hogy én túlbecsülöm a regénynek egyes jelentéktelen motívumait. Nem becsülöm túl, sőt éppen lebecsülöm. Azt írom, hogy a regény népboldogítója „elmeógyintézetből szökött paralitikus”. Tehát egyetértünk Nagy Miklóssal abban, hogy silányak ezek a szociális epizódok. Silányak, de vannak. Nagy Miklós viszont utószavában kategorikusan azt írta, hogy nincsenek. Ezért kellett azt mondanom, hogy elveti a súlykot. Nagy Miklós szerint az ő utószavában ilyen hibát találni „sematizmus”. Szerintem a népboldogításról ábrándozó szegény öreg Jókait szociális vaksággal vádolni, az a sematizmus. De ez a tévedés csak jelentéktelen epizód Nagy Miklós utószavában, amelyről cikkemben azt írtam, hogy „helyesen fejtegeti a regény megírásának közvetlen életrajzi motívumait”, s ezt lényegesen elismerem itt újra.

Kellner Béla értékes könyvtárosi tapasztalokkal egészíti ki cikkemet. Valóban hosszú utat tettünk meg a hajdani Jókai-hiánytól a mai egymilliós példányszámig. S jogos büszkeséggel mondhatja Kellner Béla, hogy ebben a fejlődésben a könyvtárosoknak is részük van.

Mint *Magyar Józsefné* egyébként helyes irányú cikkében, úgy Kellner Béla hozzászólásában is van bizonyos túlzás. Nem tartalmi, inkább stilisztikai túlzás.

Például: Jókai népszerűségéről „könnyen meggyőződhetett volna a cikk szerzője az ország bármelyik falusi, vagy városi könyvtárának futólagos vizsgálatára alapján”.

Stilisztikai túlzás az is, hogy egy mondatommal kapcsolatban, amely a „ha akadna véletlenül...” szavakkal kezdődik, tehát világosan egy feltételezett határesetet emleget — csak a következőket kéri tőlem számon:

1. az olvasószolgálati könyvtárosok passzivitásának törvényesítését,
2. nevelő törekvéseinknek és
3. második ötvenes tervünk könyvtári irányelveinek megtagadását.

Ünnepélyesen kijelenthetem, hogy láttam már falusi és városi könyvtárat belülről, hogy sosem voltam híve a könyvtárosi passzivitásnak, viszont lelkes híve vagyok ötvenes tervünk könyvtári célkitűzéseinek.

Egyezzünk meg a többiben is. Szót emeltem az ellen, hogy a kaposvári cikk egy kalap alá veszi Jókait Dumas-val. (Mellesleg: Zilahyval és Herczeggel is.) Jókai más kategória, de persze a Jókai-rajongók nem tartoznak a legfejlettebb olvasók közé. Ők is fejlődhetnek, mint ahogy minden olvasó fejlődhet s őket is segítheti a könyvtáros, mint ahogy minden olvasót segíthet tanácsaival, könyvajánlásaival.

Vargha Balázs

ÚJ KÖNYVEK A NÖVÉNYTERMESZTÉSRŐL

Az elmúlt aszályos év után a növénytermesztés nagy feladatok elé néz. Az előző évi bruttó termelési érték 21⁰/₀-os növelését kell ez évben elérnünk.

A program két súlyponti tétele a gabonatermesztés és takarmánytermelés. Az összes szántó terület 84—85⁰/₀-án kell ez évben gabonaműveket és takarmányféléket termelni. A közel két és fél millió hold gabonával bevetett területen azonban csak akkor tudjuk az előírányzott 25,5 millió kenyérgabonát megtermelni, ha az átlag terméseket holdanként búzából legalább 11,2 q-ra, rozsából legalább 7,2 q-ra emeljük. Ennek egyik előfeltétele, hogy a növénytermelés munkáit minél szakszerűbben a leghaladottabb eljárások szerint végezzük. Az eredményes munka egyik elősegítője a jó szakkönyv.

Különösen kiemelkedő jelentőségű segítséget jelent e téren *Kemenesy Ernő: A földművelés irányelvei* című könyve. A nagy gyakorlati múlttal rendelkező tudós szinte új fejezetet nyitja meg a korszerű földművelési tudományunk. Kizárólag magyar tapasztalatokon nyugvó újszerű megállapításaival a földművelés szerteágazó kérdéseit nagyonis érthető és áttekinthető egységbe foglalja. Kerüli a recepteket. Azok helyett inkább az adott viszonyok szerint alkalmazható irányelvek törvényszerűségeit tárja fel. A mű nagy érdeme még, hogy a kérdések üzemeni vonatkozásait is mindig megemlíti. Az első rész a természeti adottságokat (talaj, éghajlat), a második rész az alkalmazandó földművelési eljárásokat ismerteti.

Bár nem új mű, de a növénytermesztők kívánságára immár negyedik átdolgozott kiadásban ismét megjelent *Láng Géza: Növénytermesztés* című kézikönyve, mely a növénytermesztés minden ágával részletesen foglalkozik. A termelés és az ezzel kapcsolatos üzemi kérdések megoldásához egyaránt nagy segítséget nyújt. Az első részben a növénytermesztés agrotechnikai kérdéseit ismerteti, a továbbiakban pedig a vetőmag kiválogatásának és előkészítésének elveit tárgyalja.

Az állattenyésztés alapját képező takarmánytermelés fő célkitűzése egyrészt az olyan takarmányok termelése, melyek egységnyi területről viszonylag sok tápértéket adnak, másrészt fontos fehérjedús takarmányok nagy aránya. A legbősebb takarmányt szolgáltató növényünk a kukorica, melynek szemre és silózásra való termesztését a szántó terület mintegy 30⁰/₀-án kell ez évben végezni. És a termésátlagot legalább 14,5 q-ra kell holdanként emelni. *Kemenesy és Láng* fentebb ismertetett művei e feladatokhoz is nagy segítséget nyújtanak.

Bár nem termelési-technikai jellegű mű, mégis felhívjuk e témánál a hazai kukorica termesztek figyelmét *Balassa Iván: A magyar kukorica* című néprajzi tanulmányára. A kukorica elterjedésének kérdéseit a gazdasági rendszerbe való beilleszkedését, levéltári, történeti és nyelvezeti alapon ismerteti. A továbbiakban a kukorica művelésének mozzanatait és eszközeit mutatja be a történeti fejlődés rendjében. Részletesen tárgyalja a kukorica hasznosításának kérdését is. A mű

mindazok számára igen érdekes és hasznos olvasmány, akiket e nagy területen természetett gazdasági növényünk gazdasági- és növényföldrajzi viszonyai és gazdaságtörténeti vonatkozásai is érdekelnek.

Fehérjéjű takarmányként nálunk az évelő pillangósokat (lucerna, lóhere stb.) és a különböző hüvelyeseket (takarmányborsó, szója stb.) termesztik. Az ez évi termelési terv ezeknek a takarmányféléknek mintegy 15—20%-os növelését irányozta elő. *Székely József—Totth Jenő: Szálastakarmányok termesztése és felhasználása* című könyve sok hasznos tanáccsal segíti elő e fontos feladat megoldását. Szemlélete a modern nagyüzem szempontjait emeli ki, ezért nélkülözhetetlen kézikönyve minden vezető, irányító szakembernek, akinek az üzemi takarmánybázis megteremtése is feladata.

Gruber Ferenc: Rét és legelő című könyve (közreműk. Nagy Zoltán—Újvárosi Miklós) a mintegy 2,5 millió kat. hold kiterjedésű hazai legelő és rét terület székszerűbb művelését és hasznosítását ismerteti. Ha a „legelőgazdák” a holdanként előirányzott 2—3 q-s szénatermelési többletet el akarják érni, nélkülözhetetlen a rétek és a legelők szaksze-

rűbb ápolása, trágyázása és ahol lehet azok öntözése. Az így biztosítható 5—6 millió q évi széna többlet állattenyésztési hatása mutat rá leginkább a fenti mű jelentőségére, mely immár második kiadásában került ismét a könyvpiacra.

Az ország szántóterületének 15—16%-án a népgazdaság szempontjából fontos és az üzem arányos termelési tervét is elősegítő olyan élelmezési (burgonya, zöldség stb.) ipari (cukorrépa, rostnövények stb.) és kereskedelmi (vetőmag) növényeket kell ez évben is termelni, melyek jelentékeny tényezői a növénytermelési terv 21%-os bruttó növelésének.

Az elmúlt év tapasztalatai alapján különös jelentőséget nyert szakirodalmi termelésünkben *Barada Lajos: Burgonya-termesztés* című kis könyve, mely a Hungarofruct kiskönyvtára 14. számaként jelent meg. Az aktuális kis könyv nagy gyakorlati érzékkel mutat a burgonya-termesztés legfontosabb termelési kérdéseire. A mű első részében az általános ismertetés mellett a burgonya rendes szántóföldi termesztését írja le népszerűen. A második rész a korai burgonya termesztésével foglalkozik.

S. S. Z. F.

BIBLIOGRÁFIA

Balassa Iván: A magyar kukorica. Akadémiai, 1960.
 Barada Lajos: Burgonyatermesztés. Mezőgazdasági, 1961.
 Bernát Tivadar — Enyedi György: A magyar mezőgazdaság termelési körzetei. Mezőgazdasági, 1961.
 Az esőztető öntöző-berendezések és üzemük. Mezőgazdasági, 1960.
 Gonda Béla: A kukorica termesztése a termelőszövetkezetekben. Mezőgazdasági, 1961.
 Gruber Ferenc: Rét és legelő. Mezőgazdasági, 1960.
 Hinfner Kálmán — Papp Zsigmond: Gabona-

félék betegségei és kártevői. Mezőgazdasági, 1961.
 Kemenessy Ernő: A földművelés irányelvei. Akadémiai, 1961.
 Kurnik Ernő: A szója. Akadémiai, 1962.
 Láng Géza: Növénytermesztés. Mezőgazdasági, 1961.
 A mák és termesztése (Szerk. Unk János). Mezőgazdasági, 1961.
 Surányi János: A kukorica és termesztése. Akadémiai, 1957.
 Székely József — Totth Jenő: Szálastakarmányok termesztése és felhasználása. Mezőgazdasági, 1961.

X. SZÁZADI EVANGÉLIKUS KÖNYV?

Az *Ütikönyvek* sorozatban példaadón szép és izlélés ismertető jelent meg Budapestről. Megfelelő méltatást kapnak benne a fővárosi könyvtárai is. Innen értesülünk, hogy az Egyetemi Könyvtár világvizonylatban is páratlan ritkaságot őriz, mert *legrégebb kézirat* egy X. századi, képekkel díszített görög evangélikus könyv. Ha ez igaz volna, akkor az evangélikus vallás kezdetét az eddig tudottnál hat évszázaddal korábbra kellene tenni.

Persze az is elképzelhető, hogy csak elírásról van szó, és a könyvtár nem evangélikus, hanem evangéliumos kódexet őriz.

*

LA FONTAINE-NEK KIKAPÓS FELESEGE volt. Barátai figyelmeztették a költőt, hogy valaki nagyon feltűnően forgolódik az asszony körül.

— Nem baj — felelte La Fontaine — majd ráún, mint ahogy ráúntam én is.

PROUDHON ÉVI HATEZER FRANKÉRT kibérelt egy helyiséget, melyben munkások számára könyvesboltot akart berendezni. Eldicsékedett egyik barátjának, hogy milyen alacsony bérben sikerült megállapodnia. Barátja azonban úgy találta, hogy az évi hatezer frank túlságosan is sok.

Proudhon erre visszasietett a helyiség tulajdonosához.

— Ugy érlem, kicsi nekem ez a helyiség, uram!

— Az könnyen meglehet, de a szerződést már aláírtuk.

— Dehát hogy fogok én itt kereskedést nyitni?

— Miféle kereskedést?

— Sajttal kereskedem, nagyban.

— Sajtkereskedést akar nyitni az én házamban? Hogy a többi lakó mind elmeneküljön a sajt szaga elől? Inkább felajánlok önnek hatszáz frankot, de aztán ne is lássam önt meg a sajtját!

Proudhon a hatszáz frankot elküldte Besançon város szegényeinek.

A VILÁGIRODALMI MŰVELTSÉG FOLYÓIRATA

1956-ban indult meg, s már hetedik évfolyamában jár a NAGYVILÁG, az irodalmi műveltség egyik legfontosabb terjesztője hazánkban.

A ki tájékozódni kíván a világ — s mindenekelőtt korunk — irodalmában, nem nélkülözheti e folyóirat rendszeres olvasását. A könyvkiadók arra törekcszenek ugyan, hogy lehetőleg frissen közvetítsék hozzánk a XX. század íróinak alkotásait, munkájuk azonban a dolog természeténél fogva lassúbb ütemű, mint egy havonta beköszöntő folyóiraté, ezért egy-egy külföldi újdonságról rendszerint *előbb értesülhetünk* a *Nagyvilágból*, még mielőtt az könyvvalakban megjelennek magyarul. Emellett a kiadók — s ez is természetes — rövidebb írásokat, egy-egy novellát vagy néhány versből álló szemelvényt, nem szoktak önállóan közreadni; a folyóirat ezt megteheti, s egy-egy író már indulásakor, midőn életműve még csak kezd kikerekedni, bemutatthat, s így *szélesebb és változatosabb* képet nyújt a világ írói mozgalmairól. Továbbá: aki csak könyvekből akarja gyarapítani irodalmi műveltségét, úgy járhat, hogy esetleg éppen valamely fontosabb mű kerüli el a figyelmét, a *Nagyvilágtól* viszont *rendszeres és folyamatos* tájékoztatást kap, és segítségével szervezesebbé, arányosabbá fejlesztheti ismereteit. Végül: egy folyóirat könnyebben tudja a közönség rendelkezésére bocsátani azokat a *tudnivalókat*, életrajzi adatokat, esetleges kritikai észrevételeket, melyek egy-egy írói alkotás megértéséhez szükségesek, mint a könyvkiadás, mely végül is nem vezetheti be azt a szokást, hogy minden egyes művet kísérő tanulmánnyal fölszerelve bocsásson ki.

Már ennyiből is nyilvánvaló, hogy a folyóiratolvasás mennyire hasznos (a könyv-olvasás mellett!). Könyvtárosok számára pedig nélkülözhetetlen. A mai nagyméretű kiadói munka teljesítményét ugyanis a legszorgalmasabb olvasó is alig-alig tudja áttekinteni, s természetes, hogy csak arról vesz tudomást, amit ízlése, hajlama — és igen sokszor a véletlen — a kezébe ad. A könyvtáros azonban, akinek feladata az, hogy tanácsaival az érdeklődőknek segítségére legyen, vagy felkeltse a közömbösek érdeklődését, köteles több-kevesebb tájékozottságot szerezni az egész hazai könyvtérmeésben, s ezt folyóirat támogatása nélkül nem teheti.

A *Nagyvilág* igyekszik jól ellátni fontos és sokágú feladatát. Számonként mintegy másfélszáz lapnyi terjedelmét, érthető módon, többnyire rövidebb lélegzetű művek, elbeszélések, versek töltik meg, de gyakran közöl kisebb regényeket, drámákat is. Szerzőit rendszerint tanulmányban vagy legalább néhány ismertető sor kíséretében mutatja be; nyelvekben járatlan olvasói számára az utolsó lapon az idegen nevek kiejtését is feltünteti.

Hivatása az, hogy elsősorban a XX. század s a legfrissebb jelen íróival ismertessen meg, évfordulók alkalmával azonban régebbi klasszikusokról is megemlékezik. Figyelme egyaránt kiterjed Kelet és Nyugat felé, nem zárkózik el a távoli kultúrák elől, és különös gonddal törekszik arra, hogy szomszédaink irodalmának értékeit hozzáférhetővé tegye. Szerkesztői gyakran élnek azzal a fogással, hogy egy szám anyagának nagyobb részét egyazon ország íróinak alkotásaiból válogatják össze, s így mintegy keresztmetszetet adnak egy-egy nép irodalmáról. Legutóbb (1962 febr.) a nyugat-európai válsághangulat művészi megfogalmazásából kapunk izelítőt négy német író novellájában.

A *Nagyvilág* a realizmus képviselői mellett bemutatja a modern irodalom formabontó kísérleteit, számos különböző világnézeti áramlatát is. A sokat emlegetett és vitatott nyugati írók közül gyakran szerepel hasábjain Ionescu, Dürrenmatt, Faulkner, Heinrich Böll, Sartre, Italo Calvino stb. Egyik-másiknak nevét (pl. Tomasi di Lampedusáét) éppen a *Nagyvilág* ismertette meg először a hazai közönséggel.

A szépirodalmi részt kritikai és beszámoló jellegű rovatok egészítik ki (*Élő múlt, Tájékozódás, Kerekasztal, Folyóiratszemle, Népek hazája, Könyvekről, Krónika*). A könyvbírálatok magyarra fordított műveken kívül a legfrissebb külföldi újdonságokkal is foglalkoznak.

A könyvtáros a *Nagyvilágnak* elsősorban önmaga művelésében, irodalmi ismeretei gyarapításában veszi hasznát. Emellett *szükséges*, hogy a könyvtárlátogatóknak is kezük ügyébe adja. (Például úgy, hogy annak, aki már olvasta egy modern író valamelyik művét, a *Nagyvilágban* közölt újabb írását vagy a róla megjelent tanulmányt ajánlja; vagy fordítva: a folyóiratolvasót ellátja azoknak az íróknak a könyveivel, akikre az olvasó figyelme a lapban ráterelődött.) A *Nagyvilág* szélesen kitért aklak korunk irodalmára; segítségével a könyvtáros igényes és tájékozott olvasókat nevelhet.

L. K.

Olvadás közben

AZ IRODALMI KÖZVÉLEMÉNY ÉS A KÉTFAJTA IRODALOM

Kétfajta esztétika, kétfajta irodalom áll szemben egymással korunk irodalmában a modernség jelszavával, és keresi az olvasó együttérzését, megbecsülését. A szocialista realista irodalom s a polgári irodalom különféle irányzatai. (Természetesen éles különbséget kell tennünk a polgári irodalomtól; a dekadens, anti-humánus irodalmi megnyilvánulások nyilvánvalóan más megítélés alá esnek, mint pl. a mai kritikai realizmus alkotásai.) A könyvesboltokban és a könyvtárakban megtalálhatja a könyvvásárló vagy a könyvkölcsönző mind a szocialista, mind a polgári irodalom alkotásait. Hogyan hat ez az irodalmi közvéleményre? Hogyan kell látnunk a szocialista és a polgári irodalom „egymás mellett élésének” problémáit? Elég hatékony-e kulturális propagandánk; helyes magatartást, helyes nézeteket alakít-e ki?

Az *Irodalomtörténet* c. folyóirat egyik legutóbbi számában jelent meg *Darvas József* és *Király István* előadásának s az előadások vitájának szövege irodalmunk időszerű kérdéseiről, és találunk itt a könyvtárosok figyelmébe ajánlható fontos gondolatokat az előbb feltett kérdésekkel kapcsolatban.

Darvas József véleménye szerint például kétféle bírálható irodalmi ízlés és irodalmi ítélet van még jelen irodalmi közvéleményünkben. Az egyik a *sznob*, főképp az értelmiség egy részére jellemző ítélet, amely szinte körülrajongja, mindenestre értékén felül becsüli a mai polgári irodalom egyes írásait, alkotásait, — s közben nem veszi észre a szocialista irodalom jelentős műveit. A másik, ettől távolálló, a *kispolgárság*, gyakran a munkásság, parasztság körében jelentkező ítélet, amely a *bestsellert*, a ponyvát keresi a mai könyvekben. *Király István* külön felhívja a figyelmet, hogy az ifjúság egy részének érdeklődése helytelen irányba tolódott. Alig olvassák *Solohovot*, *Fagyjevet*, *Aragont*, annál inkább *Dürrenmattot*, *Ionescut*, *Jimenezet*.

Nem utolsó sorban kulturális propagandánkra vár a feladat, hogy segítsen ezen

a helyzeten. És itt a kulturális propaganda fogalmában benne van az irodalmi kritikától a könyvtárosi munkáig sokféle tényező együttműködése. Király többek között utal arra, hogy „kritikánk nem érzi át elég mélyen a szocialista irodalom fölényét a kritikai realizmus irodalmával szemben. A szocialista irodalom többletét szem elől téveszti.” Összehasonlítja Hemingway *Az öreg halász és a tenger* és Solohov *Emberisors* c. kisregényeit. Milyen más hatásokat bont ki a polgári és a szocialista író sok tekintetben hasonló hősökből, helyzetekből, motívumokból. Hemingway könyve is hitvallás a küzdő, bátor ember mellett, de a céltalanság, a reménytelenség légköre veszi körül az öreg halász és a tenger birkózását. Solohov könyve egészen más hatású, mert hősének tudatában és a mű atmoszférájában megvan annak „a biztos tudata, hogy az egyén mögött ott áll az emberiség; amit az egyén nem tud elvégezni, azt elvégzi a közösség... Itt ragadhatjuk meg a szocialista realizmus többletét, azt, hogy az egyénen túl érzi az emberiség, a közösség, a nép erejét. Innen halad új esztétikai kategóriák felé, a forradalmi humanizmus, a művészi távlat kérdése felé, ami fölébe emeli a kritikai realizmus mai legjelentősebb alkotásainak is.”

A modernség kérdéséről írók és olvasók körében folyó viták mögött is a kétfajta irodalom, a kétfajta szemlélet szembenállását kell meglátnunk és az igazi irodalmi modernséget ott kell keresnünk, ahol az író a mai valóság színei, az ember mai harcai felé fordítja figyelmét.

Még nem beszélhetünk olyan egységes szocialista irodalmi közvéleményről, amilyent szeretnénk. A sznobizmus éppúgy gátolja kialakulását, mint az ízléshiány. A szocialista irodalom értékeinek méltó megbecsülése és megbecsültetése az első és legfontosabb lépés, hogy túljussunk ezeken a problémákon.

P. L.

EGY ÚJSÁGÍRÓ életrajzi adatairól faggatta Mark Twaint.

— Félek — felelte a nagy humorista — hogy nem tudok pontos felvilágosítással szolgálni. Mi ugyanis ikrek voltunk. Miután megszülettünk, egyikünk belefulladt a fürdővízbe. És képzeld, sohasem derült ki, melyikünk volt az!

EGY COYER NEVEZETŰ ABBÉ hosszabb ideje vendégeskedett Voltaire ferney-i kastélyában. A nagy író szeretett volna megszabadulni tőle, ezért így szólította meg:

— Tudja, mi a különbség Don Quijote és ön között? Megmondom: Don Quijote minden vendégfogadót kastélynak nézett, ön meg minden kastélyt vendégfogadónak.

Az abbé másnap már szedte a sátorfáját.

Könyvismertetések

Ideológiai-politikai művek

A KORAI FRANCIA FELVILÁGOSODÁS

Gondolat, 258 old. 23 Ft

A XVIII. századi felvilágosodás eszméi mély és tartós hatást gyakoroltak a korabeli magyar szellemi életre. Művelt főurak, bécsi testőrtisztek és plebejus értelmiségiek egyaránt buzgón forgatták a párizsi írók könyveit, az ész szabad vizsgálódásának, az alkotmányos kormányzásnak és a vallás bírálatának elveit tanulták belőlük, s ösztönző példájuk nyomán kezdett megújulni a magyar irodalom. Montesquieu, Voltaire, Rousseau voltak a legolvasottabb szerzők, de ismerték D'Holbach, Raynal, Volney stb. műveit is. A felvilágosodás előkészítőinek írásai azonban, mivel az ő korukban hazánk még a törökkel és a függetlenségi harcokkal volt elfoglalva, nemigen jutottak el hozzánk, s később sem fordult feléjük az érdeklődés. Így aztán *A korai francia felvilágosodás* című antológia szinte csupa meglepetést kínál az olvasónak, magyarrá egyáltalán nem, vagy csak kevésbé fordított írók alkotásait.

A korai felvilágosítók munkássága idején, a XVII. század második felében, Franciaország még XIV. Lajos korlátlan uralma alatt él, és tekintélyének teljében pompázik az egyház. A súlyos gazdasági és társadalmi ellenmondások azonban már éreztetik hatásukat az irodalomban, mely egyre inkább kikezdi az abszolút világi és egyházi hatalom ideológiáját. La Bruyère az udvari erkölcs fonákságait leplezi le *Jellemrajzaiban*, s magát a királyt figyelmezteti a parasztság embertelen nyomorára; Fénelon, a *Telemachos* című államregény szerzője, az uralkodói önkényt bírálja; Saint-Evremond a jezsuiták képmutatása és a vallási türelenség ellen harcol; Fontenelle a Biblia tanításaival ellenkező világszemléletet fejtget; Saint-Pierre abbé az örök béke megvalósítására dolgoz ki tervezetet; Charles Perrault, a klasszikus meséíró az antik műveltség terméketlen utazónait támadja; Lahontan a természeti népek szabad életét állítja szembe a magántulaj-

dontól és a vallási téveszméktől megrontott európai társadalommal; végül a korszak legnagyobb francia gondolkodója, Pierre Bayle, a kételkedés módszerével szedi ízekre a teológusok állításait.

E nyolc író műveiből kiválogatott szemelvényekkel ismertet meg az *Európai Antológia* sorozat új kötete, Gorilovics Tivadar fordításában és bevezetőjével. Mindannyian igazi franciás szellemességű tollforgatók voltak, a nehezebb filozófiai mondanivalót is könnyed modorban adták elő, ezért írásaik gyűjteményét a könyvtáros alapeles körben ajánlhatja a műveltség alapelveivel már rendelkező olvasóknak.

— c s —

Meslier abbé

TESTAMENTUMA

Kossuth, 247 old. 16 Ft (Ajánlott)

Jean Meslier egy kis francia falu, Etrépigny lelkése volt. Míg élt, senki sem sejtette, hogy a jámbor és a szegények megsegítésére mindig kész pap istentagadó gondolatokat forgat fejében. Ez csak 1733-ban bekövetkezett halála után derült ki kéziratok hagyatékából, mely — hiába tüntette el egyik példányát a reimsi püspök — hamarosan számos másolatban, majd nyomtatásban is elterjedt, s a század nagy szellemei (pl. Voltaire) mint a felvilágosítás hatásos eszközt becsülték.

Meslier abbé *Testamentuma* a kor materialista gondolkodásának egyik legkövetkezetesebb terméke, az isten létét bizonygató teológiai érvek ragyogó cáfolata. „Minden, ami létezik, az anyagból veszi eredetét”, „a világot nem teremtették, az anyag önmagától mozog”: ez gondolatrendszerének saroktétele, s ebből kiindulva vezeti le, hogy „isten fogalma lehetetlenség”, és „lehetetlen meggyőződni isten léteéről”. Fejtégetései nemcsak a kereszténység és általában a tételes vallások istenfogalma ellen irányulnak; Meslier abbé szerint „a deisták istene nem kevésbé ellenmondásos, nem kevésbé az ábrándok birodalmába tartozó, mint a teológusok istene”. Ezzel a meggyőződéssel Meslier messze megelőzte legtöbb kortársát.

Műve kétszázhat rövid fejezetből áll. (A magyar kiadás, sajnos, nem tartalmazza valamennyit.) Gondolatgazdagságát néhány fejezetcím felsorolásával érzékeltethetjük: „A teológia nem egyéb, mint nyilvánvaló ellenmondások soro-

zata.” „A lélek léte képtelen feltételezés, s egy halhatatlan lélek léte még képtele-
nebb feltételezés.” „Nem igaz, hogy a
materializmus megszegyenítő az emberi-
ségre nézve.” „A hittitkok képtelenségek
és haszontalanságok, melyek egyedül a
papok érdekeit szolgálják.” „Semmi sem
bizonyítja a csodák megtörténtét.” „Az
erkölcsnek és az erénynek egyáltalán
nincs szüksége a vallásra.” „A keresz-
ténység csak a zsarnokság révén terjedt
el, melynek, mint minden vallás, a leg-
erősebb támasza.” „Nem igaz az a szüm-
telenül hangoztatott nézet, hogy a nép-
nek szüksége van a vallásra.” Mindezt
a szerző közérthető módon, szellemes stí-
lusban tárgyalja.

Meslier abbé írása most szólal meg
először magyarul, Nagy Géza tolmácsolá-
sában. A fordító nem ismeri eléggé a
sajátos egyházi kifejezéseket, s ezért,
meg hanyagságból, többször hibát vét.
Pl.: „le droit divin des princes” — he-
lyesen: „az uralkodók isten kegyelméből
való joga” — Nagy Géza fordításában:
„A papok (?) istentől való joga”. Többet
is idézhetnénk; e fontos munka nagyobb
fordítói gondot igényelt volna.

A könyvtáros ne tekintse Meslier abbé
Testamentumát történelmi kuriózumnak;
ma is eleven, meggyőző erejű mű az, ki-
vánatos, hogy érvei a legszélesebb kör-
ben elterjedjenek.

— á —

Fritz Baade

VERSENYFUTÁS A 2000-İK ÉVIG

Közgazdasági és Jogi, 250 old. 31 Ft (Ajánlott)

Kicsoda Fritz Baade, ennek az izgal-
mas, a széles olvasóközönség érdeklődé-
sére számot tartó közgazdasági tanul-
mánynak szerzője? A marxizmussal ro-
konszenvező professzor talán, aki a kom-
munistákkal egyező módon látja a két
rendszer közötti békés versenynek és a
világpolitikának nagy időszerű kérdéseit?
Távolról sem. Baade, a kieli világgazda-
sági intézet igazgatója, keresztény és koz-
mopolita, akit a világgazdaság kérdéseinek
átfogó ismerete és humanizmusa emel a nyugatnémet revansizmus és na-
cionalizmus korlátoltságai fölé. A nyugat-
német hadsereg atomfelfegyverzését sür-
gető hivatalos politikával és a neonaciz-
mus gyűlölködő uszításával szemben az
értelem szavát bátran szembeszegező
polgár, feltétlen híve a tőkés társadalmi
rendnek.

Az emberiség évezredek óta versenyt
fut az éhséggel, s az első világtörténelmi
jelentőségű győzelmet akkor aratta, ami-
kor felhagyott a kannibalizmussal. De ez

csak félgyőzelem volt. A kannibalizmus
tovább élt a vadászó, pásztorkodó, föld-
művelő törzsek és népek egymás elleni
háborúiban, ha nem is eredeti, legviassa-
taszítóbb formájában. Am az emberiség
nem folytathatta tovább a kannibaliz-
musnak ezt a „modern” változatát sem.
Nemcsak azért, mert nincs oka rá: a tech-
nikai haladás bőségesen biztosíthatná az
élelmet még tízszer annyi ember számára
is, mint amennyi a Föld lakóinak a szá-
ma, hanem azért is fel kell hagyni a há-
borúval, mert a háború mai technikájá-
nak alkalmazása az emberi faj teljes pusztulá-
sára vezetne. Az örültség és az érte-
lem párviadala folyik az atomháború és
a teljes leszerelés alternatívája körül.
Fiaink és unokáink valóságos földi para-
dicsomban fognak élni a 2000-ik évben,
ha az emberiségnek sikerül végső győzel-
met aratni a modern kannibalizmus sötét
erői felett. — Ez Baade könyvének alap-
gondolata.

Így azután számára eldöntött kérdés,
hogy a megosztott világ két része közötti
versenynek békésnek kell lennie. A fő-
kérdés, milyen lehetőségei és kilátásai
vannak a békés versenynek?

A békés verseny lehetősége akkor áll
fenn, ha rohamosan szaporodó emberi fa-
junk képes önmagát élelemmel, energiá-
val, acéllal, s a modern élet egyéb anya-
gi feltételeivel kielégítően ellátni, s a
szükség nem ösztönzi a népeket rabló
háborúk folytatására. Baade ezért először
azt vizsgálja, van-e valamilyen törvény-
szerűsége a népesség növekedésének, nem
Malthus új követőinek van-e igazuk, akik
a háború elkerülhetetlenségét a Föld né-
pességének az élelmiszertermelésnél
gyorsabb növekedésével magyarázzák?
Az emberiség ugyan egyre gyorsuló
ütemben növekedett eddigi történelme
során — pl. idősámításunk kezdetétől
900 évre volt szükség a népesség megké-
szereződéséhez (160 millióról 320 millió-
ra), most pedig négy évtized alatt több
mint duplájára növekszik —, de ez a fo-
lyamat (a nyugati népek népességének
példájával igazolja) meglapul és éssze-
rű méretet ölt a civilizáció és jólét tér-
hódításával. Am a világ élelmiszertarta-
lékai olyan bőségesek, — mutat rá Baade
könyvének legérdekesebb fejezeteiben, —
hogy akár 30 milliárd ember bőséges el-
látását is fedezni tudjuk, az ipari és a
mezőgazdasági termelés mai technikájá-
val is. A világ energiatermelésének és
acélgazdaságának fejlődése szintén biz-
tosítja a magasán civilizált életmódot, és-
pedig nemcsak Nyugaton, hanem Keleten
is, a Szovjetunióban és Kínában, ahol —
ez Baade fennhangoztatott meggyőző-
dése — megteremtették a Nyugatonál sok-
kal gyorsabb fejlődés feltételeit.

Ami pedig a Nyugat és a Kelet közötti békés verseny kilátásait illeti? Baade az igazságot mondja olvasóinak: „... a világ súlypontja nemcsak az emberek nagyobb száma miatt, hanem *gazdasági potenciál tekintetében is a keleti világra tevődik át.*”

A világgazdaság és világpolitika nagy összefüggéseiben tájékozódni kívánó olvasók számára ajánljuk.

D.

Szépirodalmi művek

Sarkadi Imre

A G Y Á V A

Szépirodalmi, 171 old. 13,50 Ft (Ajánlott)

Az író hirtelen halála, negyvenes éveinek elején, erős tehetség kibontakozásától fosztotta meg irodalmunkat.

Sarkadi Imre előbb mint újságíró szerzett nevet magának, publicisztikai tanulmányaiival, színikritikákkal, riportokkal. Első regénye (*Gál János útja*, 1950) Móricz Zsigmond követőjének mutatta, aki még nem tud — vagy nem is akar — elszakadni mestere módszereitől, de már ebben az írásában is feltűnt éles megfigyelő képessége, mellyel a nagy történelmi választóvonal — 1945 — után újjáalakuló paraszti életet vizsgálta. A paraszti világ ábrázolása sokáig foglalkoztatta írói szándékát novellákban (*Tanyasi dúvad*, 1953, *Verébdűlő*, 1954, *Elmaradt találkozás*, 1956), regényben (*Rozi*, 1951), színművekben (*Út a tanyákról*, *Szeptember*) egyaránt. A magyar film egyik legnagyobb sikere — a *Körhinta* — is Sarkadi nevéhez fűződik, az ő falusi élményvilágából támadt.

Tehetsége, úgy látszik, leginkább drámai művek alkotására volt teremtve. Novelláiban is nyomon követhető a drámai sűrítésre, az ellentétek összecsapásának ábrázolására való készség erősödése. A tragikum iránt fogékony írói hajlama, melyet töprengő, nyugtalan, inkább viaskodó, mintsem megalkuvó kedély táplált, utolsó éveiben már szűknek érezte művészi korábban bejárt tájait, s új témákkal kísérletezett. Nem azt mondjuk, hogy paraszti szereplőit értelmiségekkel cserélte fel, mert Sarkadi nem egy-egy réteg merev képleteinek, hanem *embereknek* ábrázolását tartotta feladatának; pályafutása végső fordulatát nem csupán témaváltás, hanem a művészi elmélyülés próbája is volt.

Halála után bemutatott színműve, az *Elveszett paradicsom*, és utolsó kis regénye, *A gyáva*, tanúskodik erről.

A regény főszereplője egy szobrász fiatal felesége. Kitűnő anyagi körülmények között, szellemes, kicsit léha művészek szórakoztató társaságában él, kényelmesen és gondtalanul, autója, mindene megvan, csupán egy hiányzik neki: az, amiért élni érdemes, valami erős szenvedély, nagy cél, értelmes munka, mely betölti, s megemesíti a lelket. A véletlen fölkínálja neki a lehetőséget, hogy széttörje tartalmatlan és mihaszna élete únt kerekeit: egy kalandnak indult szerelem kigyújtja benne az igazi szenvedélyt, mely egyszersmind sorsa megváltoztatásának vágya is. De az asszony a döntő órában gyengének, *gyávának* bizonyul: visszariad attól, hogy a vidéki gépállomás mérnökehez kösse magát, s a tevékeny, de egyhangúbb élet elől visszamenekül az üres, de csillogó kitaratottság langyos üvegházába, kisszerű, semmire sem becsült férje mellé.

E sodró erejű művészettel megírt történet nem csupán kitűnő jellemrajz, több, mint egy érdekes lélektani eset históriája; mondanivalója korunk nagy erkölcsfilozófiai kérdésének elevenébe vág; az író, aki ezzel a művével búcsúzott el a világtól, melyben a maga számára nem talált megoldást, az emberhez méltó élet eszményére igazítja szemünket.

— k —

Tersánszky Józsi Jenő

LEGENDA A NYŰL-
PAPRIKÁSRÓL

Magvető, 275 old. 21,50 Ft (Törzsanyag)

Új kiadásban kerül az olvasó kezébe Tersánszky kisregénye, a Kakuk Marci után talán a legnagyobb sikert arató műve. Újra életre kel és olvasója szívébe lopózik Gazi, a falu szájalomraméltó, kissé eszelős, de nemesszívú számkivettje. Kakuk Marci távoli irodalmi rokona ő, a társadalom peremvidékének kitalasztottja, a kisemberek szürke családjában is a legmegalázottabbak közül való. Az elesettség mélységének olyan megtiportja, aki számára a legnagyobb vágy, egy tál párolgó nyúlparikás is beteljesületlen lázalom marad. Tersánszky az érző szívet, a primitívségben is megnyilvánuló emberséget kutatja és találja meg Gázsiban. Együttérző részvéte írói igazságszolgáltatást nyújt neki: polgárjogot biztosít számára az embersorsban élők között. Gazi „happyend”-es megoldással az uradalom sertésállományának megbecsült gondozója lesz.

Az ironikus „karrier-történet” finoman árnyalt írói eszközökkel, de leginkább a népmesei csodás elemek halmozásával válik társadalombírálóvá. Ter-

sánszky csipős ironiája fejeződik ki abban, hogy hányféle véletlennek, milyen csodáknak kell összehalmozódniok ahhoz, hogy Gázi „tisztos” polgárrá váljék! Szükség van ehhez a sok között egy példátlanul okos nyuszi csodás megjelenésére, vagy egy grófkisasszony pillanatnyi szeszélyére.

Happyend, csodás elemek a társadalmi igazságszolgáltatás érdekében... Nem a realizmus jellemző jegyei. Tegyük azonban mindjárt hozzá, hogy Tersánszky nem is realista regényt írt Gázsiról, hanem érzelmetli *mesét*, vagy *legendát*, ahogy a cím is mutatja. Elégge bizonyítja ezt a népmesei hangvétel, a kivételességek erőteljes hangsúlyozása, s ez csendül ki az epilógusból is: „Tudom én, hogy egy ilyen Gázsit sosem tartanak méltónak arra, hogy ott szerepeljen a lélek nemességének, béketűrésnek, vértanúságnak, igazságnak, vidámságnak hivatalosan nyilvántartott nagyjai között!... Azért adtam, demonstrációképpen a „Legenda címet a Gázi történetnek...”

A kötetben még két kisregény kapott helyet. „A repülő család” hangulatában nem is idegen a „Legendá”-tól. A regény fő mozgatója itt is Tersánszky meleg együttérzése az elesett emberek iránt. Mister Fred akrobata csodálatos tündöklése és szomorú hanyatlása adja a cselekmény magját. A regény Fred lelki egyensúlyának megtalálásával és a közösségbe való beilleszkedésével zárul. A „Forradalom a jég között” ironikus állattörténet, „emberül” gondolkodó grönlandi bukókcacsák pesti viszontagságainak története. Színvonalában nem éri el a kötet másik két darabját.

Gönczi Imre

Sótér István

B Ű N B E E S É S

Magvető, 660 old. 36 Ft (Ajánlott)

Sótér István egy évtizeden át csak irodalomtörténeti munkákat, kritikákat publikált, amelyeket a marxista irodalomtudós elmélyültsége, a finom elemző készség és a stílus eleganciája jellemzett. Az író Sótér munkáival sokáig nem találkozhattunk. A legutóbbi időben megjelent elbeszéléskötete, útirajzai és most — átdolgozott formában — kiadott (először 1947-ben jelent meg) *Bűnbeesés* című regénye mutatnak arra, hogy a tudós Sótér Istvánban tovább él az író.

A fiatalabbak talán már nem emlékeznek régebbi regényeire (*Fellegjárás*, *Tempomrablók*, *Kíséret*, *Hídszakadás*), amelyeknek legnagyobb értéke a vesztébe

rohanó polgárság intellektuális és lélektani gazdagságú ábrázolása volt. Nem véletlen azonban, hogy régebbi regényei közül — az új kiadás előszavának tanúsága szerint — éppen a *Bűnbeesést* választotta egy érdekes, a magyar polgárság útját bemutató regényciklus kiindulópontjaként. Ez a regény szinte körképe a háború előtti magyar polgárság egyes rétegeinek, típusainak. De szükség volt a régebbi regény átdolgozására: úgy érezte, kötelessége levonni szereplői sorsának, jellemének rajzában azokat a tanulságokat, „amelyek a mi életünkben, a mi történelmünkben világosodtak meg számunkra”.

A regény alakjai: A Rosty-fiúk, Marton, Mervel, az újságíró Jankovits, a narodnyik Csontó és nem utolsó sorban Sótér ragyogó megrajzolt nőalakjai mind hitelesen 1938-ból, a háború előtti Magyarország utolsó esztendejéből valók. Nincs helyünk a mű behatóbb elemzésére, csak egyetlen vonására szeretnénk itt utalni, amely valószínűleg széles körben népszerű és keresett regénnyé teszi majd a *Bűnbeesést*. Sótér meseszövege és főképp jellemzési módja, nagyon érdekesen és merész eredetiséggel vegyít romantikus eszközöket a modern francia regény legjobb vívmányaival.

P. L.

Sásdi Sándor

A H A R M A D I K E L M E G Y

Szépirodalmi, 475 old. 27 Ft (Ajánlott)

A két világháború közti időszakban, szegényparaszti környezetben játszódik: Sásdi Sándor könyvének cselekménye. Két fiatal, Bódog és Magdi életregényeként indul, akik kemény küzdelmet vívnak azért, hogy összeházasodhassanak. A férfi távoli vasútépítkezéseken vállal munkát, a leány pedig szolgálóként Budapestet is megjárja. Szűkös lehetőségeik ellenére is felhőtlen lenne boldogságuk, ha Magdi meg nem kapná a tüdőbajt. A dolgoz fiatalasszony ettől kezdve sorvadni kezd, s Bódog ismét nyaka közé veszi a világot, hogy megfeszített munka árán feleségének nyugodt körülményeket teremtsen a gyógyuláshoz. Munkahelyén ismeri meg Bözsit, a kántinoséknál élő apátlan-anyátlan árvát. A leányt — hibát követett el — el akarják úzni, s Bódog, részint száanalomból, részint számításból — jó segítsége, gondozója lesz Magdinak! — magával viszi. A kis félszeg penészvirág, akin eddig mindenki csak rügött egyet, új körülményei közt jóképű, egészséges, életvidám teremtéssé fejlődik. Bódog beleszeret, s a leány viszonozza érzéseit. A beteg előtt csak ideig-óráig titko-

lózhatnak; rájön az igazságra, s eltökéli, hogy félreáll útjából. Nem vigyáz ezentúl magára, nem veszi be orvosságait, s amikor a másik kettő észreveszi önvészto szándékát — már menthetetlen.

Első pillantásra úgy tűnik, hogy a szerző a polgári regényekből jól ismert házassági háromszöget plántálja át új környezetbe, holott ez csak felületi hasonlóság. Nem egy morális probléma átültetési kísérlete folyik szemünk előtt, amelyhez csak kulisszaként szolgál a szegény-paraszti világ környező képe. Éppen ellenkezőleg: a szereplők cselekedeteire is ez a társadalmi **atmoszféra** hat, a történet alakulását is ez a közeg determinálja. Bódog és Bözsi emberségéhez nem férhet kétség szerelmes önzésük ellenére sem: nem a kaland, a szórakozás vágya kergeti őket egymás karjaiba; csókjaik mézét nemcsak a titkolózás, hanem a lelkiismeretfurdalás is megkeseríti. Egymásra találásuk törvényszerű, s bármilyen különösen hangzik: a paraszti sors diktálja így. Magdít betegsége megakadályozza abban, hogy a falu fogalmai szerint igazi élettárs lehessen, hiszen nem lehet gyermeke, s férjét inkább hátráltatja, mint segíti munkájában. Tehetetlen kölöncnek számít ön maga és a falu szemében. Az emberek sajnálkozása nem annyira neki, az elesettnek szól, mint Bódognak, aki „bevásárolt” a mellbeteg asszonnyal. A mostoha élet nem tűri a szép érzéseket, sem a romantikus gesztusokat. A regénynek ez a legfőbb művészi felismerése, így tudja elkerülni a színpadias-patétikus megoldás veszélyét: nem a leány megy el, akire a férfinek szüksége van, hanem a magával tehetetlen asszony. A csomót maga az élet bogozza ki, irgalom nélkül, de realizisztikusan, mert kegyetlen kornak a törvényei is kegyetlenek, s ezek szerint az a harmadik, aki felesleges.

A könyv — bár egy-két részlet-megoldással adós marad, s ez az ábrázolás művészi hitelét gyengíti (pl. Bözsi alakját nem tudja úgy megrajzolni, hogy az olvasó a korábban egészséges Magdival egyenrangú versenytársnak érezhesse) — alapjában jól oldotta meg feladatát. Érzékletes képet adott a Horthy-korszakbeli paraszti lét sivárságáról, az igazi emberi érzéseket eltorzító hatásáról.

Szappanos Balázs

Victor Hugo

R A J N A I U T A Z Á S

Táncsics, 316 old. 20,50 Ft (Ajánlott)

Victor Hugo (1802—1885) a legváltozatosabb francia költő, a termékeny író és drámaíró a világirodalomban páratlan bőséggel ontotta írásait. A tizenkilence-

dik század legnagyobbjai közül való. Műveit szinte megjelenésükkkel egyidőben fordították magyarra, a mai olvasók nemcsak a könyvek, hanem a film révén is ismerik őt.

A Rajnai utazás, rövidített alakban tartalmazza a nagy író terjedelmes úti-naplóját, Rajna menti kétéves utazásáról (1838—39).

Az úti beszámoló feleleveníti a partmenti romok és városok régmúlt történetét és a környékről szóló mondákat. Valóságos és képzelt események váltakoznak az útleírásban, különösen kiemelkedik a hős Pécopin lovag és a szép Baldur romantikus története. A hangulatos leírásokból élénk tárul a korabeli Rajna-környék képe, a pontos és részletes beszámoló elvezetnek Költőtől Schaffhausenig. Megismerjük a Rajna csodálatosan félelmetes vízesését, műemlékek tömegét és számtalan egyéb adatot. Nemcsak Hugo írásművészete, szellemessége és kedves humora teszik méltóvá ezt a művet arra, hogy a mai olvasók is kézbe vegyék, hanem érdekes annak tanulmányozása is, hogy mi maradt meg és mi pusztult el a több mint százhusz évvel ezelőtti világból. A könyvet az útleírások kedvelőin kívül ajánlani kell azoknak az olvasóknak is, akik szívesen forgatják a történelmi vonatkozású és korrajzot tartalmazó munkákat. A Rajnai utazás rengeteg ismeretanyagot nyújt és elolvasása minden olvasó számára maradandó élményt jelent.

Rubóczky István

Carducci

V Á L O G A T O T T V E R S E I

Európa, 143 old. 20 Ft.

Giosué Carducci válogatott versei vannak előttünk Nemeskürty István utószavával és szerkesztésében, tizenhárom költőnk fordításában. Giosué Carducci a múlt század második felében Olaszország reprezentatív költője és az olasz irodalmi élet elismert vezetője volt. Modern érzéseket dalolt, amelyek latim redőzetű tógát szerettek ölteni, mint Babits Mihálynál, akire a Klasszikus álmokban, de az Óda a bűnhöz című versekben is hatott, mint ahogy Juhász Gyulának francia forradalmi szonett-füzere sem jött volna létre Carducci híres, szép tizenkét szonettje, a *Ça ira* nélkül.

Carducci demokrata volt, szerette a szabadságot és a békét, olykor mennydörgött Cavour méltatlan utódai ellen — „Rómát vártuk és Bizáncot kaptuk” —, akik nem voltak elég radikálisak számára. De ő maga is részben áldozata annak a lány légkörnek, mely körülvette, annak

a könnyedségnek rabja, amellyel ebben az időben Itáliában és egész Európában egymással ellentétes eszméket és érdekeket egyeztettek. Leopardival és Manzoni-val nem lehet egy síkra helyezni, de művészete gyakran megragadó, erkölcsi és politikai tamítása egészséges és világos. Tisztelte a francia forradalmat, nem szerette az egyházat, — ha olykor el is lágyult egy campanile harangszavára az alkonyati tájban, — s megírta a híres Sztán himnuszt, az Ész dicsőítését: „Üdvözlégy, ó Sztán! Szent forradalmunk, — Értelem végtelen bosszúja, kardunk”. Ez az Inno a Satana nem Baudelaire dekadens sztánjához íródott, hanem a haladó és pozitivistá sztánhoz, az értelem bosszúálló erejéhez.

Carducci a zsarnokokat és hódítókat gyűlölte. Caesart is bitorló zsarnoknak tartotta, szíve Brutushoz húzott. Írja is, hogy soha új caesarizmus nem lesz Itáliában, amiben keservesen csalódott volna, ha megéri. Róma számára a polgári szabadság antik szimbóluma volt. A kereszténységgel szemben új pogányságot hirdetett, de ez olyan hideg volt, mint egykor az új klasszikus szobrászművészet, Canova, vagy méginkább Thorwaldsen. Hazájában szeretetreméltó földet szeretett, mely a középkornak a német hódító császárokat megfékező szabad városállamait és a risorgimento új Itáliáját, a költészet és rajongás leányát egyesítette. Az Alpeselek és a tenger közötti Itália történeti valóság volt számára, de mindig azt akarta, hogy hadserege csak a haza védelmére szolgáljon és senkit soha ne fenyegetsen.

Egész költészetének mintegy összefoglalása az Inno del amore, a Szeretet himnusza, mely sajnós, hiányzik a kötetből, s melyben kimondja életérzését: „Mi túlságosan gyűlöltünk és szenvedtünk: szeressetek! — A világ szép és szent a jövőendő.”

Katona Jenő

Prezihov Voranc

FÖLDINDULÁS

Európa, 446 old. 34 Ft (Törzsanyag)

A szerző (1893—1950) igazi neve Lovro Kuhar. Szlovén paraszt származású. Az első világháború előtt Bécsben végzett mezőgazdasági főiskolát és ekkor került kapcsolatba a munkásmozgalommal. Végigjárja egész Európát, 1934-ben a munkásság felkelése ismét Bécsben találja. Bebörtönzik, majd hazatér. Hazája náci megszállása idején elfogják és végiglakja a legszörnyűbb koncentrációs táborokat. A felszabadulás után a deportálás idején szerzett betegségekben hal meg.

Életműve egy kötetre való kitűnő novella és három regény. Ezek közül talán a legjelentősebb a „Földindulás” amelynek eredeti címe: Jamnica.

Jamnica képzletbeli szlovén falu. Lakosainak száma még az ezret sem éri el. A regény — Jamnica regénye — a két világháború között játszódik. A szerző felrajzolja a falu osztálytagozódását, a gazdag Munk és Bunk család és a falu szegényei közti ellentétet, az úrnak nevelt parasztfiú és az ipari munkássá lett ivadék egyformán jelentkező földhétségét. Megmutatja a városi és a falusi szegény közti látszólagos szakadékot és azt a valódit, amely a szipolyozó banktőke, a mögötte álló államhatalom és a harmincas évek válságba hulló faluja közt van. A mindvégig élénk cselekményű és a falu minden rezdülését híven ábrázoló regény a falusi és városi szegénység összefogásának egy kezdetleges jelével, a bebörtönözött agitátorért való kiállással ér véget.

A regénynek komoly irodalmi és világnézeti értéke van. Aránylag szűkszavú, puritán stílussal, szinte teljesen frázismentesen úgy festi a falu mindennapját, hogy az olvasó előtt kitarulnak a legváltozatosabb jellemek, megérti vívódásukat, acsarkodásukat, szerelmüket, mulatóságait és gyászukat, látja, hogyan vezet minden igyekezetük a szükségképpen megsemmisülésbe.

Az igazán nagy mű irodalmi értékének az az egyik próbaköve, hogyan tudja típusá tenni az egyént és fordítva, hogyan tud tipikus elemeket úgy ábrázolni, hogy ezektől az alakok ne váljanak élettelenné. Ezt a kettős feladatot pompásan oldja meg a szerző. A szereplő alakok mindegyikének élettörténete, magatartása teljesen egyéni, ugyanakkor mindegyik szereplőben voltaképpen Európa parasztságának sorsát írja meg a harmincas évek nagy válságában.

Igazán és belülről realista. Egy percre, egy mondatra sem érzünk külső ráaggatottságot, agitációs szövegeket és éppen ezért agitál hatásosan a maga önmérséklő nyelvén. Csuka Zoltán fordítása kitűnő. Választékosabb ízlésű, az olvasásban igényesebb olvasónak kell ajánlani.

Faragó László

Louis Aragon

SZIGET A SZAJNÁN

Európa, 610 old. 45 Ft (Ajánlott)

Louis Aragont a kiváló kommunista író és költőt ma már nemcsak Franciaország, hanem az egész világ legjobb írói között tartják számon.

„Sziget a Szajrán” című nagy regényét, amely tulajdonképpen „Való világ” cik-

lusának negyedik kötete, 1940—43 között írta, s franciául először 1945-ben adták ki. Aragon maga is „legkedvesebb gyermeké”-nek nevezte ezt a könyvét, amely egy eszményien szép és tragikus szerelem magasrendű művészi eszközökkel megírt története, s a huszas évek Franciaországának nagyszerű korrajza.

A regény, a húsz évvel később lejátsszó-dó „Epilogus”-tól eltekintve voltaképpen néhány ember rövid időre egybefonódó életéről szól, s mégis egész korszakot jelenít meg. Az első világháborúból hazatérő Aurélien Leurtillois nem tudja megtalálni helyét a békés életben. A nagypolgári családba született fiú, akit a háború évekre kivetett környezetéből, hazatérve teljesen újat tévesztve vállalja a hozzá hasonlóké üres, felületes életét.

Sodródik a két világháború közötti Páris örömei: könnyű szerelmek, mulatók, bárók, bálók és kabarék között, amíg találkozik Bérénice Morel-vel. Az asszony vidéki patikus felesége, aki pár napra jött fel Párisba, a hirtelen kibontakozó csodálatos szerelem olyan mindent elszópró erővel ragadja magával a két embert, mint a fergeteg. Pár napjuk van csak s azt is megrontja a körülöttük kavargó világ romlottsága, a tévutak és félreértések bonyolult szövevénye. Válniuk kell, de mindkettőt egy életen át elkíséri ez a szerelem, s talán ha egy tisztább társadalomban élhének, boldogságukat is megtalálhatnák.

„Talán”, mert ez a két halálosan szerelmes ember két külön világból való, s Bérénice eszményeinek tisztasága, s a sebzetlelkű fiú tétova bizonytalansága előbb-utóbb elválasztaná őket egymástól. Az „Epilogus”-ban már mindez félreérthetetlen. Aurélien az évek múltával visszatért a polgári élet korlátai közé, a családi üzem biztonságába, s amikor a második világháború odaveti Bérénice városába, már csak menekülni akar a harc viszontagságai elől. Az asszony pedig lángoló hazafiságában kíméletlen szavakkal ostromozza a megalkuvást, s a végsőkig tartó harcot hirdeti. Lelkileg már teljesen idegenek, amikor német golyók a férfi karjaiban oltják ki Bérénice életét.

Az író a két szerelmes történetét mindvégig elbűvölő festői képekkel teszi feledhetlenné. Aurélien és Bérénice mellé harmadik főszereplő is társul: az örök Páris. Csodálatos hangulataival, szépségével, s feledhetetlen színeivel. Szent Lajos szigete, ahol Aurélien lakik, mint a hajó orra fűródik a Szajna habjaiba, s keskeny magas háza teraszáról alkonyatkor tűnékeny párában úszik, majd színes fényreklámokat villant fel a város. Bérénice sétái során új és új fel-

fedezésekre indul. Páris ismeretlen világgé tárja ki előtte szépségét: egy-egy tér, utca, boulevard más-más embertípusokat, életformákat, s épületeiben még más-más korszakokat is mutat. A kép mindig más, de az író egy impresszionista festő elragadtatásával rögzíti változó színeit. A decemberi égbolt szürkése a Bois felett, s Monet kertjeinek különös kék és sárga virágai, hol bánatos szomorúsággal, hol az élet sokrétű szépségének ragyogásával kísérik a két szerelmes útjait.

Ki tudná felsorolni a művészi megjelölítés ezernyi varázslatos eszközt, amellyel ez a nagyszerű író az élet és a város gazdag szépségét teríti az olvasó elé.

Az, hogy Aragon nagyszerű könyve magyar nyelven is megőrizte stílusának érzékletes elevevését, s művészi szépségét, Szekeres György kiváló fordításának köszönhető.

Lipták Gábor

Francisc Munteanu

A BOLDOG KERESKEDŐ

Európa, 247 old. 15,50 Ft (Ajánlott)

A tehetséges erdélyi román író most megjelent regényében ugyanarra a kérdésre keres feleletet, mint korábbi sikeres, a Modern Könyvtár sorozatban magyarul is kiadott kisregényében, a Pacsirtában. Azt vizsgálja, mi minden rakódik le egy-egy jellegzetes dél-erdélyi kispolgár lelkében a két világháború között, marad-e ezeknek az embereknek elég erejük arra, hogy a háború után élni tudjanak a „nagy lehetőséggel”, a tisztább és emberibb élet megteremtésének lehetőségével. A Pacsirta két hozzá méltatlan férfi között ingadozó tanítónője meg tudja tenni az elhatározó lépést, a Boldog kereskedő hőse, Laurentiu Barna nem.

Munteanu regényhőse az a sehová sem tartozó ember, akivel a dolgok megtörténnek, és aki sohasem cselekszik. Ez az óvatos kispolgári sehová-sem-tartozás ad ugyan valamelyes biztonságot, de csak annyit, hogy Laurentiu, mint a macska, mindig talpra essék, mindig újra tudja kezdeni szennykes kis vállalkozásait. Megváltozni képtelen, még a legkínálkozóbb alkalmat is elszalasztja.

Francisc Munteanu nagy mesélőkedvvel ismert meg bennünket főhőse sorásával. Nagyon finoman szatirikus, eleven regényében minden ekörül a jelentéktelen figura körül kavarog — de ez a figura valóságos írói telitalálat: jellegzetes, érdekes és hiteles. Az események vásári forgatagában különben számtalan jól megrajzolt mellékszereplő nyüzsög, rop-

pant életszerűvé téve a regényt. Az ilyen, mesélőkészségre és változatos cselekményre alapozott történetek gyakran válnak felületessé, könnyen tolkodhatnak az előtérbe jóízű, de lényegtelen részletek. Munteanu sikeresen kerüli el ezeket a veszélyes csapdákat — legfeljebb a bukaresti lokáletet leírását érezzük szokványosabbnak. A kispolgárt szokásaival és környezetével együtt számtalanszor megírták már, a Boldog kereskedő régi ismerősünk, Munteanut azonban rokon-szenves írói álasfoglalása, a regény sorain állandóan átérződő őszintesége és játékos jókedve mindvégig megóvta a sablonoságtól.

Olvasóink még mindig elég kevésbé ismerik a szomszéd népek mai irodalmát. A Boldog kereskedő Botár Béla fordításában bizvást számíthat sikerre a felnőtt olvasók között.

Katona Tamás

Ifjúsági és gyermekirodalom

Nagy István

ACSÉK TÁBORT VERNEK

Szépirodalmi, 431 old. 26 Ft (Törzsanyag)

Nagy István a negyvenes évek elején a „Szomszédtság nevében” című harcos, forradalmi szellemű művével keltett feltűnést, majd az Oltjánok unokái c. regényének megjelenésével a romániai magyar prózairodalom jelentős egyéniségévé emelkedett. 1904-ben született. Munkás származású, munkáshőseiről személyes élményei alapján ír, ez adja hitelességét és művészi erejét. — A felszabadulás után művészete tovább mélyült. Irodalmi műveiben éppúgy, mint közéleti tevékenységével a nemzetiségek közötti testvériség meggyőződéses hirdetője. Felszabadulás után megjelent művei közül nálunk is jól ismert a „Legmagasabb hófokon” c. munkástárgyú regénye és a „Huszonöt év” címen megjelent novelláskötete.

Az „*Ácsék tábort vernek*” nem első ifjúsági regénye, de mind témája, mind művészi megformálása szempontjából külön figyelmet érdemel. A téma —, a pionírok nyári táborozása nem új ugyan, sőt talán legtöbb ifjúsági író ezt dolgozta föl elsősorban az iskolai témák közül, mégis újjá válik az író tolla alatt. Orosz Béla, a táborvezető tanár ugyanis nem

a nyári pihenést, szórakozást, romantikus kalandokat látja elsősorban ebben a feladatában. Olyan táborozást szervez, amely az első naptól az utolsóig szorgos munkában, tevékenységben telik el. A pionírok már hónapokkal előbb fölkészülnek. Megtanulják hogyan kell sátot verni, karót hegyezni, fűrészelni, ásni, őrséget állni, hasznos kiránduláson részt venni és sok minden mást is, mert sátorvárost építenek majd kint a hegyek közt. Persze ez nem azt jelenti, hogy az író lemond az ifjúsági regényekben annyira kedvelt kalandosságról, hiszen a táborozás mindenképpen sokféle izgalmat rejt, s ott van velük Lajka is, Orosz Béla hatalmas farkaskutyája. Vele még érdekesebbé válik a táborozás, mert az írónak sajátos kalandok szövésére ad lehetőséget. Csakhogy ezek a kalandok egyúttal tudatosan nevelői célokat szolgálnak. Az emberi élet célja, öröme a tevékenység. A szocialista célokért való munkálkodást hirdeti az író. A különböző típusú jellemeket úgy állítja szembe, a helyzeteket úgy alakítja, hogy azokból elkerülhetetlenül vonjuk le a tanulságokat. Az olvasó összehasonlíthatja pl. az Ács család életét a velük egy házban lakó mérnökék, különösen a régi úriasszonyt játszó mérnökne és affekta, cicomázkodó lánya életével —, a pionírok egészséges, lelkesedéssel teli tevékenységét a nagymama által agyonkényeztetett kis Gézukáéval, majd a táborozás alatt a céltudatos, a gyermekekkel együtt élő Orosz Bélát a szomszédokban nyaraló másik csoport felelőtlen, csak saját kényelmével törődő Deres tanárával, s az eredmény nem lehet kétséges.

Vidámság, derű és életkedv, nagy, nagy bizakodás a jövőben: ez sugárzik Nagy István regényéből, s a sok okos gondolat, nevelési tendencia nem gyengíti, hanem növeli művészi erejét, mert az a témából, a valóságból fakad. Olyan problémákat hoz felszínre, amelyek valóban a gyermekek érdeklődésének középpontjában állanak, vagy állíthatók. Hiszen minden gyermeket érdekel a saját jövője: mi legyen, miben keresse örömét, hol találhatja meg példaképeit. Minden gyermek szeretne valami nagyot, szépet tenni, megmutatni életrealitását.

Nagy István regénye igen mély élményt nyújt, s bár elsősorban gyermekhősöket szerepeltet, sohasem szakad el a gyermekek gondolatvilágától, eszmei mondanivalói nem kevésbé tanulságosak és érdekesekek a tanárok és szülők számára sem.

Seres József

SZÜLETÉSNAPI AJÁNDÉK

Móra, 294 old, 26 Ft (Törzsanyag)

En nem ilyen születésnap ajándékot akartam — mondhatják gyermekeink joggal, ha ezt a könyvet mégis annak szánna valaki. A könyvtáros is könnyen szemrehányást kaphat, ha a törzsanyag jelölés alapján, alaposabb belenézés nélkül ajánlja ezt a „gyermekeknek gyermekekről” szóló elbeszélés-kötetet. Pedig, ha a szerzők neveit végignézzük, azt látjuk, hogy ifjúsági íróink színe-java szerepel benne egy-egy kis írással — sajnos egyik sem a legjobbal.

A kötet egésze szentimentális tanító nénik beszéd és értelemgyakorlat óráira emlékeztet. Ezenkívül Pósa Lajos bácsi és az En Újságom hangjára, és érzelmes szegény-gyerek történeteire, amennyiben múltbéli témáról esik szó. A napjainkban élő gyerekekről szóló történetek pedig annyira tanmesék és sematikusak, hogy gyermekeink — legjobb esetben — elalusszanak rajtuk. Csupán az állattörténetek emelkednek ki a kötetből (Fekete István: Csutak, Gyenes Rózsa: Csöpi az állatklínikán, Szinnye Júlia: A kis puli vétke) érdekességükkel, ismeretterjesztő hasznukkal, és Tersánszky Józsi Jenő meséje. Szépen és valószerűen megírt történet Tatay Sándor Három tízforintos-a is, de sajnos befejezetlen: a gyermekek kielégítetlenek maradnak az anyaire nyitva hagyott elbeszélés hallatán. A többi írás nagy részénél azonban nem az a baj, hogy vége nincs, hanem, hogy egyáltalán elkezdődik...

Kár, hogy a kötet szerkesztői és a törzsanyag jelölői nem vették figyelembe és nem szívlelték meg Vargha Balázs (Művészetre nevelés a családban, Kosuth, 1961.) intelmét: gyermekeink irodalmi, esztétikai nevelését csak művészi-leg igaz, értékes és szép művekkel munkálhatjuk!

Bozókya Éva

Kőszegi Imre

A BUDAI NÉGYLEVELŰ

Móra, 355 old. 23 Ft (Törzsanyag)

Az ismert ifjúsági regényíró eddigi művei — A diákszázad becsülete, A pesti lány, Szívet cserélni — igen keresettek a könyvtárakban. Kőszegi Imre előszeretettel nyúl mai témákhoz, napjaink ifjúságának életét törekszik ábrázolni. Új regényének szereplői is mai diáklányok és diákiúúk, akik egy jellegzetes budai téren afféle kamasz „galérii”-t alakítanak. Becsülésre méltó szándék irányítja őket, nem a környék rémei akarnak lenni, ha-

nem a maguk kötetlen közösségében kedvükre szeretnék tölteni ráérő idejüket. Eleinte maguk sem tudják pontosan kifejezni, hogy mit is szeretnének — a gyerekos játékok már nem érdekesekek, izgalmasabb, tartalmasabb tennivalókra vágyanak. Nem könnyű a különböző érdeklődésű fiúknak, lányoknak közös elhatározásra jutniok. Az iskolában is különböző tanulók. Az elnök, Jócó valóságos ezermester, szinte szerelmese az elektrotechnikának, de annak ellenére, hogy jófejű fiú, nem fülük a foga a tanuláshoz. Emiatt gyakoriak iskolai konfliktusai. Az alelnök, Ferkó, kitűnő tanuló, de az ő életét komoly otthoni problémái keserítik. A letűnt polgári életformához csökönnyesen ragaszkodó apja el akarja szakítani kedves baráti közösségétől, ahová a szíve, meggyőződése húzza. De szerencséjére megjelenik életében a mentőangyal, az egész „Sysi-téri klub” üdvöskéje, Pauli, ez a mai fiúsan eleven, élesesű, 16 éves, melegsívű lány, aki, ha úgy célra-vezetőbb, kis praktikákkal is, de mindig megértéssel segít barátainak.

Az író nem kiagyalt kalandok halmozásával akarja felkelteni fiatal olvasói érdeklődését. Bízunk abban, hogy hétköznapi hőseit is barátaikká fogadják kortárs olvasóik.

Kőszegi Imre közvetlen hangú elbeszélő. Tud a mai fiatalok nyelvén. Különösen szépen, finom árnyalatokkal írja meg Pauli és Ferkó kamasz szerelmét. A felnőtt környezet ábrázolásában már nem ilyen meggyőző. A „negatív” tulajdonságú szülőket karikírozza, a rokonszenveseket pedig éppen csak felvázolja. Leginkább hiányoljuk, hogy Pauli szüleiéről alig tudunk meg valamit. A tanárok alakjai is elnagyoltak.

A könyv 15—16 éves fiataloknak ajánlható.

Berecz József

Tudományos és ismeretterjesztő művek

ÚJ MAGYAR LEXIKON

5. kötet, Mf — R

Akadémiail, 628 old. 150 Ft (Törzsanyag)

Ha tudni akarjuk, mi volt a neoacquistica commissio, miről nevezetes a Pray-kódex, meddig tartott a Rövid Parlament, melyik ország váltópénze a pul, hány lakója van Nowa Hutának, mikor alapították az Opel-műveket, mennyi tőkével rendelkezik a Rockefeller-csoport,

hogy hívják Nepal fővárosát és minek a fővárosa Punta Delgada, kik voltak a népbiztos-per vádlottai, mire használják a pirométert, milyen hosszú a Panama-csatorna, és hogyan nevezik magukat saját nyelvükön az osztek: az *Új Magyar Lexikonban* található könnyű szerrel felvilágosítást. A most megjelent ötödik kötet egyebek közt olyan fontos címszavakat tartalmaz, mint Moszkva és Párizs, Nagybritannia és Németország, realizmus és romantika, munkásmozgalom és nemzetiségi kérdés, Októberi Szocialista Forradalom és Rákóczi, műanyagok és rakétafegyverek, pszichoanalízis és radioaktivitás.

Az új kötet a korábbiakhoz hasonlóan többnyire jó, de meglehetősen szűkszavú és gyakran csak általánosságban mozgó tájékoztatást ad. A szűkszavúság a megszabott terjedelem érthető következménye, az elmosódó, nem eléggé adatszerű magyarázat azonban hiba. Rihtert, a kiváló szovjet zongoristát például így mutatja be a lexikon: „Főlényes technikájú művész.” Ez a hanyagul odavetett frázis sok más előadóra is ráillik, s ezért nem mond semmit; ehelyett inkább Rihter pályafutásának főbb adataira volnánk kíváncsiak (kinek a tanítványa volt, mikor, hol aratta első sikereit, mely művek a leghatásosabb darabjai stb.). „Művészetét tömörség és gazdag zínskála jellemzi” — olvassuk másutt egy román festőről, Camil Ressoról; ezt a „jellemzést” is sok tucat festő neve alá lehetne odabiggyeszteni, ettől sem leszünk tehát okosabbak.

A lexikon számos szövegrésze annyira semmitmondó, hogy el is maradhatott volna, mert csupán olyasmit közöl, ami úgyszólvánvaló. Minek kellett például a helyet tölteni azzal, hogy Réjane francia színésznő „számos francia színpadon lépett föl drámai és vígjátéki szerepekben”, vagy hogy Rajeczky Benjámín zene-történésznek „számos tanulmánya jelent meg”; hogy egy színésznő színpadokon lép föl, s egy zenetudós tanulmányokat jelentet meg, lexikon nélkül is tudni lehet. Másutt viszont a magyarázat további magyarázatra szorul, mert például abból, hogy Pikler Gyula „az ún. belátásos elmélet híve volt”, még nem tudjuk meg, milyen nézeteket vallott, mivel a lexikon semmit sem árul el a belátásos elmélet mibenlétéről.

A korlátozott terjedelmet gyakran aránytalanul használták fel a szerkesztők. A költőnek jelentéktelen, politikai felfogásában állhatatlan Palágyi Lajos huszonegy sora kirívó hiba ott, ahol Pázmány csak huszonnégyet, Péterfy Jenő tizenötöt (!), Riedl Frigyes csak tizet kaphatott. Napjaink egyik legkivá-

lőbb lírikusának, Nagy Lászlónak nyolc kényszeredett sor jutott, ugyanannyi, mint Radó Antalnak és Pósa Lajosnak. Rimbaud-t tizenhárom, Poe-t és Rilkrét tizenegy sorban intézi el a lexikon, a P. Howard-ponyvák szerzőjét, Rejtő Jenőt hétsoros, Ritók Emmát hatsoros ismertetésre tartották érdemesnek. A *papírzsák* címszó alatt hét sornyi szöveget találunk (csupa közismert dolgot: például azt, hogy cukor, liszt stb. csomagolására használják); a *reformkorszak* ismertetésére viszont elegendőnek vélték nyolc (!) sort.

Hatkötetes lexikon nem tartalmazhat ugyanannyi tudnivalót, mint mondjuk a huszonegy kötetes Révai-lexikon, a terjedelemmel való rossz gazdálkodás miatt azonban fontos címszavak is hiányoznak, például *Naevius* római költő, *Nagy Károly*, a múlt századi kitűnő matematikai és politikai szerző, *naptérítő*, *narrátor*, *Nassau* német hercegség, *natura non facit saltum* (a sokkal ritkább *naturam expellat furca* benne van a lexikonban), *népkönyv*, *népkönyvtár*, Gérard de *Nerval* francia költő, *Nicot*, a dohány meghonosítója Európában, *Niemcewicz* lengyel történetíró és politikus, *Nievo* klasszikus olasz író stb. Hogy mi került be, mi maradt ki, eléggé eszesélyes ítélet dönthette el, mert a nem valami nagy jelentőségű németalföldi Peeters festőcsaládot megtaláljuk a lexikonban, a reneszánsz és a barokk művészet olyan nevezetes egyéniségeit, mint Pordenone és Ricci viszont nem.

Az *Új Magyar Lexikon* nem mentes a tárgyi tévedésektől és a kellemetlen sajtóhibáktól. Robespierre nem volt „vezetője” a Közjóléti Bizottságnak, mert a Bizottság tagjai egyenjogúak voltak, s nem lehetett „1790-től” elnöke a Jakobinus Klubnak, mert a Klub elnökéül hetenként mást és mást választottak. Nem áll az, hogy a márciusi 12 pontot a Pilvax kávéházban szövegezték meg, legalább is erre nincs semmi bizonyíték. Az európai lírának korábbi emlékei is vannak, mint a XI—XIII. századból fennmaradt, ún. mozarab versek. Pásztor Béla költészetében nyoma sincs a misztikának, a szürrealizmus ugyanis nem azonos a misztikával. Az esztergomi királyi palota valószínű freskófestőjének neve helyesen Niccolo di Tommaso; Peng Tö-huaj kínai tábornok nevét a 235. és a 402. lapon különbözőképpen találtuk leírva.

A lexikon feltűnteti az idegen szavak kiejtését, néha azonban rosszul. Montmousseau és Musset nevét egy sz-szel mondják a franciák, Rouault nevében nem ejtik az *l*-et, Raspail nevét *raszpáj*-nak kell mondani, s ez nem is hasonlít ahhoz, amit a lexikon javasol (*rapel*).

Van úgy, hogy hiányzik a kiejtés megjelölése, noha szükség volna rá (például Ney marsall nevéénél), s arra sem gondoltak a szerkesztők, hogy az írott alaktól eltérő ejtésű *magyar* nevekre föl hívják a figyelmet (például Óz Pál — ejtsd: (ósz)

A bibliográfiák szerfölött hiányosak, főként ama hibás elv miatt, hogy többnyire csak egészen friss munkákat közölnek, s ha ilyen nincs, inkább semmit. De ebben sem következetesek, mert például Raffaellónál megemlítik Wollanka 1906-ban megjelent elavult könyvét, a *Michelangelo* címszónál viszont hiányzik Hekler Antal monográfiája.

A képanyagot a költészkimélés nagyon szűkre szabta; számos rajz (II. Rákóczi Ferenc, Robespierre stb.) inkább illúzióröntő, mintsem illúziókeltő.

Mindazon hibák felsorolásával az *Új Magyar Lexikon* második kiadásának munkáját kívánjuk megkönnyíteni, melylyel a közönség a mostaninál remélhetőleg jobb tájékoztató művet kap a kezébe.

L. S.

Németh László

SAJKÓDI ESTÉK

Magvető, 438 old. 34 Ft (Ajánlott)

Az írónak a felszabadulás óta több regénye jelent meg, drámagyűjteménye kettő, sőt a Bolyai-dráma változatait tartalmazó *Változatok egy témára* c. kötettel együtt három is. De az új társadalmi és irodalmi légkörben fogant, tájékozódásáról, ítéleteiről beszámoló tanulmányai csak folyóiratokban elszórva — összegyűjtve ebben a kötetben először. Az iránta megnyilvánuló érdeklődés tette szükségessé most második kiadását is.

A cím az írások keletkezési helyére utal, arra a Tihany melletti kis telepre, ahol az író 1957—60 között élt magányos visszavonultságban, de —, mint a tanulmányokból kitűnik — nem fordítva hátat a világnak.

Már tárgyánál fogva sem „elefántcsonttorony”-termék az a négy írás, amely az oktatásról, a mai fiatalok lehetőségeiről, az emberi együttélés új formáiról szól; továbbá az a három beszámoló, illetve nyilatkozat sem, amely az író szovjetunióbeli utazása alatt és után kelt. Mondanivalójuk éppoly szorosan kapcsolódik Németh László korábbi eszmévilágához, mint ahogy a *Műhelytanulmányok* c. fejezetben közölt —, jórészt irodalmi — tanulmányok is az író töretlen elemzőképességét, gondolatgazdagságát, érdeklődésének páratlan sokoldalúságát mutatják. A Bolyai-drámához készült két előtanulmányt fordítói tapasztalat-közlésnek álcázott, alapos elmélyült

esszék követik Tolsztojról, Garcia Lorcáról, a cseh irodalomról, egy lírai vallo-más Csehovról, s egy Dürrenmatt-tanulmány.

Az *Emlékezés* c. fejezetben portrék és a feledés ellen küzdő főjegyzések váltogatják egymást: Szabó Lőrincről, Hatvany Lajosról, Timár Józsefről, az író tanár-apjáról, s ide csatlakozik egy-egy szociográfiai jellegű írás Hódmezővásárhelyről és az egykori polgári iskolásokról.

Harminc évvel ezelőtt indított (és egymaga írt) folyóiratának, a *Tanúnak* be-köszöntőjében Németh László ezt írta: „*Folyóiratom ihletője a kor műzsája: a szorongó tájékoztatlanság.*” Másszóval a szorongás, amely tájékozódik: merre van kiút. Mert a *Tanúnak* megjelent, s az azt követő másfél évtizedben írt tanulmányok az akkor várt világrengésre igyekeztek előkészíteni a magyarságot: erőinek, kincseinek tudatosításával, a nagyvilágban jelentkező kulturális, szellemi, politikai programok mérlegelésével és kommentálásával, s egy sajátos magyar program megfogalmazásával.

Ennek a vészjelző filozófiának hiánya az, amiben a *Sajkódi esték* tanulmányai különböznek a régiektől, s a mai Németh László a húsz-harminc év előtti-től. A szocializmus, kifejezetten a személyi kultusz leküzdése után kialakuló szocialista társadalom elfogadásán alap-szik ez az új szemlélet, s azt a meggyő-ződést fejezi ki, hogy a magyarságot most már nem menteni kell, hanem tovább segíteni a megkezdett úton.

Lékay Ottó

Könyvtári szakirodalom

Kozocsa Sándor

A MAGYAR IRODALOM BIBLIOGRÁFIÁJA 1956—1957.

Gondolat, 717 old. 80 Ft

Irodalomtörténészek, bibliográfusok és könyvtárosok egyaránt örömmel fogadták évek óta akadozó kurrens irodalmi szakbibliográfiánk új kötetének megjelenését. Az összeállítás, sem a gyűjtés körében, sem elrendezésének módjában nem tér el a korábbi évkörök anyagát felölelő kötetektől: kiterjed az önállóan megjelent műveken kívül a folyóiratok, heti- és napilapok magyar irodalmi és irodalomtörténeti vonatkozású cikkeire is. Az „Altalános rész”-ben irodalomtudományi (irodalomelmélet, esztétika, irodalomtörténet, népköltészet) műveken

kívül megtalálhatók a könyvkiadás, könyvtárügy, könyv- és könyvtártörténet, nyelvészet, színház- és filmtudomány körébe vágó könyvek és cikkek is. A „Gyűjtemények” csoport az antológiákat, szöveggyűjteményeket, dokumentumgyűjteményeket sorolja fel, a „Személyi rész” pedig az egyes szerzők szépirodalmi műveit, valamint a művekről és íróikról megjelent írásokat, ismertetéseket tartalmazza a szerzők nevének betűrendjében. Ezeken kívül ugyanebben a csoportban kaptak helyet mindazok az írások, melyek az irodalomtudomány művelőinek, nyelvészeknek, színházi és filmrendezőknél stb. életével és működésével kapcsolatosak. (Azt a kérdést, vajon helyes-e a szoros értelemben vett irodalomtudománytól idegen anyag felvétele ebbe a bibliográfiába, ezúttal nem bolygatjuk.) Bármennyire örvendetes is, hogy az összeállításban feltárt hatalmas anyag most már rendelkezésünkre áll, mégsem hagyhatjuk említés nélkül a legszembevetőbb hibákat.

Az „Általános rész” beosztásának közlésénél ismét találkozzunk a már korábban is oly sok bosszúságot okozó — és teljesen érthetetlen — mulasztással: ez a tartalomjegyzék csupán az egyes alcsoportok *elnevezését* adja meg, a *lapszámot*, ahol az illető csoport megtalálható, nem. Ennek sok felesleges lapozgatás, találgatásra kerekítés a következménye.

Helyes volt az a törekvés, hogy a csaknem hatéves lemaradás mielőbbi felszámolása érdekében most egyszerre két év anyagát tették közzé, semmiképpen sem helyeselhető azonban az, hogy a két év anyagát nem összegyűjtve, hanem *külön-külön*, egymástól függetlenül —, bár teljesen azonos — rendszerben közlik. Az anyag egyesítésének elmulasztását semmi sem mentheti, hiszen ez nemcsak a használatot nehezíti meg, de a papír- és nyomdai költséget is jelentősen emelte (még szerencse, hogy legalább a névmutató közös).

Fokozná a bibliográfia használhatóságát, ha szükség esetén egyes címekhez némi magyarázatot is adna. Bertók L. „Egy elveszettnek hitt pesti könyvkereskedői katalógus...”-ról szóló cikkének (7. old.) nem ártott volna szögletes zárójelben feltüntetni, melyik könyvkereskedésről van szó (Weingand és Köpf). Mások találgatunk ugyan zárójellel magyarázatot, de olyan formában, hogy inkább fokozza a homályt, semmint eloszlatja: „Papp (sajtóhiba Papp helyett, P. E.) Antal: A természet patikája. [Rajz.] (Illusztrálta: Hévízi Pirokska.)” olvashatjuk egy helyütt (274. b.). A füzet a növénygyűjtést népszerűsíti, Papp a szöveget írta hozzá, mit értsünk hát azon, hogy „rajz”?

Az említett (és itt fel nem sorolt egyéb) hibák természetesen mit sem változtatnak azon a tényen, hogy bibliográfiai irodalmunk ismét hasznos művel gazdagodott, mely a tudományos kutatásnak és a könyvtári tájékoztatásnak egyaránt nélkülözhetetlen segédeszköze. Éppen ezért türelmetlenül várjuk a magyar irodalmi bibliográfia további köteteit!

Pálvölgyi Endre

ÁLTALÁNOS KÖNYV- JEGYZÉK 1958—1959.

Allami Könyvterjesztő, 400 old.

Hosszú — ötéves — szünet után, 1961. év vége felé ismét megjelent az Általános könyvjegyzék. Ez a kötet az alcíme szerint: „Az 1958—1959. évben Magyarországon megjelent és forgalomba került könyvek jegyzéke könyvterjesztők és könyvtárosok számára.” Talán azzal egészítenénk ki a fentieket, hogy a *könyvkereskedői* forgalomba került műveket a tankönyvek és nyomtatott zeneművek kivételével tartalmazza.

A jelen kötetet megelőzték az 1950—1951, 1952 (két részben), 1953, 1954, 1955. évek könyvterméséről összeállított azonos című jegyzékek. A kiadvány eddigi összes kötetét „hézagpótló”-nak tekintjük, mert bár a Magyar Nemzeti Bibliográfia folyamatosan megjelent ezekben az években is, a havi füzeteket egy-egy éves mutató tartja össze csupán, éves vagy többéves kumuláció még ma sem áll rendelkezésre. Az Általános könyvjegyzék segítségével viszont *együtt* tekinthető át egy, illetőleg két év könyvtermése, ami a használó számára feltétlenül előnyös. Az viszont nem előnyös, legalábbis a használók, illetve az érdeklődők számára semmiesetre sem, hogy az 1956. és 1957-es évek kiadványainak jegyzékbe foglalásától eltekintett a közreadó, és az 1955-ös anyag után meglepetésszerűen az 1958—1959-es következett. Ez olyan hiba — a mostani jegyzék túl késői megjelentetésével együtt —, ami lényegesen csökkenti a kiadvány eddigi érdemeit.

Az érdemeket azonban tovább kell sorolnunk. Ugyanis a könyvtárak — legalábbis a közművelődési könyvtárak — kitűnő segédeszközök kaptak, aminek segítségével felmérhetik az említett évek (1958—1959) állománygyarapítási munkáját, és a bármilyen okból be nem szerzett műveket pótlólag megvásárolhatják. Megítélésünk szerint olvasószolgálati munkájukban még a legkisebb könyvtárak is felhasználhatják a jegyzéket. Bármelyik könyvtár, nyomtatott katalógusként is alkalmazhatja a kötetet, mert az

olvasók kézbevehetik, tájékozódhatnak a két év irodalmában. A nagyobb könyvtárak állománya nagyrészt tartalmazza a leírt műveket, szükség esetén azonban könyvtárközi kölcsönzés útján is megkaphatók a tudományos és ismeretterjesztő munkák, a kisebb könyvtárak pedig lehetővé kérhetik hálózati központjuktól az olvasó által kiválasztott, de állományukból hiányzó műveket.

Az Általános könyvjegyzéket még a címleírás segédeszközeként is alkalmazhatják az olyan könyvtárak, amelyek ebben az időben nem vásároltak nyomtatott katalóguscédulákat. Az itt közölt leírások egy-két számottevő és néhány jelentéktelenebb eltéréstől eltekintve, a könyvtári katalógusokban is megállnák a helyüket. Ez a szerkesztők érdeme.

A jegyzék igen jól áttekinthető, bár a könyvtárosok számára kissé szokatlan csoportosításban, „az egységes bolti szakrend” szerint tárja fel az anyagot. Ezért a kitűnő név- és címmutató mellett a beavatatlanok számára *betűrendes* tárgymutatót is kellett volna közölnie.

Mindent összevetve a jegyzék hasznosságáról meg vagyunk győződve, várjuk a folytatást és a kimaradt ciklus pótlását.

Varsányi Endréné

AKI NEM HALAD, ELMARAD
(*Olvassunk mezőgazdasági szakkönyvet!*)

Megyei Könyvtár, Pécs, 47 old.

Ezzel a címmel indította el a Pécsi Megyei Könyvtár „Bibliográfiai füzetek” című sorozatát. A találon megválasztott cím mögött gyakorlati értékű, szerkesztésében tartalmas olvasmányt adott a füzetecske forgatóinak kezébe az összeállító. Olvasmányt említettem szándékosan, annak ellenére, hogy műfajára nézve bibliográfiáról van szó. Ugyanis a „Bibliográfiai füzetek” 1. száma arra tanítja meg az embereket, hogy a szakirodalom nélkül gyakorlati munkájukat csak nehezen, sok töprengéssel, kísérletezgetéssel tudják előbbre vinni. Mivel érte el ezt a hatást ez a bibliográfia? Elsősorban azzal, hogy megszólaltatta a megye mezőgazdászait: termelőszövetkezeti elnökök, brigádvezető, mezőgazdasági igazgatási szakembert, magát a termelőszövetkezeti parasztot, fényképeket, statisztikai adatokat közöl a megye termelőszövetkezeteiről, tehát a szó valódi értelmében „érdekelte” tette az érdekelteket. Így lett az összekötő szövegből is hasznos olvasmány.

Az életből vett adatok helyettesítik az annotációt, melyek kéré csoportosítja a mezőgazdasági szakirodalmat; 18 főcso-

portban sorolja fel a legújabb, a témát legjobban kibontakoztató szakkönyveket. Nem feledkezik meg a mezőgazdasági politikai, a termelőszövetkezeti vezetés, szervezés, irányítás kérdéseit tárgyaló könyvek ajánlásáról sem. A különböző növénytermesztési, állattenyésztési részletproblémákon túl ismerteti a modern gazdálkodás gépesítési, öntözési kérdéseit, rámutatva ezzel arra, hogy a legújabb technika alkalmazása a legjobb termelési eredmények mellett az embert is felszabadítja a nehéz fizikai munka végzése alól. Külön fejezetben ismerteti a könyvtári szolgáltatásokat, majd felsorolja a mezőgazdasági folyóiratokat.

A gyakorlatiasságból, mint követelményből önként adódott a helyi szükségletek felmérésének igénye. Az 1961. évi országos bibliográfiai értekezlet tapasztalatait látjuk megvalósulni a Pécsi Megyei Könyvtár bibliográfiájában. Sajátosan helyi anyagra épül, helyi szükségleteket elégíti ki e bibliográfia, melynek a baranyai parasztság, a baranyai mezőgazdaság látja hasznát, ismer benne önmagára, talál megoldást problémáira. Politikai propaganda, szakmai propaganda és az irodalom propagálása egyesül szerencsésen e füzetecske lapjain.

Szerkezeti felépítését a jól tagoltság, világosság, könnyen kezelhetőség jellemzi. Mutatói (tárgy- és névmutató) szerencsésen egészítik ki a szerkezet szakcsoportos beosztását. Címleírásai pontosak, jól tagoltak. Mozzgalmas, színes, vonzó az összeállítás.

A bibliográfiát a járási és községi könyvtárak, valamint mezőgazdasági osztályok ismertetik és adják át a termelőszövetkezetek tagságának, taggyűléseken, könyvtári ankétokon egyéni beszélgetések során. A mezőgazdasági könyvek iránti érdeklődés növekedése jelzi, hogy a bibliográfiákat azok kapták meg, akik hasznát is látják.

Dr. Molnár István

AZ IDEGEN NEVEK KIEJTÉSE

Meslier abbé	= Mélié abbé
Fritz Baade	= Fric Både
Victor Hugo	= Viktor Ugó
Carducci	= Kárduccsi
Louis Aragon	= Lui Aragón
Francisc Munteanu	= Franceszcz Munteánu
Thackeray	= Szekeré
Theodor Storm	= Teodor Storm
Ludwig Bechstein	= Ludvig Behstájn

Új könyvekről — néhány sorban

THACKERAY:

A HIÚSÁG VÁSÁRA

Az angol realista regény mesterének művét a Helikon Klasszikusok sorozatában, nagyon szép kiállításban kapják újra kézbe az olvasók. Thackeray világhírű regénye a napóleoni háborúk éveiben játszódik, a születő nagyipar korában, lapjain az az Anglia tárul fel szemünk előtt, melyet Madách a Tragédia londoni vásárának jelenetében mutat be. A rang még, s a pénz már uralkodik e korban, az egyszerű és tisztalelkű embereket tiporva. Utóbbiak tipikus figurája a hősnő, a szegény fiatal leány, aki e hatalommal dacolva végül mégis győz a hiúság tobzódásának ármányai felett. Thackeray száraz, kesernyés humora, és felejthetetlen jellemábrázoló ereje miatt a Hiúság vásárát nemcsak „illik ismerni”, de élvezet olvasni is.

THEODOR STORM:

ERDEI TŐ

A ködös és zord, szökőárral fenyegető, baljós Északi tenger morajlik Storm életművének háttérében. A XIX. század e kimagasló német írója, a schleswig-holsteini Husum város patricius polgárainak ivadéka, műveiben mindig szülőföldjét, a kísérteties mondák, borongós hangulatok tájait szólaltatja meg. A novellairás mestere ő, gondosan munkált, remekbe készült elbeszélései szűkebb hazája polgárainak, kézműveseinek életéről; társadalmi összeütközéseiről adnak éles, tiszta képet. E kötet a magyar olvasók először kapnak kézbe összefüggő, terjedelmes válogatást Storm műveiből.

TÖRTÉNETEK

A SZEGEDI BETYÁRVILÁGBÓL

A Tiszatáj irodalmi kiskönyvtár sorozatában jelent meg Bálint Sándor összeállítása a múlt század második felének kalandos-romantikus betyártörténeteiből. Az elbeszélések egy része népmese jellegű: szájról-szájra járó történetek gyűjtéséből áll össze, más része egyéni szerzők műve, többek közt Tömörkény István ízes elbeszélő művésze is helyet kap tiz novellában. A lebilincselően érdekes, szép kiállítású kis kötet nemcsak a felnőtteknek, hanem az ifjúságnak is kedves, és történelmi, néprajzi ismereteit elmélyítő olvasmánya lesz.

LUDWIG BECHSTEIN

LEGSZEBB MESÉI

Száz éve halott német könyvtáros meséit adja a Móra kiadó a gyermekkönyvtárosok kezébe. Bechstein a nép ajkán élő történeteket kívánta az utókor számára megmenteni: munkája mégis abban különbözik a Grimm testvérekétől, hogy míg azok bizonyos hűséggel jegyezték fel meséiket, Bechstein a népmesét csak nyersanyagként tekintette, és tovább csiszolta, kidolgozta. A könyvtárak legfiatalabb (6—10 éves) olvasóinak kezébe való a kötet, annál is inkább, mert könnyen olvasható, nagybetűs nyomása, és szép, színes pasztell illusztrációi megkönnyítik a gyermekek első lépéseit az önálló olvasás felé.

HAJDU ENDRE:

BÉLYEGGYŰJTÉS

Ilyen összefoglaló tájékoztatást a gyűjtő felnőttek is szívesen fogadnak, de különösen fontos, kedvet ébresztő ez a könyv, ha diákok, kezdő bélyeg-rajongók veszik a kezükbe. Nemcsak a bélyeggyűjtés tartalmi és módszerbeli kérdéseire ad választ, hanem bővíti a fiatalok látókörét, gyarapítja tudásukat: írás-, posta- és bélyegtörténeti ismereteket ad, sok illusztrációval. Noha nem kifejezetten ifjúsági könyv, adjunk neki helyet a gyermekkönyvtár polcain: a bélyeggyűjtés nemcsak kulturált szórakozás, hanem jó szemléltető lehetőség a történelem és földrajz oktatásához is!

SZEMERE GYULA:

HOGY IS ÍRJUK?

Ez a kérdés gyakran felmerül még a tollforgatásban járatos ember fejében is, hiszen több szavunk helyesírása problematikus, s számos idegen szóé viszont, — mely már már meghonosodván nálunk, jövevénytáznak tekinthető, — gondot okoz. Nem is szólva az idegen nevekről! Szemere Gyula könyvecskéje gyakorlati segítséget nyújt ilyenkor. Nem csak az adott szó írásmódját találjuk meg benne, mint a helyesírási szótárban, hanem az írásmód pársoros megokolását, és az illető szó nyelvkincsbeli helyének, eredetének magyarázatát is. Diákoknak, és mindennemű írásbeli munkát végzőknek nélkülözhetetlen kézikönyv.

ESEMÉNYNAPTÁR

JÚNIUS 1. NEMZETKÖZI GYERMEKNAP

JÚNIUS 3. PEDAGÓGUSOK NAPJA.

1912 JÚNIUS 4-ÉN HALT MEG CHOLNOKY VIKTOR ÍRÓ. (50 ÉVE.)

Galsai Pongrác: Írói arcképek. Pécs. Dunántúli Magvető, 1957. 135 old. Kárpáti Aurél: Tegnaptól máig. Szépirodalmi 1961. [Délbábok hősei 164–178. oldalon.]

1862 JÚNIUS 5-ÉN SZÜLETETT ALVAR GULLSTRAND SVÉD SZEMÉSZ ÉS FIZIOLÓGUS. (100 éve.) A Béke Világtanács ajánlott emlékvfordulója.

1937 JÚNIUS 11-ÉN HALT HŐSI HALÁLT SPANYOLORSZÁGBAN ZALKA MÁTÉ. (25 éve.)

Zalka Máté: Doberdo. Szépirodalmi, 1953. 302 old. —: Ivanov és más elbeszélések. Szépirodalmi, 1954. 383 old. — Válogatott elbeszélései. Szépirodalmi, 1952. 387 old.

Illés Béla: —. Officina, 1945. 30 old. (Officina. Új sorozat, 2.) —. (Lukács tábornok, a nagy magyar szabadsághős hősi halála 15. évfordulójára.) Magyar Szabadságharcos Szövetség, 1952. 26 old.

1942 JÚNIUS 13-ÁN KÍNOZTÁK HALÁLRA A CSENDŐRNYOMOZÓK RÓZSA FERENCET, AZ ILLEGÁLIS „SZABAD NÉP” MEGSZERVEZŐJÉT ÉS ELSŐ SZERKESZTŐJÉT. (20 ÉVE.)

Orbán Sándor — Szerémi Borbála: — és Richard. Művelt Nép, 1953. 36 old. Máté György: Testvérek. Móra, 1958. 61 old. Hősök voltak... Móra, 1960. 615 old. Gellért László: Ifjú mártírjaink. Tankvk., 1960. 76 old. [Soksz.] (Osztályfőnöki füz. középisk. tanárok számára, 12.)

1837 JÚNIUS 14-ÉN HALT MEG GIACOMO LEOPARDI OLASZ KÖLTŐ. (125 ÉVE.)

Giacomo Leopardi: Magános élet. Ford. Rába György. Magvető, 1958. 108 old.

Koltay—Kastner Jenő: —. Összehasonlító irodalomtört. tanulmány. Szeged. Universitas, 1948. 146 old. (Acta Univers. Szegediensis. Sect. Philolog. XVI. Ser. nova, I.)

1812 JÚNIUS 18-A SZÜLETETT IVAN ALEKSZANDROVICS GONCSAROV ORCSZ ÍRÓ. (150 ÉVE.)

I. A. Goncsarov: A szakadék. Ford. Gellért György. UMK., 1954. 702 old. (Orosz remekírók). —: —: A „Pallada” fregatt. Ford. Trócsányi György. Művelt Nép, 1952. 714 old. —: —: Hét-köznapi történet. Ford. Tábor Béla. UMK., 1955. 329 old. (Orosz remekírók). —: —: Oblomov. Ford. Németh László. Európa, 1960 XVI, 534 old. (A világirodalom klasszikusai.)

N. A. Dobroljubov: Orosz realizmus. Ford. Lukács Jánosi Gertrud. Szikra, 1950. 284 old.

1912 JÚNIUS 22-ÉN HALT MEG ION LUCA CARAGIALE ROMÁN ÍRÓ. (50 ÉVE.) A Béke Világtanács ajánlott emlékvfordulója.

Ion Luca Caragiale: Elveszett levél. Ford. Nagy Elek. Bukarest. Ál. Kvk., 1949. 145 old. (Színház). —: —: Két sorsjegy. Novellák. Ford. Nagy Elek. Bukarest. Ál. Kvk., 1949. 173 old. —: —: Válogatott művel. Bukarest. Ál. Irod és Műv. K., 1952. 1–3. k. (Haladó hagyományaink, 4–5–6) —: —: Jegyzőkönyv. Karcolatok és humoreszkek. Ford. Grandpierre Emil. Szépirodalmi, 1951. 192 old. Victor Hugo: Hernani. —: —: —: Az elveszett levél. Ford. Nagy Elek, [stb.] Magyar Rádió és Televízió — Táncsics, 1957. 279 old. (Rádiószínház).

Silvian Iosifascu: —. Ford. Fáskerthy György. Bukarest—Bp. Ál. Irod. és Műv. K. — Művelt Nép Kvk. [195?] 278 old.

1712 JÚNIUS 28-ÁN SZÜLETETT JEAN JACQUES ROUSSEAU. (250 ÉVE.)

A Béke Világtanács ajánlott emlékvfordulója.

J. J. Rousseau: Emil, vagy a nevelésről. Ford. Győry János. Tankvk., 1957. 601 old. —: —: A Társadalmi szerződés. Ford. Mikó Imre. Bibliotheca, 1958 331 old.

Lion Feuchtwanger: Balgák bölcsessége avagy — halála és megdicsőülése. Ford. Szlnnai Tivadar. Bibliotheca, 1959. 546 old.

ÚJ KÖNYVTÁR ÉPÜL Sajószentpéteren egy régi, romos épület átalakítása révén. A könyvtár fejlesztéséért a községi tanács már eddig is sokat tett: az elmúlt évben 15 000 forintot, az idén pedig 10 000 forintot juttatott a községfejlesztési alapból a könyvtár állománygyarapítására. Ennek a segítségnek köszönhető, hogy az állomány ma már eléri az 5000 kötetet. Az olvasók száma február közepéig 600-ra emelkedett. (Északmagyarország)

DUNAFÜLDVÁR községi tanácsa 10 000 Ft-ot fordít költségvetéséből, 10 000 Ft-ot pedig közsegfejlesztési alapból a községi könyvtár állományának fejlesztésére.

A KPVD SZ kulturális és tájékoztatói osztálya pályázatot hirdetett a szakszervezet könyvtárosai körében a legjobb könyvnepszerűsítő módszereknek és a könyvtári munka legeredményesebb formáinak összefoglalására. A legjobb pályamunkákat jutalmazták, és a szakszervezet lapjában, a *Mérlegben* is közzéteszik. (Mérleg)

GYÖRKÖNY községben a „Szabadság” termelőszövetkezet átadta szépirodalmi könyvállományát a községi könyvtárnak. Pusztahencsén a Kossuth termelőszövetkezet is elhatározta, hogy rövidesen átengedi szépirodalmi könyvállományát a községi könyvtárnak.

Hírek

A MEZŐGAZDASÁGI KÖNYVHÓNAP KERETÉBEN tíz alkalommal szervezett mezőgazdasági témájú előadást, könyvankétot a Veszprémi Megyei Könyvtár. J. Horváth László és Füzessy Árpád, a „Vidám rajzos szarvasmarhatenyésztés” írója és illusztrátora Nemesvítán, Zalaváron, Gyulafirátóton és Nemesvámoson ismertette népszerű könyvét. Dr. Berezsenyi Janosits László a könyvbarát-mozgalom -országos megnyitóján, Berhidán vezetett ankétot a kukoricatermesztésről. Balatonaligán és Vonyarcvashegyen Dr. Prohászka Ferenc tartott előadást szőlészeti kérdésekről. Dr. Szemerédy Gyula állategészségügyi tennivalókról beszélt Szentgál és Mencshely mezőgazdasági szakembereinek, állattenyésztőinek. Az előadásokat minden alkalommal élénk vita követte. (Halász Béla)

BADACSONYTÖRDEMICEn a helyi kulturális bizottság 1962-ben előadás-sorozatot indított. Márciusig öt alkalommal rendeztek műsort a helyi művelődési házban. Dr. Zákonyi Ferenc és Dr. Vajkai Aurél honismereti előadásokat tartott, a Veszprémi Irodalmi Színpad pedig vidám farsangi műsorát mutatta be. Vendégül láttak a tördemiciek egy csehszlovák művészegyüttest is.

Az ötödik előadás szervezésében a Tapolcai Járási és a Veszprémi Megyei Könyvtár segítette a helyieket. Jankovich Ferenc Kossuth-díjas költőt hívták meg fró-olvasó találkozóra. Február 22-én este, kis műsor keretében találkozott a költő a tördemici olvasókkal. A „hivatalos” találkozót követő baráti beszélgetésen elmondták a kulturális bizottság tagjai, hogy aggodalmuk ellenére eddig mindegyik előadást zsúfolt nézőtér előtt tartották meg, a közönség pedig alig akarta elengedni a szereplőket.

Ez a siker bizonyítja az ilyen kezdeményezés helyességét, ezért a Veszprém Megyei Könyvtár a könyvbarát-mozgalom keretében, helyi erőkre támaszkodva szeretné más községekben is meghonosítani az előadás-sorozatot. (Halász Béla)

A TERMELŐSZÖVETKEZETI KÖNYVTÁRMUNKA TOVÁBBFEJLESZTÉSÉRŐL hozott határozatot a Békés megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága, amely utasította a megyei művelődésügyi és mezőgazdasági osztály vezetőjét, hogy a gádorosi termelőszövetkezetek jó könyvtári munkáját monográfiában dolgoztassák fel, és követendő mintának küldjék meg a megye valamennyi járási, városi tanács mezőgazdasági és művelődésügyi osztályának. A munka el is készült, s azt megküldték a tanácsoknak. Ugyanakkor felhívással fordultak a megye valamennyi termelőszövetkezetéhez a gádorosi példa követésére. (Békés megyei Népújság)

AZ IDEI MEZŐGAZDASÁGI KÖNYVHÓNAP országos megnyitójára Nagykőrösön került sor: a művelődési ház színháztermében rendezett ünnepségen S. Hegedűs László, a Petőfi termelőszövetkezet főmezőgazdásza méltatta a szakkönyvek jelentőségét, majd Petőházi Gábor földművelésügyi miniszterhelyettes ünnepi előadásában a mezőgazdasági tudományok fejlődéséről, a szocialista mezőgazdasági nagyüzemek fokozott szakemberigényéről és a továbbtanulás szükségességéről beszélt. A megnyitó alkalmából a Kiadói Főigazgatóság mintegy 10 000 forint értékű könyvből kiállítást rendezett. Az ünnepséggel egyidőben a földművelészetet szakkönyveket árusított a helyszínen, majd megkezdődtek a „háziról házra” történő látogatások és könyvadások is. (Pest megyei Hírlap)

JÓL SIKERÜLT A BUDAPESTI TEXTILES ÜZEMEK társadalmi munkás könyvtárosaiknak alapfokú szakvizsgálója. A vizsgán résztvevő 35 könyvtáros közül 21 fő kitűnő eredménnyel számolt be a Könyvtártudományi és Módszertani Központ által kidolgozott tananyagból. A résztvevőket a kötelező egyhetes tanfolyamon készítette elő a Textilszakszervezet Központi Könyvtára. E tanfolyamon többek között irodalmi témákból is hallottak előadást. Így Zentai János, a Rádió irodalmi osztályának vezetője a „Mai magyar irodalomról”, Kristó Nagy István, a Magvető szerkesztője „Új jelenségek a világirodalomban” címmel, Dr. Balázs Sándor, az Országos Műszaki Könyvtár munkatársa pedig „A textiles műszaki könyvekről és folyóiratokról” tartott előadást. A könyvtárosi szakvizsga hozzájárult a társadalmi munkás könyvtárosok tájékoztatásához, a textiles üzemek könyvtári nevelőmunkájának további javításához. (R.R.)

A MÓDSZERTANI FÜZETEK, sorozatában a Székesfehérvári Megyei Könyvtár ajánló jegyzéket adott közre *A Könyvtáros 1956-1961. évi cikkleiből* a falusi könyvtárosok számára. Az ajánló cikkbibliográfia átfogja a községi könyvtár egész munkáját. Érdeklődéssel várjuk az ajánló jegyzék községi felhasználásának tapasztalatait.

A TEXTILSZAKSZERVEZETHEZ TARTOZÓ budapesti üzemek közötti könyvtári propaganda verseny az idén is megrendezésre kerül. A verseny célja olyan propaganda eszközök készítése, melyek bárhol, bármikor előállíthatók, és a könyvtáron kívül is alkalmazhatók. A verseny nyertesei 300-1000 forintos pénzjutalmat kapnak. (A pénzjutalom 60 %-át az eszmei szerző könyvtáros, 40 %-át a kivitelező társadalmi munkatárs, például a dekorációs stb. kapja.) Az eddigi versenyek azt bizonyítják, hogy e mozgalmak igen hasznosak, nagymértékben fennelik a könyvtárak propagandatevékenységét. A legjobban sikerült propaganda eszközöket a szakszervezet központi könyvtára letényképezette, és tárgykörök szerinti táblákat készíttetett belőlük. Így a propaganda verseny eredményeivel a vidéki textiles könyvtárak is megismerkedhetnek. (R. R.)

ELKÉSZÜLT A NAGYKALLÓI JÁRÁSI KÖNYVTÁR új otthona. A főtérben levő művelődési ház emeletének épületének földszintjét csaknem teljesen a járási könyvtár foglalja el. Az újjáalakított könyvtár áttért a szabadpolcos kölcsönzési rendszerre is. (Keletmagyarország)

81 000 FORINTOT FORDÍTOTTAK A TERMELŐSZÖVETKEZETI KÖNYVTÁRAK FEJLESZTÉSÉRE az orosházi járás termelőszövetkezetei az elmúlt évben. Különösen a nagyszénási Dózsa tsz 7493 forintos, a csanadapácai Haladás tsz 7422 forintos és a Kőztársaság tsz 6000 forintos, valamint a csorvási Petőfi tsz 6050 forintos könyvvásárlása figyelemre méltó. Gádoroson a Dózsa tsz 3359 forintot, a pusztaföldvári Aranykálász tsz 5000 forintot, a nagykopánási Kossuth tsz pedig 4000 forintot fordított saját könyvtárának fejlesztésére. Erdekesség megjegyezni, hogy a legkevésbé a két békéssámonsi termelőszövetkezet adta, náluk mindössze 467 forint jutott állománygyarapításra. (Békés megyei Népújság)

ИЗ СОДЕРЖАНИЯ

САБАДИ Виктор-ЭГРЕШИ Иштван: Усиление общественного характера библиотечной работы на заводе Ganz-Маваг;

Дискуссия об обеспеченности городов библиотеками;

Итоги работы сетей библиотек, подведомственных местным советам в 1961 году;

ТОТ Арпад: О некоторых условиях организации и руководства развития обслуживания читателей;

Д-р *НИТРАИ Лайош*: О предистории движения друзей книг в Калочайском районе;

ГЕРЕ Дюла: Выход в свет первых томовых каталогов, составленных массовыми библиотеками;

Д-р *ТОМБОР Тибор*: Распределение пространства и оборудование в современной массовой библиотеке (3);

Соглашение о сотрудничестве между столичными библиотеками, подведомственными советам и профсоюзными библиотеками.

FROM THE CONTENTS

Viktor Szabadi — István Egresi: The Strengthening of the Voluntary Character of Library Work in the Ganz—MÁVAG Factory;

Discussion on the Library Supply of Towns; The Results of the Library Systems of the Councils in the Year 1961;

Árpád Tóth: Some Conditions of the Organization and Administration of Readers' Services;

Lajos Nyitrai: The Antecedents of the Book-Friend Movement in the District of Kalocsa;

Gyula Gerő: The First Catalogues in Book-form of the Public Libraries Did Appear;

Tibor Tombor: Spacial Construction and Equipment of the Modern Public Library (3.);

Agreement of Cooperation between the Council and Trade Union libraries.

AUS DEM INHALT

Viktor Szabadi — István Egresi: Die Erstar-
kung des gesellschaftlichen Charakters der
Bibliotheksarbeit im Ganz—MÁVAG-Werke;

Diskussion über die Buchversorgung der
Städte;

Die Ergebnisse des Netzes der allgemeinbil-
denden Räte-Bibliotheken im Jahre 1961;

Árpád Tóth: Über einige Organisations- und
Anleitungsbedingungen der Entwicklung des
Leserdienstes;

Lajos Nyitrai: Die Vorgeschichte der Bücher-
freund-Bevegung im Kreis Kalocsa;

Gyula Gerő: Die ersten Bandkataloge der
allgemeinbildenden Bibliotheken sind erschie-
nen;

Tibor Tombor: Die Raumgestaltung und die
Einrichtung der modernen allgemeinbildenden
Bibliotheken (3.);

Eine Vereinbarung über die Zusammenarbeit
der Rats- und Gewerkschafts-bibliotheken
in der Hauptstadt.

KÖNYVTÁRI SZAKCIKKEINK SZERZŐI

Bárdos László István, a Tatabányai Megyei Könyvtár h. vezetője; *Bisztray Ádám*, a Tatabányai Megyei Könyvtár munkatársa; *Döme Ottó* községi könyvtáros, Bácsbokod; *Egresi István*, a Ganz—MÁVAG szakszervezeti könyvtárának munkatársa; *Gerő Gyula*, A Könyvtáros olvasószervezője; *Iszlai Zoltán*, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkatársa; *Dr. Kerekes András* a Székesfehérvári Megyei Könyvtár h. vezetője; *Mezei György*, a Győri Megyei Könyvtár h. vezetője; *Dr. Nyit-*

rai Lajos a Kalocsai Járási Könyvtár vezetője; *Páldy Róbert*, A Könyvtáros szerkesztője; *Szabadi Viktor*, a Ganz—MÁVAG szakszervezeti könyvtárának vezetője; *Szabó András Endre*, az Állami Könyvtérjesztő Vállalat munkatársa; *Szabó Pál* községi könyvtáros, Alsópáhok (Veszprém m.); *Dr. Tombor Tibor*, az Országos Széchényi Könyvtár osztályvezetője; *Tóth Árpád*, a Művelődésügyi Minisztérium munkatársa; *Ughy Jenő*, a Pápai Járási Könyvtár munkatársa.

Ára : 4 Ft

Képek az új ácsi községi könyvtárból. Cikkünket ld. a 217. oldalon (Jánosi Ferenc felvételei)

